Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

Digitized by Google

UNIVERSITEITSBIBLIOT
900000056072
Digitized by Google

Digitized by Google

Acc 3484

Digitized by Google

Digitized by Google

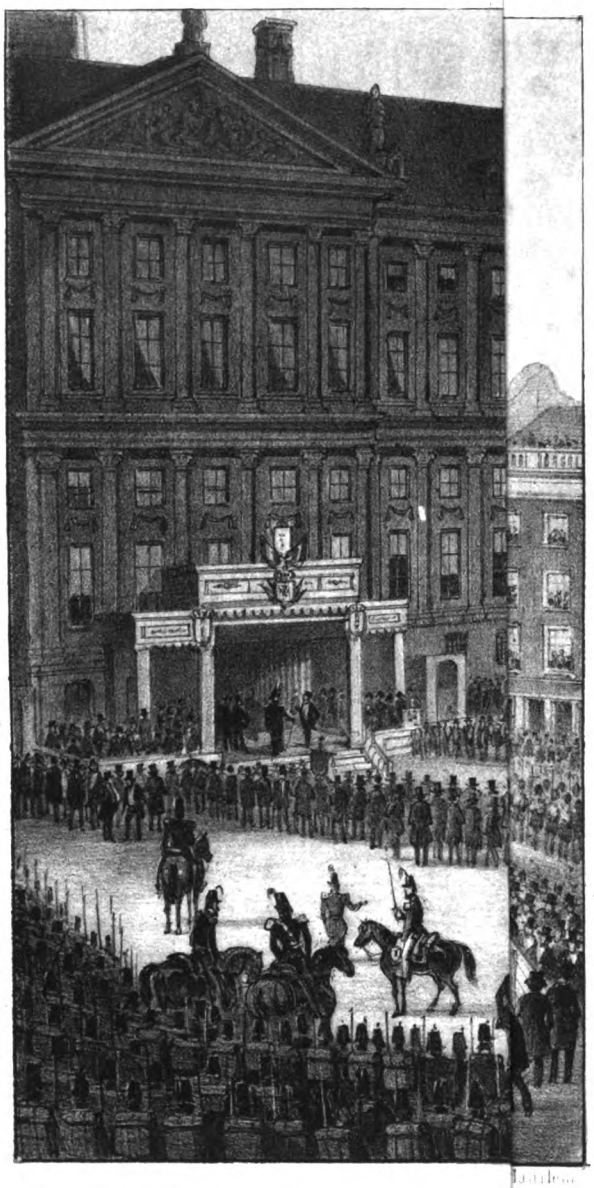

Onthulling te Amsterda

Digitized by Google

GEDENKBOEK

DER OPRICHTING VAN

HET MONUMENT

TER HERINNERING

AAN

DEN VOLKSGEEST VAN 1830 & 1831.

BEWERKT DOOR

S. J. van den Bergh en W. J. Hofdijk.

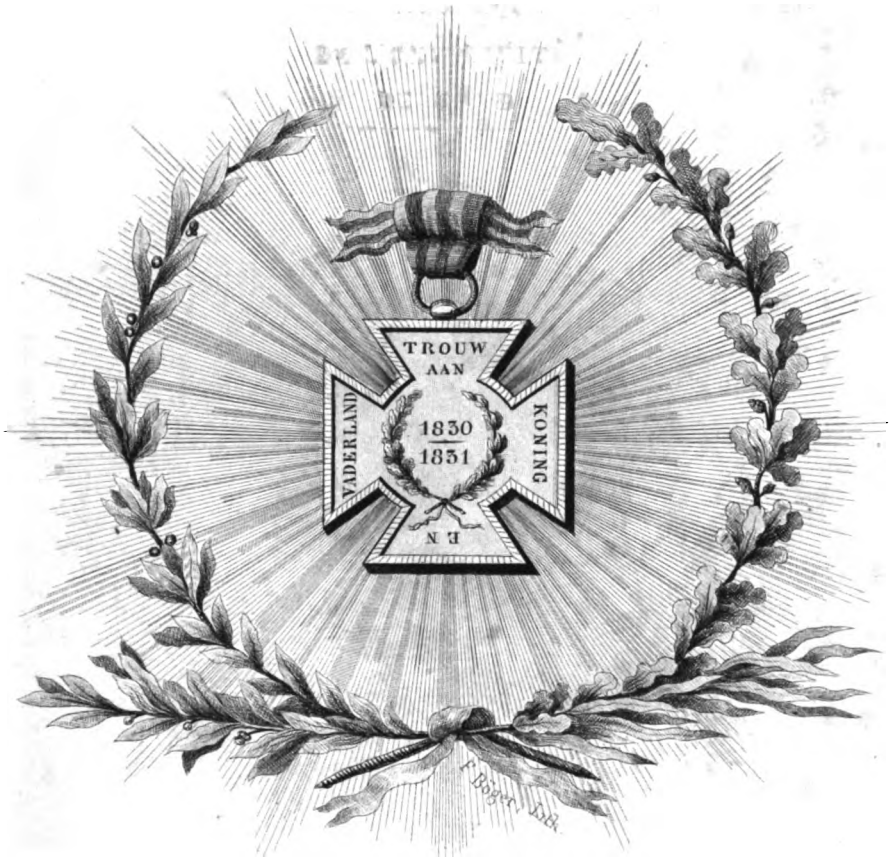

Te DORDRECHT, by

H. L. A. GERWEY.

1858.

Digitized by Google

Digitized by Google

AAN

ZIJNE MAJESTEIT

WILLEM DEN DERDE,

KONING DER NEDERLANDEN.

Digitized by Google

DEN VERTEGENWOORDIGER VAN HET VORSTENGESLACHT,
DAT DE VRIJHEID DER NEDERLANDEN HEEFT GERED,
BEVESTIGD EN GEHANDHAAFD,

EERBIEDIG OPGEDRAGEN

DOOR

Z. M. GETROUWE ONDERDANEN

S. J. VAN DEN BERGH.
W. J. HOFDIJK.

Digitized by Google

NAAMLIJST

DER

INTEEKENAREN.

ZIJNE MAJESTEIT DE KONING.
HARE MAJESTEIT DE KONINGIN.
HARE MAJESTEIT DE KONINGIN-MOEDER.
HARE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINSES MARIANNE.
ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINS FREDERIK.
ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINS HENDRIK.
ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID DE PRINS VAN ORANJE.

Afdeeling, (De) Metalen Kruis, Breda en Omstreken.
Afdeeling (De) Metalen Kruis der Zaanlandsche Gemeenten.
Aken, (L. A. C. J. van) Ambtenaar te 's Gravenhage.
Altheer, (R. E.) 1ste Luit. bij het 2de Regiment Vesting Artillerie te Dordrecht.
Altorffer, (J. C. & W.) Boekhandelaars te Middelburg.
Armstrong, (F. C.) te Sommelsdijk.
Bakhuyzen, (A. H.) Boekhandelaar te 's Gravenhage.
Beek, (A. J. van der) te Broek in Waterland.
Beelaerts van Blokland, (Jonkhr. F. W. A.) te Dordrecht.
Becius, (A. M.) te Middelburg.
Benthem & Jutting, (Van) Boekhandel. te Middelburg. 15 *Exemplaren.*
Bergh, (J. A. A. van den) Boekhandelaar te Genderingen.
Bergh, (J. van den), Kommandant van de gevangenissen te Rotterdam.
Bergsma, (E. H.) Kapitein te Groningen.
Bibliotheek, (De) van het Invaliedenhuis te Leiden.
Bicker, (Jonkh. P. H.) te Amsterdam.
Bijleveld van Serooskerke, (Mr. J. F.) te Middelburg.

Digitized by Google

Blikman Kikkert, (D.) te Amsterdam.
Blok, (J.) te Werkendam, voor het Leesgezelschap.
Blommendaal, (C.) Vrijwilliger bij het voormalige 2e Bat. Jagers te 's Gravenhage.
Boon Hartsinck, te Amsterdam.
Boogaert, (C. J.) te Middelburg.
Boot, (J. C. G.) Hoogleeraar te Amsterdam.
Boelens, (R.) Boekhandelaar te Zwolle.
Böger, (F.) Steendrukker te Dordrecht.
Boldingh, Hz. (C.) Boekhandelaar te Hoorn.
Borgesius, (T. T.) Boekhandelaar te Hoogezand.
Bosch Kemper, (Jonkhr. J. de) te Amsterdam.
Bossij, (J. L.) Vrijwilliger te Dordrecht.
Borleffs en ten Have, (De Wed.) Boekhandelaars te Amsterdam.
Brandeler, (Mr. J. J. E. van den) Oud Vrijwillig Jager, bij de Comp. Vrijwillige Jagers der Leidsche Hoogeschool, President der Arrondissements Regtbank te Dordrecht.
Brat, (P. J.) Boekhandelaar te Amsterdam.
Brinkman, (C. L.) Boekhandelaar te Amsterdam. 7 *Exemplaren.*
Brinkman, (J. H.) Boekhandelaar te Amsterdam.
Brill, (E. J.) Boekhandelaar te Leiden.
Brink, (H. ten) Boekhandelaar te Meppel. 2 *Exemplaren.*
Broese, (J. G.) Boekhandelaar te Utrecht. 5 *Exemplaren.*
Broese & Comp., Boekhandelaars te Breda. 2 *Exemplaren.*
Busch Adriani, (J. M.) Med. Doctor te Zuidbroek, voormalig Flankeur, later Korporaal bij de Vrijwillige Flank-Compagnie Groninger en Franeker Studenten.
Callenfels, (....) Kolonel der Artillerie te Amsterdam.
Caron, (W. A.) Secretaris der Afdeeling Metalen Kruis te Tiel.
Charro & Zonen, (H. F. de) Papierhandelaren te 's Gravenhage.
Cleef, (De Gebroeders van) Boekhandelaars te Amsterdam.
Coevée, (D. J.) Boekhandelaar te Leiden.
Conick Jongkindt, (G. H.) Fabrikant te Alphen.
Coster & Zoon, (H.) Boekhandelaars te Alkmaar.
Davijt, (P. H.) te Gorinchem.
Deinse, (D. M. van) te 's Gravenhage.
Deinse, (H. C. van) Rijks-Ontvanger te Goes.
Dekker, (Gt.) Boekhandelaar te Zaandam. 2 *Exemplaren.*
Diemont van Langerak, (Mr. W. L.) te Gorinchem.
Draaijer, (C. W.) Boekhandelaar te Rotterdam.
Drooglever Spiegel, (H. J.) te Meerkerk.
Dumon Tak, (P.) te Middelburg.
Duppe, (M. W.) Vrijwilliger, te Dordrecht.
Edauw, Dzn. (J. A.) Makelaar te Amsterdam.
Eekhoff, (W.) Boekhandelaar te Leeuwarden. 2 *Exemplaren.*

Digitized by Google

Egmond Rijnders, (P. van) te Hengelo.
Ellemeet, (De Jonge van) te Oost Kappel.
Epkema, (Dr. P.) te Amsterdam.
Elk, (H. R. van) Boekkrukker en Boekhandelaar te Dordrecht.
Everdingen, (N. J. M. F. van) Notaris te Buren.
Evers, (P. J.) te Sluis.
Evertz, (J. W.) Boekhandelaar te Zeijst.
Feenstra, (F. S.) Boekhandelaar te Sneek.
Fouw, Hz. (J. de) te Goes.
Fouw, (L. de) Boekhandelaar te Goes. 4 *Exemplaren.*
Frowein, (W.) Kapitein te Groningen.
Gebhart & Comp., Boekhandelaars te Amsterdam.
Gevers van Endegeest, (Jonkhr. Mr. D. T.) te Leiden.
Geus, (G. de) Boekhandelaar te 's Gravenhage. 3 *Exemplaren.*
Giltaij, (J.) Boekhandelaar te Dordrecht.
Glimmerveen, (D. J.) te Gorinchem.
Goossens, (De Wed. G.) Boekhandelaresse te Amsterdam.
Godin, (Jonkh. Mr. J. E. de Pesters) voor de Vereeniging « het Metalen Kruis,» te Amersfoort.
Gogh & Oldenzeel, (Van) Boekhandelaars te Rotterdam. 19 *Exempl.*
Gogh, (H. V. van) Boekhandelaar te Amsterdam.
Groskamp, (A.) te Oldemarkt.
Groskamp, (H. H.) te Steenwijk.
Haaff, (J. M. van 't) Boekhandelaar te 's Gravenhage. 2 *Exemplaren.*
Heiningen Bosch, (Mr. P. W. van) te Groningen.
Henkes, (J.) te Leiden.
Heteren, (J. H. en G. van) Boekhandelaars te Amsterdam. 5 *Exemplaren.*
Heuvel, (J. van den) te Emmichoven.
Heuvell, (P. H. van den) Boekhandelaar te Leiden.
Hooft, (F. X. R. 't) Schout bij Nacht, Adjudant in buitengewone dienst van Z. M. den Koning.
Hoboken, (A. van) van Rhoon, Pendrecht, Baarland, enz.
Hoek, (Gebr. van der) Boekhandelaars te Leiden. 6 *Exemplaren.*
Honigh, (J. J.) te Schagerbrug.
Horst, (B. J. van der) Vrijwilliger, te Dordrecht.
Houten, (J. O. van) Boekhandelaar te Assen.
Hubers, (B.) Boekhandelaar te Groningen. 3 *Exemplaren.*
Huisinga, (Jan) Boekhandelaar te Bolsward.
Huijser, (Mr. H. C.) te Leiden.
Hulst & Zoon, (De Wed. L. van) Boekhandel. te Amsterdam.
Ittersum, (J. A. van) te Hardenberg.
Ittersum, (J. W. C. Baron van) te Groningen.
Ittersum, (R. A. J. Baron van) te Brummen.
Itz, (G. N.) Vrijwilliger, te Dordrecht.
Jansen, (de Gezusters) te Sluis in Zeeland. 5 *Exemplaren.*

Digitized by Google

Janssens, (R. J. C.) te Rotterdam.
Kaan, (K. A.) te Wieringerwaard.
Kakebeeke, (J. P.) Particulier te Goes.
Kater, Pz., (J.) Ridder der Militaire Willems Orde, te Monnickendam.
Kater, Sz., (C.) te Monnickendam.
Keer, (Otto) te Amsterdam.
Keller, (J. H. D. van) Sergeant bij de Mobile Noord-Hollandsche Schutterij Artillerie-Compagnie te Amsterdam.
Kerkhoven, (J. W.) te Amsterdam.
Kesteren, (H. J. van) Boekhandelaar te Amsterdam. 2 *Exemplaren.*
Koopman, (A.) Boekbinder te Dordrecht. 6 *Exemplaren.*
Koker, Bz., (J.) Boekhandelaar te Monnickendam. 5 *Exemplaren.*
Konings, (J. F.) te Oudewater.
König, (C.) Luitenant Kolonel te Groningen.
Korte, (J. A.) te Amsterdam.
Kruyff, (J. de) Boekhandelaar te Utrecht.
Kühn, (P. A.) te Amsterdam.
Lagerweij, (F.) Instituteur te Weesp.
Lagerweij, (Corn.) Ontvanger en Secretaris te Tull en 't Waal.
Lannenburgh, (H. W. H.) te Noordwolde.
Leemans, (Dr. C.) te Leiden.
Leersum, (W. C. van) Gepens. 1ste Offic. van Gezondh. te Amersfoort.
Leesgezelschap (Het) onder den zinspreuk: « Tot uitspanning in ledige Uren,» te 's Gravenhage.
Liefde, (J. K. de) Boekhandelaar te 's Gravenhage. 14 *Exemplaren.*
Loon, (A. van) Boekhandelaar te Tiel.
Loder, J. M. Zn. (C. L.) te Amsterdam.
Loman, (J. C.) Boekhandelaar te Amsterdam. 3 *Exemplaren.*
Maandag, (H.) Predikant, voor het Leesgezelschap te Dubbeldam.
Mecus, (W.) te Middelburg.
Meinsma, (J. J.) Boekhandelaar te Kampen.
Meijer; (C. H.) Majoor te Breda.
Meijer, (H. A.) Boekhandelaar te Amsterdam. 2 *Exemplaren.*
Meijers, (Ph.) Boekhandelaar te Amersfoort. 3 *Exemplaren.*
Meij, (A. J. M. van der) te Assen.
Mensing en de Koning, Boekhandelaars te Rotterdam. 3 *Exemplaren.*
Merkes van Gendt, (Jhr. S. G. W.) Kolonel der Genie, Adjudant in Buitengewone Dienst van Z. M. den Koning, Inspecteur der 2de Fortificatie-Inspectie.
Merens, Az. (M. D.) te Zaandam.
Metman, (Mr. L.) Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw en Eikenkroon, Advocaat te 's Gravenhage.
Mooij, (H.) Boekhandelaar te Amsterdam. 3 *Exemplaren.*
Molenijzer, (H.) Boekhandelaar te Amsterdam.
Mulder, (J. K.) te Groningen.

Digitized by Google

Munnik, (J. de) Boekhandelaar te Schiedam.
Nes, (H. M. J. van) Boekhandelaar te Kampen. 2 *Exemplaren.*
Offerhaus, (Mr. H. J.) Notaris te Delfzijl.
Oosterling, (L. den) te Giessen-Nieuwkerk.
Overhoff, (F. H.) Boekhandelaar te 's Gravenhage.
Phaff, (E. C. H.) te Almkerk.
Pieren, Jzoon, (T.) Oud Kappitein bij de Mobile Schutterij van Zuid-Holland, te Dordrecht.
Pluilaart, (P.) te Hoorn.
Polvliet, (H.) te Gorinchem.
Ravallet, (W. de) Kommandant der Schutterij, te Dordrecht.
Rensink, (A. A.) Boekhandelaar te Leiden.
Repelaer, (Jonkh. P.) Oud Jager bij de Kompagnie der Vrijwillige Jagers der Utrechtsche Hoogeschool te Dordrecht.
Revers, (J. P.) Boekhandelaar te Dordrecht. 4 *Exemplaren.*
Riemsdijk, (C. J.) te Hardenberg.
Rijke, (J.) Korporaal bij de 3de Compagnie Noord-Hollandsche Mobile Schutterij te Amsterdam.
Roorda, (C. G.) gepens. Eerste Luitenant der Landmagt, op den huize Middelweg bij Leijerdorp.
Roldanus, (A. A.) Boekhandelaar te Oudewater.
Roldanus, (W. N. C.) Boekhandelaar te Delft.
Ronden, (B. H. de) Boekhandelaar te Amsterdam.
Ruijter, (G. J. de) te Vlissingen.
Ruijter, (J. de) Boekhandelaar te Amsterdam. 2 *Exemplaren.*
Sandbrink, (Mr. E. A.) te Delfzijl.
Savoissin Lohanan, (Jonkhr. Mr. M. H. de) te Groningen.
Schaafsma, (B.) Boekhandelaar te Dokkum.
Schaffer, (H.) Vrijwillig Schutter, Eerste Afdeeling, Zesde Compagnie te Amsterdam.
Scheltema, (J. H.) Boekhandelaar te Amsterdam. 2 *Exemplaren.*
Schierbeek, (R. J.) Boekhandelaar te Groningen. 10 *Exemplaren.*
Schluiter, (J. P.) Rijks-Ontvanger te Amersfoort.
Schmiok, (W.) te Rotterdam.
Schooneveldt, (Mej. de Wed. D.) te Amsterdam.
Schutterij, (De) van Leiden.
Sels, (J. A.) Vrijwilliger, te Dordrecht.
Sijbrandie, (J. D.) Boekhandelaar te Amsterdam. 4 *Exemplaren.*
Sijpkens, (H.) Koopman te Groningen.
Sleesen, (D. van der) te Amsterdam.
Sleutelaar, (F.) te Groningen.
Smits van Nieuwerkerk, (J. A.) Kapitein der Dienstdoende Schutterij te Dordrecht.
Sonsbeek, (J. W. van) te Utrecht.
Steen, (G. van der) te Broek in Waterland.

Digitized by Google

Spanjaard, (H.) Boekhandelaar te Steenwijk.
Sprenger, (G. J.) te Middelburg
Stockum, (W. P. van) Boekhandelaar te 's Gravenhage.
Stoppelaar, (G. N. de) te Middelburg.
Stroo, (C.) te Leiden.
Strijen, (C. E. van) Notaris te Wijk bij Duurstede.
Swinderen, (Jonkh. Mr. W. M. de Marees van) te Groningen.
Teding van Berkhout, (Mr. P. J.) Lid der Provinciale Staten van Noord Holland.
Telders, (J. H. Wijnhoud) Vrijwillig Jager der Leidsche Hoogeschool, te Amsterdam.
Themps, (C. H.) voor het Bestuur der Vereeniging « Het Metalen Kruis, » te Sneek.
Thieme, (W. J.) Boekhandelaar te Zutphen.
Thierens, (P. L.) Zeepzieder en Koopman te Monnickendam.
Tieboel Siegenbeek, (Mr. D.) Burgemeester te Leiden.
Tuinhout, (H.) te Groningen.
Tijl, (De Erven J. J.) Boekhandelaars te Zwolle.
Vader, (A. C.) te Wissekerke.
Vader, (J. H. L.) te Wissekerke.
Vader, (J. W.) Lid der Staten van Zeeland, te Cortgene.
Veder, (W. R.) Oud Vrijwillig Jager bij de Compagnie Jagers der Leidsche Hoogeschool. Theol. Doct. en Predikant te Dordrecht.
Verbrugge, (L. N. E.) te Vianen.
Verbrugge, (M.) te Middelburg.
Vereeniging (De) van het Metalen Kruis te Vlissingen.
Verhoeff, (De Wed. P. C.) Boekh. te Vlissingen. 2 *Exemplaren.*
Verkouteren, (W.) Kapitein Magazijn-Meester te Geertruidenberg.
Verlinden, Vrijwilliger, te Dordrecht.
Verschoor, (Dr. N. J. F.) Med. Doct. te Goes.
Vervat, (W.) te Gorinchem.
Vieweg, (De Wed. G. W. Winler) Boekh. te Gorinchem. 14 *Exempl.*
Visser, (Mr. B. B.) Burgemeester te Delden.
Vries, (P. de) te Amsterdam.
Vriesendorp, (H.) Luitenant Kolonel, Oud Kommandant der Dienstdoende Schutterij. Ridder van den Nederl. Leeuw, te Dordrecht.
Werkhoven, (F. G. A. J. van) Boekhandelaar te Alphen.
Wermeskerke, (J. C. van) te 's Gravenhage.
Weijden, (De Wed. G. van der) Boekhandelaresse te Maassluis.
Wilterdink, (D. J.) Boekhandelaar te Deventer. 2 *Exemplaren.*
Wijk, (J. C. van) te Gorinchen.
Wijngaarden, (J. A. van) Eerste Luitenant bij de Mobile Overijsselsche Schutterij, Ontvanger en Entreposeur te Dordrecht.
Zwaan, (N. de) Boekhandelaar te Utrecht. 2 *Exemplaren.*
Zeeuw, (P. N.) Boekhandelaar te Amsterdam.

Digitized by Google

INLEIDING.

Digitized by Google

O, als 't nageslacht na jaren

De oogen in 't geschiedboek slaat:

En terug beeft voor de jamren,

Voor de gruwlen van den haat:

Als het dan met strakke blikken

Zoekt naar 't onbesmet gewest,

Waar zich, in het woên der stormen,

Deugd en volksheil had gevest:

Als 't dan, bij dat zuchtend staren,

Holland als dat plekje ontmoet,

En het met een dankbren eerbied

Als die heilge wijkplaats groet:

O, dan juicht het: «Holland! Holland

«Blonk in grootheid onverdeeld!

«Holland kroonde de echte volksdeugd!

«Holland bleef haar schoonste beeld!"

H. H. KLIJN.
In Maart 1832.

Digitized by Google

Toen in tien dagen tijds het vertrouwen op de Nederlandsche wapenen hersteld en de roem van den Nederlandschen naam gewroken was, door mannen en jongelingen uit de aanzienlykste huizen en uit de armoedigste stulpen, die, zooals onze Bosscha zich uitdrukt, vrijwillig uit allerlei bedrijf en betrekking zich hadden losgescheurd en in dienst getreden waren by Schutterijen, in afzonderlyke Jagerkorpsen, onder alle wapenen, om het Hoofd van den Staat, als een middenpunt van orde en wet, te steunen tegen het onrecht — was het gewenschte oogenblik gekomen, waarop Koning Willem de Eerste gevolg mocht geven aan de op den 11den October 1830 in een Staats-stuk [1] uitgedrukte begeerte «om de Vaderlandsliefde en Trouw, door Zijne onderdanen betoond, door eenig blijvend bewijs van aandenken te beloonen." Weinig tijds dan ook, nadat de Nederlandsche Krijgsmacht, door den leerling van Wellington aangevoerd, «in zoo weinige dagen den schoonen veldtocht met schier geïmprovi-

1 Zie Bijlage A.

Digitized by Google

zeerde soldaten volbracht," [1] Nederland met het zwaard in de vuist de onophoudelyke lastertaal der Franko-Belgische bladen schitterend wederlegd, en aan Europa zijne sterkte en zijn gevoel van Volkswaarde getoond had — vaardigde de Koninklyke Vader der Overwinnaars van Hasselt en Leuven het dokument uit, waarby het gedenkteeken ter eere van hen, die zich door «Trouw aan Koning en Vaderland" na den opstand der stamverwante broeders hadden onderscheiden, werd ingesteld. [2] Dat gedenkteeken zou bestaan in een kruis, vervaardigd uit de op de Belgen veroverde kanonnen, om te getuigen van de liefde en de gehechtheid der Noord-Nederlanders voor en aan hun Vorst en hun erfgrond, totdat het laatste hart zou hebben opgehouden te kloppen, waarop dat Kruis rechtmatig mocht prijken, als eene wel verdiende hulde aan burger-eendracht en weergaloozen Volksgeest. Hoe de instelling van dat «eerloon der dapperen" de sympathie wechdroeg des Volks, hiervan getuigen de gedenkrollen van die dagen, onvergetelyk voor allen die ze beleefden, en nog heden ten dage niet verblind genoeg zijn om met onbevooroordeelde belangstelling het tijdvak na te gaan, dat een aanvang neemt met des Konings Wapenroep in 1830, en eindigt met het aanrukken der Fransche Vaandelen — getuigen van de schande der Belgen en den triomf van ORANJE in Leuven — of liever, eerst geheel besloten wordt met de verdediging van Antwerpens Vijfhoek tegen de overmachtige legerbenden van den zoogenaamden Koning des Vredes, in de bange Wintermaand des jaars 1832. Hoe allen, die dit bronzen getuigschrift van Vaderlands- en Vorstenliefde verwierven, zonder onderscheid of zy by de Land- of Zeemacht middelyk of rechtstreeks hadden medegewerkt tot den voorspoedigen afloop van dien Veldtocht, waardoor in waarheid op eens, naar de getuigenis der lang omtrent ons bedrogen vreemden, «hunne hulde, tot dus verre aan het gezwets en aan de opgeblazenheid der Belgische revolutie-mannen betaald, op den Hollandschen moed werd overgebracht" — hoe allen, die zich met

---

1 Woorden van den Maarschalk GÉRARD, door wien het ter redding van België toegeschoten Fransche leger werd aangevoerd.

2 Zie Bijlage B.

Digitized by Google

dit onvergankelyk bewijs hunner gehechtheid aan orde en wet hebben mogen cieren, de voorwerpen waren van hoogschatting en vereering, is een ieder bekend. Of wie herinnert zich de hun geschonken blijken van dankbaarheid niet levendig, wien het gegeven was die bewakers van 's lands grenzen, die afweerders van vreemden euvelmoed en vreemd geweld te begroeten op hunne met bloemen bestrooide wegen, toen de tijd gekomen was dat zy mochten te rug keeren in den schoot der gezinnen, in wier kring ze het eerst waren opgewekt om de heirvaart te bestaan tegen het afvallig gewest, dat door het naburige Frankrijk werd geholpen, terwijl Holland door zijne bondgenoten, verzaakt en aan zijne eigene krachten geheel overgelaten, zijn ondergang scheen te gemoet te gaan, zoo zelfs, dat een onzer Staatsmannen van die dagen de getuigenis in de Tweede Kamer der Staten-Generaal niet weerhouden kon, «dat de menigvuldige donkere wolken, die ons van alle zijden kwamen bedreigen, wellicht geen voorbeeld vonden in de geschiedenis."

En dat de bange wolken over ons land zich hoe langer hoe meer samenpakten, waar Europa het oor leende aan schrijvers, die uit baatzucht of verblindheid Holland dagelyks in de waereldtaal prijs gaven aan den spot en de verachting der volken — wie herinnert het zich niet, wanneer hy zich een oogenblik te rug denkt in dien tijd, of gevoelt zich niet op nieuw verontwaardigd by het opnemen der logenbladen uit dat droevige tijdperk, waarin ons Noorden als een poel en een vuil moeras, bewoond door barbaren en lafaarts, werd afgeschilderd? Wien is het niet bekend, hoe het onzen voormaligen landgenoten gelukt was onze eer te bezoedelen, en een blaam van lafhartigheid te werpen op onze Vaderlandsche krijgsmacht, nadat eerst eene al te toegeeflyke en verschoonende Staatkunde de oogen gesloten had voor het gevaar, dat het Koninkrijk der Nederlanden bedreigde in de zuidelyke Hoofdstad van het dusgenoemde «klassieke land der vrijheid," en men het oogenblik van handelen had laten voorbygaan jegens zoovele misnoegde, op eigen grootheid vlammende, en hunne broeders ophitsende Belgen, aan wie, gelijk de geschiedpen het heeft opgeteekend, zich medeplichtigen aan het doodvonnis van LODEWIJK XVI, verbannen dienaars van NAPOLEON, ver-

Digitized by Google

oordeelde drijvers der bewegingspartij in Frankrijk, vervolgde Carbonaries, uitgewekene Polen, in ongenade vervallen Russen, Engelsche radikalen en Duitsche Studenten hadden aangesloten! Wien staat het niet nog levendig voor den geest, met welk een geestdrift het Noorden terstond zijne trouw aan den dag legde en hoe het zich schaarde om zijn zich-zelf gekozen Koning? Wien is het ontgaan, dat de overmoed der Belgen in dien tijd eischte dat onze grenzen zouden worden afgebakend tot achter den Moerdijk, en dat die eisch wellicht tot vervulling zou zijn overgegaan, indien niet het Hollandsche Volk als een bliksemstraal, gelijk de dichter het welsprekend heeft uitgedrukt, om Neêrlands grens een gordel van tachtig duizend man in het staal had doen gloren? Wie herinnert zich niet hoe moeders hare zonen, vrouwen hare echtgenoten, geliefden hare dierbaren aanspoorden om zich te gaan scharen onder het opgestoken Vaandel; hoe het uitgespaarde goud werd ten offer gebracht, waar de hand niet vermocht te grijpen naar het zwaard, en hoe zelfs het kind zijn spaarpenning aandroeg om de schatkist te stevigen, met een Vaderlandsliefde, de schoonste dagen der hooggeroemde oudheid waardig? Wie weet niet welk een smartgevoel er in de harten leefde van hen, die door omstandigheden, buiten hun wil, gedwongen werden voor vrijheid, Vaderland en Vorst niet ten strijde te mogen gaan, een gevoel zoo waardig en treffend door POTGIETER onder woorden gebracht, dat wy het hier voor de vergetelheid wenschen te bewaren, en tevens te doen spreken als een proeve van den uitnemenden geest dier dagen, welke allen bezielde die, zoo als hy, gaarne met fieren moed en ruime borst voor zijne dierbaren zouden gesneuveld zijn:

Helaas! mij is dat heil ontzegd!
Geen vriend of dierbre bloedverwant,
Die 't zwaard mij aan de zijde hecht,
Ter hulpe van het Vaderland.
De drang der pligten in dit uur,
  Verbindt me aan Amstels muur.

Helaas! mij zal de kroon ontgaan,
Die over tien of twintig jaar,
Op 's jonglings fiere kruin zal staan.

Digitized by Google

Maar 't schimpend woord: «Hij was niet daar!"
Vall' dan op vriend en magen neêr,
Wier wil ik nu vereer. [1]

Waarlyk! de dagen waarin zoo gedacht, gesproken en gehandeld werd, waren waard dat men er op te rug zag met een dankbaren blik; dat wy ons kroost bij de hand namen, en het wezen op wat er schoons, edels, opbouwends, verheffends en leerzaams in gelegen was; en dat zy in herinnering werden gebracht door de mannen, wie de dankbaarheid van den EERSTEN WILLEM had versierd met het Metalen Kruis, was billyk, was rechtmatig, omdat zy het bewustzijn in zich mogen omdragen, van met rein gemoed hun plicht te hebben vervuld jegens het land, door God hun ter woon geschonken, het land waar eens de vrijheid werd gevest in het cement van dierbaar burgerbloed, en waar het niet te vergeefs vloeide tot welzijn van voorzaat en nakomelingschap niet alleen, maar ook tot zegen der menschheid!

Dat er gepaste reden voor de gedachtenis-viering der onvergetelyke Augustusdagen van 1831 bestond, waardoor de herinnering aan den Volksgeest van 1830—1831 tevens zou worden verlevendigd, springt duidelyk een ieder in het oog, die zich in den dubbel gelukkigen uitslag verheugt der scheiding van beide landen, welke ieder voor zich, na vijf en twintig jaren, nog het oogenblik zegenen waarop het den Albestuurder behaagde beider lotgevallen van elkander te scheiden. Immers, de vereeniging der beide landen was — het is reeds ontelbare malen door anderen opgemerkt — een hibridische, en niets dan de taal (toen door hen-zelf verworpen!) was een herkenningsteeken der Nederlandsche stamgenoten in het Noorden en Zuiden, terwijl de geschiedenis der vijftienjarige vereeniging heeft bewezen, dat de verbinding der eens onder den scepter van KAREL V te zamen gevoegde landen, niets was dan «de geschiedenis van twee Volks-

---

[1] E. J. POTGIETER. Mijne stemming, antwoord aan mijnen hartelijk geliefden Vriend J. F. WILLEMS, na mijn vertrek uit Antwerpen. Geschreven te Amsterdam op den 30sten December 1830, en voorkomende in het Hollandsch Magazijn van Letteren, Wetenschappen en Kunsten, verzameld door N. G. VAN KAMPEN en J. DE VRIES. Te Amsterdam, bij P. MEIJER WARNARS in 1832 verschenen.

Digitized by Google

afdeelingen, nayverig jegens elkander door verschil van belang, van gemoedsbestaan en van godsdienst, onder eene regeering, worstelende met de noodzakelykheid tot zelfverdediging." [1]

De Volksgeest van 1830—1831 had het Noorden gered. De herinnering daaraan verblijdt het gemoed des Vaderlanders. Een groot aantal van hen, die deel hadden genomen, hetzij aan de verdediging van den erfgrond, hetzij zy op Belgischen bodem de eere hielpen fnuiken, waarin de blaauwe kiel «door eenige voorbeelden van stoutmoedigheid en door veel gezwets" geraakt was, had, kort na de terugkomst uit den strijd, waardoor Oud-Hollands recht in tien dagen gewroken werd, besloten eene duurzame tienjarige re-unie te houden. Tot dat besluit waren de uitgetrokken Studenten aan de drie Akademiën des Vaderlands, ieder afzonderlyk, maar bykans gelijktijdig gekomen, terwijl er bepaald was dat zy zou plaats grijpen in de maand Augustus van ieder decennium. Ten gevolge van die bepaling, maar nog meer als een gevolg van den aandrang zijns harten om nogmaals zamen te zijn met hen, die even als hy aan de Alma Mater zich gevormd hadden voor de betrekking, waarin de Maatschappy hun hoofd en hart zou vergen, en te gelijk te wapen waren gesneld op de roepstem des eens zoo beminden Konings, wiens woorden «Mijn lot is hierboven beslist," nog weerklank vinden in het hart van den geloovigen onderdaan — ten gevolge van die bepaling bevond zich op den 12den Augustus 1851, den dag van de tweede re-unie der Utrechtsche Vereeniging uit Oud-Studenten van onderscheidene wapens, e e n feesteling, in wiens hart op dat oogenblik het eerste denkbeeld kiemde van eene re-unie op nog grooter en meer algemeene schaal.

Hechtende aan zoodanige recapitulatiepunten in het leven, thands na twintig jaren tijds, vroeg hy zich in stilte af: «waarom alleen dat voorrecht voor de oude Akademieburgers, en ook niet voor hen, die, verstoken van het hooger onderwijs, daarom zeker niet minder goede soldaten, niet minder getrouwe krijgskameraden, niet minder moedige verdedigers van de onschendbaarheid des erfgronds geweest zijn?" Was het dus wonder dat

[1] J. Bosscha, Nederlands Heldendaden te land.

Digitized by Google

by het altijd treffend afscheid: « *tot over vijf jaar of tot in de eeuwigheid!*" en het staren op een reeds gedunde rei van vroegere krijgsmakkers, het denkbeeld in hem verlevendigd werd aan de snel naderende toekomst, waarin van allen, die het Metalen Kruis verwierven, geen enkele meer overig wezen zou? zoo vragen wy met den uitnemenden verslaggever der in 1856 te Amsterdam gehouden Augustus-feesten, in de Amsterdamsche Courant. En was het wonder, voegen wy er by, dat toen hy, in wien het straks genoemde denkbeeld was opgerezen, en waarmede hy in den edelsten zin des woords dweepte, met een dankbaar gemoed als huisvader in den kring der zijnen van de Utrechtsche re-unie te rug gekeerd, de meer en meer in zijn binnenste tot ontwikkeling rijpende gedachte niet kon loslaten, en hy den 18den Mei 1852, na ernstig en innig overleg, zonder met anderen nog ruggespraak gehouden te hebben, zijn ontwerp voor eene algemeene re-unie in Augustus 1856 in de hoofdstad des rijks, van alle gerechtigden tot het Metalen Kruis, zonder onderscheid, op het papier bracht? Was het wonder, vragen wy verder, dat dit uit een warm hart en helder hoofd gevloeide plan van Mr. J. H. Burlage [1] — want het was in dezen voormaligen Wachtmeester der Lanciers, die in 1830 als Student der Utrechtsche Akademie het eerst in de rijen der Vrijwilligers plaats nam, opgekomen — luiden weerklank vond by den oud-Majoor der vrijwillige Jagers, wiens naam sedert een populaire is geworden onder de Zonen van Nederland? Van Dam van Isselt [2] en Burlage toch hadden beiden elkander, hoe verschillend in militairen rang, in de dagen van 1831 zien strijden; beider harten sloegen nog even warm voor de herinneringen, waardoor alleen het heden aan het verleden wordt geknoopt, en het is ons, terwijl wy dit nederschrijven, of wy de beide mannen voor ons zien oprijzen, elkander de hand drukkende en dankende voor het vertrouwen, door oude krijgsmakkers in elkander gesteld, waar er sprake was van de dagen

---

1 Zie Bylage C.
2 Zie Bylage D.

Digitized by Google

«Toen vrijheid haar banier verhief
En waarheid zegepraalde,"

terwijl by het schilderen van eene hereeniging als deze, de tranen blinken in de oogen dier beide mannen, die gevoelen welk een hooge beteekenis er zou liggen in het weder samen komen van zoovelen, die in den strijd hunne krijgsmakkers hadden overleefd, en gedurende een tijdsverloop van vijf en twintig jaren door de Voorzienigheid zouden gespaard zijn. By het mededeelen van elkanders gedachten blies de adem der laauwheid niet in hunne geestdrift. Het kwam toch niet in hun binnenste op, angstvallig na te gaan, dat er nog vier jaren tijds lagen tusschen dien voor beiden onvergetelyken Novemberdag des jaars 1852, en de dagen van Augustus 1856, om door die koele en ontzenuwende berekening te worden afgeschrikt van het verwezenlyken eens zoo voortreffelyken ontwerps, dat zijn grond had in dankbare herinnering en opbouwing van het jongere geslacht. De vraag: «wie weet of wy het beleven zullen!" moge gewis in hunne edele harten zijn opgekomen, want zy ook hadden vooral op het slagveld gevoeld, dat hun adem en hunne paden by God zijn; maar het ontmoedigende en verlammende: «die dan leeft die dan zorgt," waarmede de onverschilligheid of de traagheid hen misschien later op hun weg heeft begroet, kon geen wortel schieten in gemoederen, die geleerd hadden, dat waar men het goede wil, men ook den grondslag voor dat goede leggen moet. Burlage toch, wetende wat hy wilde, en hoe willen kunnen is, als men zich voorgenomen heeft ter linker noch ter rechter af te wijken van de baan, die men zich gesteld heeft, had reeds gevoeld dat de Vereeniging, die later den naam van «het Metalen Kruis" verkreeg, sedert den 18den Mei 1852 bestond. En hoezeer hy by het ontwerpen van zijne plannen gedacht had aan de mogelykheid dat de dood hem zou kunnen wechrapen, eer hy de vervulling zijner gedachte had aanschouwd, bewees zijn *in triplo* geschreven ontwerp, by drie zijner vrienden in bewaring gegeven, opdat het, wanneer God zijn leven zou eischen, niet met hem zou dalen in het graf. Ook hy had geleerd van onze Vaderen, dat de man, die de menschen liefheeft, handelen moet, waar het geldt iets goeds voor het nakroost tot stand te

Digitized by Google

brengen en waar hy in waarheid meent tot handelen geroepen te zijn. Ook hy verachtte de baatzucht, die ijskoud voor en om zich-zelve arbeidt, en liet door haar de in zich brandende vonk niet uitdooven, noch door haar koelzinnigen spot den arm, die de eerste spade in den ruwen grond had gestoken, verlammen. Zijne gedachte was geen ydele, uit zelfzucht geborene opwelling: zy was ontkiemd in een hart, dat het kroost van dezen tijd in herinnering wilde brengen wat nooit moest zijn of nimmer worden vergeten: de herinnering aan het feit, dat in 1830—1831 Eendracht ons machtig had gemaakt; zy was als het ware het zegel op wat een onzer vóor tien jaren heeft gezongen, en welke woorden wy hier aanhalen — omdat ze de uitdrukking zijn der waarheid, dat aan een volk zijne historie even heilig moet wezen als de assche zijner Vaderen.

o Vaderlandsche Erinneringen!
  Wat anders zijt ge dan de band,
  De kracht, die volken houdt in stand,
  De baak, die voor de zonen brandt,
Dat ze, als de koene Vaadren, dingen
  Naar eerepalmen voor hun land!
O roem, door ouden stam bevochten,
  Bezegeld met hun eerlijk bloed,
  Wat zijt gij dan het kostbaarst goed,
Dat zij voor 't verste nakroost kochten?
  Dan prikkel tot der jongren moed?
Dan zenuw, die hun ziel doet trillen
  Van meer dan bovenaardschen gloed,
En staalt tot bovenmenschlijk willen? [1]

En wat was nu de uitslag van de samenspreking dier beide Vaderlanders? Het bevestigen hunner overtuiging, dat, daar het feest in de Hoofdstad moest gevierd worden, ook Amsterdam, die hartader des Vaderlands, het voorbeeld zou moeten geven, en dat de ontwerper derhalven uit zijne stadgenoten minstens

---

[1] S. J. VAN DEN BERGH. De 18de Juni 1847. Zie *Een dichtbundel voor mijn Vaderland.* Te Haarlem, by A. C. KRUSEMAN. 1848.

Digitized by Google

twee wakkere mannen van 1830—1831 zich naar eigen keuze had toe te voegen, mannen, die, verschillende in richting, met eere op hunne vroegere militaire loopbaan konden te rug zien. [1]

Dien ten gevolge vervoegde zich in de maand Januari 1853 Mr. J. H. BURLAGE tot de Heeren F. C. ZILLESEN [2] en M. BRANDON MONDOLPHO. [3] Deze beide mannen der Citadel van Andwerpen, en om hun moed, beleid en trouw gedekoreerd met de Militaire Willems-Orde, de eerste als Kommandant der Kanoneerboot no. 6 op de Schelde, de tweede als Kapitein by het wapen der Artillerie, toonden zich terstond bereid om, zonder voorbehoud, den oud Wachtmeester der Lanciers de behulpzame en krachtige hand te bieden; en door dit drietal, oprichters eener Vereeniging, die later den titel aannam van het «Metalen Kruis", werd nu onderling een verbond gesloten, waarvan zy allen het voorrecht hadden de vruchten in 1856 nog te zien en te deelen.

Dadelijk ging dan ook van dit nu vereenigd drietal een beroep uit op langen termijn, voor eene byeenkomst van een honderdtal hunner stadgenoten uit de mannen van 1830—1831; aan dit beroep werd op den 17den April 1853 door drie en vijftig gevolg gegeven. Eene even onschuldige, als der zaak in den aanvang nadeelige toevalligheid, werd oorzaak van de eerste der menigvuldige oneerlyke wapenen, die tot aan de verwezenlyking van het feest-zelf (maar allen zonder vrucht!) tegen de vereeniging «het Metalen Kruis" werden opgeheven.

Dien avond konstitueerde zich de Afdeeling Amsterdam, die tevens tot leuze zich het Kruis koos, waaraan de letterkunde het voortreffelyke vaers is verschuldigd van den dichter, wiens vurige poëzy in 1830—1831 in zoo menig oog de tranen gelokt en op zoo menigen schouder het wapen gelegd heeft, ter bescherming der Vaderlandsche grenzen. Waar de naam van het Metalen Kruis wordt uitgesproken, welt telkens WITHUYS' lied

---

1 De Heer BURLAGE wenschte aanvankelyk drie mede-oprichters van verschillende richting aan zich te verbinden, om de onzijdigheid van zijn doel te sterker te doen spreken. Alle zijne pogingen daartoe waren echter vruchteloos.

2 Zie Bylage E.

3 Zie Bylage F.

Digitized by Google

in onze herinnering op; en waar er een Gedenkboek van dat Metalen Kruis wordt geschreven, verdient het ook eene plaats, omdat het schoone er niet dan luister aan kan byzetten. De dichter houde het ons ten goede, dat wy ons niet kunnen bedwingen zijn lied hier in te vlechten, ook als een hulde aan zijne vele, niet altijd gereedelyk erkende, verdiensten jegens Koning en Vaderland.

Zij stonden bij Hasselt: van blinkend metaal
Vijf stukken, niet schromend voor sulfer of staal;
Gelaân en herladen met kogels en schroot,
En brullend: «niet verder! Hier wacht u de dood!"

En donder op donder, uit dampen en gloed,
Bedekte den bodem met dooden en bloed;
Maar de engel der wraak dreef ons leger vooruit:
Wie stand hield werd offer; wat staan bleef werd buit.

Dra vielen de strijders, en 't vijftal was óns. —
De Veldheer aanschouwde 't veroverde brons,
Zoo kostlijk en duur, om de stof en den prijs,
En zond het den Koning, ten zegebewijs.

De Koning ontving het met weemoed en lof,
Dat vijftal zoo waard om den prijs en de stof;
Hij dacht: «zijn die stukken met levens betaald,
«Dan zij 't, door hen-zelven, aan de eeuwen verhaald!

«Hoe reik ik mijn krijgers, mijn burgers, mijn zoon,
«Mijn trouwen, ooit waardiger, dierbaarder loon,
«Dan uit het metaal, dat de trouw in hun borst
«Beproefde, en bewijst aan het Land en den Vorst!?

«Verbrijzel" — dus sprak hij — «die stukken tot gruis;
«En maak ieder gruisje ten adelend kruis!
«Dat kruis, op hun harten geplaatst door mijn hand,
«Erken hunne trouw aan den Koning en 't Land!"

o Kruis, van metaal aan den vijand ontrukt!
o Lauwer, door eendragt en krijgsmoed geplukt!
o Ster van verdienste bij 't Volk en de Kroon!
Wat staat gij op 't krijgskleed en 't burgerkleed schoon!

Digitized by Google

Maar zoo de Afdeeling Amsterdam dien avond in het leven werd geroepen, het was te gelijk met het uitzicht, dat zich van lieverlede door geheel het land zuster-afdeelingen zouden vormen tot vestiging van een geheel, dat, vrij van alle eenzijdigheid op het gebied van Kerk en Staat, zich ten doel zoude stellen — onderling kameraadschappelyk verkeer, opwekking van Vaderlandschen zin by de jeugdige zonen des lands, en samenwerking tot eene algemeene re-unie in Augustus 1856.

Tot Bestuurders der Amsterdamsche Afdeeling werden nog dien zelfden avond, met twee en vijftig van de drie en vijftig stemmen, de drie Oprichters der Vereeniging gekozen, en daaraan nog een viertal toegevoegd, zoo dat het Bestuur bestond uit de Heeren:

F. C. ZILLESEN, *President.*
Jonkheer P. H. BICKER, *Vice-President.*
F. C. VAN HALL,
J. W. KERKHOVEN, } *Bestuurders.*
Mr. J. H. BURLAGE. [1]
M. BRANDON MONDOLPHO, *Thesaurier.*
Mr. L. H. KÜHN, *Sekretaris.*

Spoedig daarop had de Afdeeling het voorrecht, op haar verzoek Z. M. den Koning het Beschermheerschap te zien aanvaarden over de geheele Vereeniging, zoodat de gekonstitueerde Vereeniging het geluk had, zich in een krachtig Hoofdbestuur te mogen verblijden. Het was samengesteld door Z. M. den Koning uit:

Z. K. H. Prins WILLEM FREDERIK HENDRIK der Nederlanden, *President.*
W. A. Baron SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE.
J. D. C. C. W. Baron D'ABLAING VAN GIESSENBURG.
Mr. W. L. DIEMONT VAN LANGERAK.
J. C. KOOPMAN. [2]

---

[1] Toen later de Heer BURLAGE, op aanwijzing des Konings, overging in het Hoofdbestuur, werd zijne plaats in het Afdeelingsbestuur aangevuld door den Heer M. S. BOON HARTSINCK, als den eersten ontwerper van een door de Afdeelingen van het Metalen Kruis afgelegd bezoek in het Kamp van Zeyst.

[2] Na het overlijden van den Heer J. C. KOOPMAN werd de Heer E. LUCAS in zijne plaats, door Z. M. den Koning als Lid van het Hoofdbestuur benoemd; waardoor ook de Marine in dat Collegie vertegenwoordigd bleef.

Digitized by Google

E. W. VAN DAM VAN ISSELT.
C. Baron NEPVEU.
M. Baron VAN GEEN.
G. FALCK, *Eersten Sekretaris.*
Mr. J. H. BURLAGE, *Tweeden Sekretaris.*

Over geheel het land breidde zich nu de Vereeniging al verder en verder uit. Geen dag verrees, of hy zag nieuwe Afdeelingen in eene of andere Provincie des rijks ontstaan, en de goedkeuring en geestdrift, waarmede de tijding van het ontstaan der Vereeniging werd ontfangen, bewees duidelijk aan wie het wilde opmerken, dat de Oprichters zich niet hadden vergist in den geest hunner voormalige wapenbroeders, en evenmin in dien van het Nederlandsche Volk. Het was een gelukkig denkbeeld van het Hoofdbestuur, om iedere Afdeeling, hoewel deel uitmakende van het geheel, volkomen vrijheid te laten om hare reglementen naar eigen goeddunken in te richten; slechts één beginsel, als voorwaarde tot erkenning, was: dat er geen eenzijdigheid geduld werd op Kerkelyk en Staatkundig gebied, en dat de aankweeking van Vaderlandschen zin onder de zonen des lands moest worden bevorderd. Wanneer dat beginsel met alle kracht zou worden gehandhaafd, was er eenheid van geest en streven genoegzaam aanwezig, om overigens de in zoo vele takken afgedeelde Vereeniging te doen besturen overeenkomstig de plaatselyke omstandigheden en de hulpmiddelen van iedere Afdeeling. Weldra mochten de stichters zich dan ook in het bestaan van een veertigtal Afdeelingen verheugen, terwijl zich zelfs in de Hoofdstad twee sektiën vormden, die nog bestonden in de onvergetelijke Augustus-dagen des vorigen jaars, en waarbij zich later eene derde sektie gevoegd heeft. De sympathie voor de Vereeniging breidde zich dan ook steeds met hare volle kracht uit. Wie nog eenigzins zich den hachelijken tijd van 1830—1831 kon en wilde voorstellen, juichte met geheel zijn hart de bedoelingen der Vereeniging toe, terwijl het zijn vaderlandsch gevoel streelde te ontwaren, dat de geestdrift wel voor een oogenblik verkoelen, maar niet geheel kon worden uitgeluscht, en daar meer en meer de geest openbaar werd der mannen, in verband met de eerlijke bedoelingen, die reeds by het ontstaan van

Digitized by Google

het eerste denkbeeld in den stichter levendig waren geweest, zoo vond ook de eerste opwellende gedachte, om den geest waardoor Nederland in 1830—1831 zich gekenmerkt heeft, door een gedenkteeken te doen spreken voor het nageslacht, weerklank in elk niet bij zijn evenmensch naar nevenbedoelingen zoekend hart.

En zoo werd nu, in kracht aangewassen en allengs door de algemeene goedkeuring gesteund, de eerste stap door de Vereeniging gedaan, tot het in het leven roepen van een Monument, dat voor het nageslacht als met onvergankelyke letteren spreken zou van den geest, die Nederland in 1830—1831 bezielde, zonder dat het daarom, op het oogenblik, waarin wy met onze gescheiden maar bevriende vroegere landgenoten als broeders verkeeren, de oude wonden zou openscheuren of rechtmatige ergernis verwekken. Gelijk het reeds door ons is aangemerkt: het «Metalen Kruis" liet het oordeel vrij, en wilde geene party kiezen, waar het beoordeeling der staatkunde en der gebeurtenissen van het jaar 1830 gold. Herinneringen noch toespelingen op de op zich zelf staande feiten van den voormaligen strijd werden verlangd, [1] en dit was een der eerste voorwaarden, door het Hoofdbestuur zich gesteld, toen het gerugsteund door 7000 inschrijvers uit ruim 600 van de toenmaals 1203 gemeenten des rijks, waaronder al de Noord-Hollandsche, gevolg mocht geven aan het ontworpen plan. Met dit oogmerk hield het zijne eerste vergadering in het Koninklyk Paleis te 's Gravenhage, op den 21sten December 1854. Het was dien eigen dag, dat van daar de volgende prijsvraag uitging tot het ontwerpen van een

GEDENKTEEKEN

AAN DEN VOLKSGEEST EN HET LEGER VAN NEDERLAND,

in de jaren 1830 en 1831.

Tot oprichtingsplaats van het Gedenkteeken wordt aangewezen het midden van het Damplein te Amsterdam. [2]

---

[1] Slechts ééne inbreuk op dit beginsel heeft de Bouw-commissie zich veroorloofd, door in de allegorie voor de Zeemagt op het daarin aanwezige kruidvat, het cijfer *No.* 2 te doen plaatsen. Ieder Nederlander voelt er de beteekenis van.

[2] Zie Bylage G.

Digitized by Google

Vorm en grondstof van het Gedenkteeken worden geheel aan de keuze van den kunstenaar overgelaten.

Zonder dat zulks als een bepaald vereischte wordt gesteld, zal het ontwerp kunnen bestaan in eene FONTEIN, in verband met de *Duinwaterleiding*, met of zonder *Gasverlichting*.

By nagenoeg gelijke verdiensten, zal echter aan *eene fontein* de voorkeur worden gegeven.

De volgende teekeningen worden verlangd:

1°. Een algemeen grondplan van het Gedenkteeken.

2°. Een opstand van elk der zijden, indien deze onderling in vorm verschillen.

3°. Eene doorsnede tot aanwijzing der konstruktie (ook van de fontein, indien deze in het ontwerp voorkomt); benevens eene memorie van toelichting en eene begrooting der kosten van het Gedenkteeken, *boven den beganen grond;* welke kosten voor het *werk boven den grond* de som van *achttien duizend guldens* niet te boven mogen gaan, — met dien verstande alzoo, dat daarby *niet* behoort gelet te worden op de kosten van *fundeering*, noch van *pijpwerken* onder den grond, indien het ontwerp eene fontein mocht voorstellen.

De verlangde schaal voor de genoemde teekeningen is: 5 duim op de Nederlandsche el.

By Besluit van Z. M. DEN KONING is de beoordeeling der in te zenden ontwerpen opgedragen aan *den Raad van Bestuur der Koninklyke Akademie van Beeldende Kunsten*, en aan dien van het *Koninklyk Instituut van Ingenieurs*.

De bekrooning van het ontwerp, dat het best aan het doel beantwoordt, geschiedt door het Hoofdbestuur namens den Koning.

De belooning bestaat in de groote Gouden Medaille, met het daarby behoorende Diploma.

Aan het naast daaraan bykomende ontwerp zal — indien de ontwerper zulks niet mocht weigeren — een getuigschrift van het genoemde Hoofdbestuur, als accessit, worden toegewezen.

Ter mededinging worden uitgenoodigd alle *Nederlandsche* Kunstenaars.

ALGEMEENE BEPALINGEN.

ART. 1. Alle stukken ter beantwoording dezer prijsvraag moeten, op het adres gemerkt met de letters M. K., vóor of uiterlijk op den *vijftienden April achttien honderd vijf en vijftig* (15 April 1855), vrachtvrij worden ingezonden aan het *lokaal der Koninklyke Akademie van Beeldende Kunsten* te Amsterdam.

ART. 2. Die stukken moeten, geteekend met eene spreuk of

Digitized by Google

met een merk, voorzien zijn van een verzegeld briefjen, waarop aan de buitenzijde de zelfde spreuk of het zelfde merk zich bevindt, benevens een kennelyk teeken, ter mogelyke te rug vordering in geval van niet bekrooning.

Art. 3. Het verzegelde briefjen moet inhouden den naam, de voornamen, de kwaliteit en woonplaats van den ontwerper.

Art. 4. De toelichtende memorie, de begrooting van kosten en het letterschrift op de teekeningen, moeten door eene andere hand geschreven zijn dan die der *ontwerpers;* en zoo het blijken mocht, dat in deze anders gehandeld ware, of iemant zich op de eene of andere wijze als de vervaardiger of ontwerper der ingezonden stukken kenbaar gemaakt had, zoo zal deze — al mocht ook zijn ontwerp bekroond worden — van den prijs verstoken blijven.

Art. 5. Het bekroonde stuk blijft het eigendom van het Hoofdbestuur der Vereeniging *Het Metalen Kruis.*

Art. 6. De niet bekroonde stukken en het ontwerp, waaraan een accessit mocht te beurt gevallen zijn, zullen, tegen het in art. 2 vermeld kennelyke teeken op het naambriefjen, aan de belanghebbenden worden te rug gegeven; mits die te rug vordering geschiede binnen het jaar na den dag der bekrooning.

Art. 7. Die te rug vordering binnen dien tijd niet plaats hebbende, zal het Hoofdbestuur voornoemd met die stukken handelen, zoo als het vermeenen zal te behooren, na advies en in overleg met de kommissie van beoordeeling.

Art. 8. In verband met art. 5 zullen er vóor de onthulling, by de algemeene re-unie der Afdeelingen van *Het Metalen Kruis*, in Augustus 1856, geene afdrukken, afgietsels of teekeningen van het Gedenkteeken mogen worden verkocht, zonder speciale authorisatie van het Hoofdbestuur.

's Gravenhage, 21 December 1854.

Namens het Hoofdbestuur der Vereeniging:
Het Metalen Kruis,

W. A. Schimmelpenninck van der Oye,
Vice-President.
G. Falck, *Eerste Sekretaris.*

Juist vijf maanden na de uitschrijving van het Programma, mocht het Hoofdbestuur den uitslag van den verre van gemakkelyken kampstrijd bekend maken, daar zestien kunstenaars naar den lauwer hadden gedongen. Het deed die bekend-

Digitized by Google

making met te levendiger genoegen, omdat de Kommissie, [1] by Besluit van Z. M. den Koning ter beoordeeling benoemd, en die door den kundigen Heer D. D. BÜCHLER, Lid van het voormalig Instituut van Kunsten en Wetenschappen, en tevens Voorzitter der Koninklyke Akademie van Beeldende Kunsten, werd voorgezeten, met eenparigheid van stemmen besloten had aan het ontwerp no. 12, den eereprijs toe te kennen. Het Hoofdbestuur had zich ten volle met de uitspraak der Kommissie vereenigd, en toen het naambriefjen op dien gedenkwaardigen 21sten Mei 1855 werd geopend, bleek het dat de zege was bevochten door den Heer M. H. TETAR VAN ELVEN, M. Gz., aan wien alzoo de groote gouden Medaille met het daarby behoorende diploma werd uitgereikt. Onder de gelukwenschen, die de jeugdige kunstenaar met de behaalde overwinning ontfing, was er een, die hem terstond uit het Paleis werd toegezonden, en welke evenzeer den vervaardiger als den man wien ze gold, waardig was. [2]

Spoedig hierna werd de aanbesteding uitgeschreven, en bepaald op den 10den Oktober daar aan volgende. By het Hoofdbestuur kwamen negen inschrijvingen in. De minste inschrijvers waren de Heeren H. KOOY en A. M. TOEPOEL (de laatste weleer vrijwillig Lancier by het regiment no. 10) zoodat hun dan ook het werk gegund werd. De Vereeniging had zich inmiddels mogen verheugen in de warme belangstelling van het Gemeentebestuur der Hoofdstad, die de levering der kostbare heien fundeerwerken voor hare rekening nam, nadat de Koning het verlangen had uitgedrukt, de Gedenkzuil te zien verrijzen op het midden van het Damplein.

---

[1] Deze Kommissie bestond uit de Heeren:

D. D. BÜCHLER, *President.*
J. WARNSINCK.
M. G. TETAR VAN ELVEN. †
A. C. PIERSON.
W. A. FROGER.
G. A. VAN KERKWIJK, en
G. VAN DIESEN.

† Zie Bylage H.

[2] Zie Bylage I.

Digitized by Google

Merkwaardig was het, dat de weldra daarop aangevangen arbeid toevallig plaats greep op een belangrijken herinneringsdag voor een der Oprichters van de Vereeniging, daar hy voor vier en twintig jaren juist op dien datum als Vrijwilliger te Utrecht zich schaarde onder de mannen, aan wie Nederland zijn zelfbestaan is verschuldigd, en door wie het oproer te rug gedrongen werd binnen de landpalen, waar het zich ontwikkeld had, omdat het afkeerig was van den waarachtigen vooruitgang, door Beschaving en Licht in het aanzijn geroepen.

Wy gelooven dat het tot de plichten van een getrouw verslaggever behoort, zooveel mogelyk alles te verzamelen wat in betrekking staat tot hetgeen hy door zijne pen aan de vergetelheid te ontrukken heeft. Daarom zij het ons vergund, op het voetspoor van den verslaggever der feesten van het Metalen Kruis in de Amsterdamsche Courant, ook hier de episode in te vlechten, uit den eersten tijd der oprichting zelve van het Gedenkteeken. Indien wy de woorden bezigen, door het dagblad gebruikt dat den naam der Hoofdstad draagt en verdient te dragen, wenschen wy daardoor tevens een blijk te geven van onze ingenomenheid met eene Courant, die zich in de rei der dagbladen een eereplaats heeft verschaft, nadat ze lang een kwijnend aanzijn had voortgesleept.

Velen onzer stadgenoten, die het omsloten terrein van den Dam betraden, om een blik te werpen op de ontgraven fundeeringen van de voormalige Waag, zagen aldaar eene blikken bus met een opschrift: « *Voor de arbeiders, die daarvan de helft laten staan ten behoeve der havelooze kinderen* ".

Op zekeren Saturdag moest die bus worden geledigd. Aan zilver- en kopergeld leverde zy *f* 27,40 in 12 werkdagen uit, en de arbeiders waren by de verdeeling gelukkig in de *f* 13,70, die van het hunne afgingen voor de havelooze kinderen, en daar om telden zy in de vreugde huns harten naauwelyks de weinige stuivers, die zy hoofdelyk uit de wederhelft ontfingen.

De Maandag daarop waren de hekken echter geheel verhangen. Ook zy hadden eene opinie, ja eene reklame — of liever bescheidenlyk « *Mijnheer! een woordtjen als je blieft?* ".

De zaak was deze:

Digitized by Google

Een hunner mede-arbeiders plotseling ongesteld het werk verlatende, was in korte uren overleden, nalatende eene hulpelooze weduwe met zes kinderen. — Zy verzochten nu met ronde bescheidenheid, zoo lang het graverswerk nog duurde, eene tijdelijke andere bestemming aan de bus te geven, óok ten hunnen koste.

De eenvoudige vermelding van dit feit, in de Amsterdamsche Courant, lokte zoo veel stedelingen naar het terrein om het doel der goedhartige gravers te bevorderen, dat in drie dagen de bus — door de gravers tijdelyk afgestaan, ten behoeve der Weduwe en kinderen van den aan de cholera overleden kameraad — ruim *f* 100 had opgebracht. Nog één dag — en het cijfer klom tot *f* 249,92. De Weduwe was gered, [1] en de brave ploeg had de grootste voldoening van dezen edelmoedigen afstand, welks uitslag op de volgende wijze werd bekend gemaakt:

HEEREN EN BURGERS VAN AMSTERDAM!

De gravers en 't vaste volk op 't *Terrein voor den Volksgeest* hebben gezamelyk de bus vier dagen laten stil staan. — Maar 't was voor de Weduwvrouw en Kinderen van een Kameraad, die op 't werk de *ziekte* kreeg, en in korte uren sturf.

Nu heeft die bus in baar geld uitgeleverd de som van *f* 249,92, en dat is veul; — héel veul; — want de tijd was kort. — Toen hadden we 't best tot de ronde som kunnen brengen met 8 centen byslag; maar dan hadden de kranten van 't kontrarie er maar weer kwaad zaad meê gestrooid in de stad, omdat 't zoo krek sloot, als of we zooveul als logenaars waren of valsche speulers.

't Is dus precies zoo gebleven; dat is zooveul als: Zegge *f* 249,92, en we blijven u dankbaar voor de Weduwvrouw en de Kinderen, — zoo goed van wege de halve centen als van de rijksdaalders; — want 't waren niet enkeld de Heeren van de Beurs, maar ook van de eerste Dames en heele ploegen brave Burgerlui; en Juffrouwen van allerlei soort met de kinderen hebben we binnen de poort gehad, en dat alleen maar om van wege de *bus* — want de *fundeering* van de *Waag* hadden we al zoo goed als er uit — en we waren al op AP; en 't was *knap* van 't volk, zoo zeiden ze.

Ons werk is nu gedaan, en we zijn dus bedankt, voor zoo veel als de *gravers* regardeert, en wy blijven u tot afscheid dankbaar voor de Weduwvrouw, die we hebben laten *raden*. — De ziel docht van *f* 30, —, maar ja wel! mis, 't hoefde niet, — en 't is niet zuinig jammer, goede Heeren en brave Burgers! dat UEd. niet

[1] Zie Bylage K.

Digitized by Google

hebt kunnen zien, wat er in 't hart sprak van de Vrouw, toen zy 't hoorde: nog meer tranen dan geld; — iedere halve cent geeft Gods loon; en hoe dan de rijksdaalders!

Voor *ons* was 't een blijk dat, als we maar als goede vaderlanders (en daar dragen we roem op!) als we in de verdiensten zijn, onze best doen voor onze vrouwen en kinderen, de Heeren en Burgers ze niet vergeten zouden; maar dat, als ook ons 't ongeluk trof, ze helpen zouden, wat ze maar kunnen. We wenschen u dan gezondheid en voorspoed met uwe Mevrouwen en kinderen, want we hebben 't al meer gezien, *als 't nijpt in kwade tijden, hoe beter by u, hoe beter voor ons.*

Het geld van de bus zal wel door een van de Heeren, die daar verstand van hebben, voor de Weduwvrouw en de Kinderen worden uitgezet zoo als 't behoort. Ze zeggen ze zullen daarvoor de welbekende Heer SURINGAR vragen, want die weet den weg.

Ook bedanken we wel onzen principaal, den Heer W. M. DE BRUIJN JR., de aannemer van de *fundeering voor den Volksgeest*, — voor zijn hulp, om te maken dat de bus zoo goed liep. — Ook de *Politie* wordt bedankt, voor 't afkeeren van de jongens zonder centen, om de *passasie* zuiver te houden voor de *goede gevers*.

Wy laten de bus, die vroeger voor ons was, nu weêr aan zijn eigen distinatie over, u bekend, en tot Augustus toe, in de hope, dat er geen nieuwe ongelukken tusschen beide komen van ziekte of sterfte; — dat is, zoo veul als half voor het *nieuwe* volk, dat 't ook best *emplojeeren* kan; en half voor de *havelooze kinderen* van Amsterdam, die 't niet minder benoodigd zijn; en wy rekommandeeren ze in UEds. gunst.

AMSTERDAM, 25 Oktober 1855.

UEds. onderdanige Dienaren,

De gravers en 't vaste werkvolk op 't terrein voor 't Gedenkteeken aan den Volksgeest in ons land in 1830 en 31.

Namens dezelve,

JOSEPH SMALING, *Graver.*
G. J. DE BOCK, *Meesterknecht.*
H. BLEEKER, *eerste Knecht.*

Ook het feest, dat meer rechtstreeks met de stichting van het Gedenkteeken in verband staat, heeft aanspraak om in een Gedenkboek als het onze te worden vermeld. Wy bedoelen de plechtigheid van het leggen des eersten steens, die plaats greep op den 10den December, welke dag voor het erkentelyk Amsterdam van hooge waarde is, omdat hy de dag was van het sneuvelen des tweeden der Amsterdamsche Burgerweezen, die, met

Digitized by Google

de gouden epauletten op de schouderen en het ridderkruis der Militaire Willemsorde op de borst, hun leven opofferden voor het land, waarin hun het eerste levenslicht bestraalde. Het was op dien dag toch, dat de Luitenant der Infanterie MEYNDERS NANTZIG, zoo als het met waardigheid werd uitgedrukt, « door zijn dood het zegel drukte op de nagedachtenis van den ridder zoo als hy, zijn tijdgenoot uit het zelfde gesticht van liefdadigheid, zijn weesbroeder VAN SPEYK! "

Gaarne doen wy dan ook ter dezer plaatse hulde aan hen, die dezen dag hadden uitgekozen, en in verband met deze Vaderlandsche herinnering, het schoone denkbeeld hadden opgevat om door een kweekeling uit dat zelfde gesticht dien eersten steen te doen leggen van de Gedenkzuil, die even als de dood dier beide dapperen, van de liefde des volks aan den Koning en het Vaderland zou getuigen. Wie als Nederlander gevoelt, zal hen onverdeeld toejuichen, en wie, van gevoel misdeeld, de waarde en de beteekenis van dat merkwaardige oogenblik niet waardeert, noch tracht te waardeeren — voor hem is ook de Gedenkzuil zelve niet verrezen, waarvoor hy dan even blind moge blijven, als zijn harte koel en onvatbaar voor verheven indrukken schijnt.

Ongelukkig veroorloofde het beperkte terrein slechts de toelating van weinigen, by deze even aandoenlijke als Vaderlandsche plechtigheid. Ten een ure zag men dan ook slechts, beschaduwd door de vlaggen van Nederland, Oranje, en Amsterdam, den Kommissaris des Konings, den Burgemeester, de Wethouders en Leden van den Gemeenteraad, benevens eenige andere Autoriteiten, aan wie het Metalen Kruis in meer dan één opzicht zich verplicht mocht en mag rekenen, benevens een klein getal belangstellenden, binnen de omheining vergaderd; terwijl nog de schutting halverwege werd weggenomen, om ook het volk getuige van de plechtigheid te doen zijn. Een oogenblik later — en de door zijne regenten daartoe by loting aangeduide dertienjarige Burgerwees, WILLEM FREDERIK MORRIËN, verscheen in zijn « eerekleed der weezen, even zoo als het gedragen was door de beide voornoemde gesneuvelde Officieren, " toen ook zy nog kweekelingen waren van een huis, dat zoo vele voortreffelyke leden aan de maatschappy geschonken heeft en dat de lofspraak

Digitized by Google

verdient, die het meer dan eens vereerd werd: van eene der schoonste paerlen te zijn aan de kroon van Amstels Stedemaagd.

De Ondervoorzitter van het Hoofdbestuur, de Baron W. A. SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYE, sprak nu de aanwezigen in dezer voege aan: Hy weidde uit over den kommervollen toestand des lands voor vijf-en-twintig jaren; hy gewaagde van de handhaving der nationale eer, in den veldtocht van tien dagen, en besloot met het jongere geslacht op te wekken, in tijd van nood het voorbeeld der Vaderen te volgen, waarvan de Vaderlandslievende VAN SPEYK te recht als de hoogste uitdrukking werd vereerd.

Na het uiten dezer vaderlandsche taal omgordde de Heer Mr. W. L. DIEMONT VAN LANGERAK den dertienjarigen Wees met een wit satijnen schootsvel, door onzen genialen C. ROCHUSSEN met zijne bekende welwillendheid, maar wat nog meer zegt, met zijn uitmuntend penceel beschilderd; terwijl de Baron J. D. C. C. W. D'ABLAING VAN GIESSENBURG hem den zilveren truweel ter hand stelde, waaraan tevens eene voor Amsterdam en het Vaderland opwekkende herinnering verbonden was, wijl met dat zelfde werktuig, vóor ruim zeventig jaren, de eerste steen was gelegd van de *Kweekschool voor de Zeevaart*, en welke truweel door Heeren Regenten met de meeste heuschheid ten gebruike afgestaan was.

Niet zoo ras had de jeugdige werkman, onder daverend volksgejuich, zijn arbeid verricht, of de Heer E. W. VAN DAM VAN ISSELT reikte hem tot loon voor dit zijn werk, met een toespraak, zoo als uit dat hart te verwachten was, een zilveren cilinder-horlogie met ketting over, door de graveerstift van den Heer ELION met het stedelyk Wapen, het Metalen Kruis en eenige andere opschriften vercierd. [1] In het Gesticht werd een en ander den jeugdigen knaap later ter hand gesteld, en wel in een behoorlijk etui, waarin tevens zich de brevetten van het Metalen Kruis zijns vaders en grootvaders bevonden. Die overgifte werd begeleid door de navolgende dichtregelen, als slaande op zijn terugtocht na volbrachten arbeid, het schootsvel voor, met het

---

1 Zie Bylage L.

Digitized by Google

rood-wit-blaauw lint om de lendenen; en het horlogie, hangende om zijn hals aan een Oranjelint, den zilveren truweel deftig in de hand.

Jonge knaap! ja 't stond u goed:
't Rood-Wit-Blaauw voegde om uw leden,
Zoon en kleinzoon uit het bloed
Dat voor Neêrland heeft gestreden!

Met de Oranjekleur getooid,
Loswech golvende om uw schoudren:
't Gold het werk ook uwer oudren —
Burgerwees! vergeet dat nooit!

Denk er aan in later dagen:
't Blijve u by tot in den dood,
Dat ge 't eerekleed mocht dragen
Van des Amstels Zwart en Rood.

Denk er aan in 't volgend leven,
Hoe in 't lieve Vaderland
Voor de trouw van Vaders hand,
't Lot aan 't kind nog Loon kan geven.

Daarom, jongen! opgepast!
Vlekkeloos van levenswandel,
Braaf en eerlyk in uw handel,
Houd aan God en Neêrland vast!

Wy achten het overbodig, de verder by deze gelegenheid gehouden toespraken, ook maar by wijze van uittreksel, mede te deelen, omdat allen getuigden van den Vaderlandschen zin der mannen, die deze plechtigheid door hunne tegenwoordigheid luister byzetteden, of van hunne belangstelling in deze Vaderlandsche aangelegenheid blijk gaven. Maar wat we niet mogen vergeten aan te halen, is de verklaring, door den wakkeren Burgemeester van Amsterdam, Boot, dat «zijne goede stad altijd gaarne het voorbeeld zou geven, waar het onder Oranje de handhaving geldt van Neerlands eer", evenmin als we kunnen verzwijgen, dat de Heer E. W. van Dam van Isselt, tot den knaap zelf

Digitized by Google

woorden richtte, die deze zich gewis in zijne grijsheid nog zal herinneren, wanneer hy tevens zich voor den geest roept hoe hy, verciera d met het schootsvel, en het horlogie aan het Oranjelint gehecht, aan de hand van een zijner Regenten — Jonkheer P. H. BICKER — en den huisvader des gestichts, de Heer VAN DEN BERGEN, in 1830 by 't regiment Grenadiers, gedekoreerd met de Militaire Willemsorde, door een der Hoofdbestuurders van « het Metalen Kruis ", naar het Burgerweeshuis werd te rug gebracht, onder het gejuich der talrijk toegestroomde menigte, die de beteekenis van den dag wist te waardeeren, en aan ieder die het slechts wilde hooren, luide verkondigde: « hoe laat het in Nederland was. "

Dit eenvoudige feest, dat echter in zulk een naauw verband stond met de oprichting van het Monument, gaf aanleiding, dat op den 5den Februari 1856 — de vijf en twintigste verjaardag van den dood des Amstelwees, die Neerland als het ware het bewustzijn van zijn kracht hergaf, — een wimpelmast met zwart golvende lamfers van rouwfloers en Neerlands vlag halver stok, geplant stond. Ook dien dag was het Weeshuis op de binnenplaats cierlyk gedekoreerd, en dagen lang opgevuld met eene ontzachelyke menigte, vooral uit de mindere standen, met hunne kinderen onder de weezen dooreengemengd, om een dankbaren blik te slaan op de verciering van het bekende Monument van VAN SPEYK, [1] dat in de groote gaanderij van de binnenplaats, tot allen die daar hunne opvoeding ontfangen, spreekt hoe Vaderlandsliefde, trouw en moed, de zuilen zijn van het dierbare Nederland.

Eveneens hadden zich de Officierèn der Zeemacht, die met VAN SPEYK op de Schelde den overmoed der Belgen hielpen keeren, en als Kommandanten op de Kanoneerbooten hadden gediend, aan een vriendendisch vereenigd. Wy vermelden dit, omdat eene Kommissie der Amsterdamsche Afdeeling van « het Metalen Kruis " die wakkere verdedigers des Vaderlands was gaan begroeten, en by welke gelegenheid eene onbekende hand, later gebleken die te zijn, welke vrijwillig in 1830 de lanciers-lans gedrild had, voor den hoofdschotel had gezorgd op het diner

[1] Zie Bylage K.

Digitized by Google

der Marine-Officieren. Die hoofdschotel bestond in een modelkruidvat in 't klein, met No. 2 (VAN SPEYK was Bevelvoerder op de kanoneerboot No. 2) op een schild, bestrooid met immortellen en met een lauwerkrans omhangen. Toen dat vat werd opgenomen, stond daaronder eene ijzeren buuste van den zeeheld, met last van den onbekenden zender, dat de Heeren onderling er het lot over zouden werpen, wie van No. 1 af tot den laatst levende hunner toe, in het bezit, en ten slotte eigenaar wezen zou van die buuste, ten einde op deze wijze tot den laatste hunner, die het langst in het leven zou worden gespaard, eene herinnering zou worden bewaard aan hun samenzijn op het feest der vijf en twintig jarige gedachtenisviering van het sneuvelen des wakkeren Amstelzoons. Het lot was Jonkh. H. W. A. Ridder VAN RAPPARD gunstig, die nog in het bezit is van de getrokken buuste; maar wat deze broederlyke byeenkomst hoogeren luister byzette, was de geest der poëzy, die ook by deze gelegenheid, zoo als ieder samenzijn, waar hy zich vertoont tot opluistering en bezieling, adelde. Hy blies daar de feestelingen de hoogste geestdrift in, toen de dronk er werd ingesteld ter eere van hem, op wiens graf ook het Metalen Kruis prijkte naast het eereteeken, aan moed, beleid en trouw vereerd:

Aan Amstels Burgerwees, wiens ridderlyke hand,
Voor de eer van Vorst en Vaderland,
De lont sloeg in het kruid, ten koste van zijn leven;
Aan hem, die Neerlands Vlag, geschonden en verscheurd,
Aan de overmagt niet veil kon geven
Dan in zijn bloed gekleurd! . . .
VAN SPEYK heeft, trouw tot in den dood,
En trouw aan 't kleed als kind gedragen,
Zijn vlag, by 't laatst «Vaarwel!" gedoopt in 't zwart en rood,
En zoo den euvelmoed in 't aangezicht geslagen. —
Toen was de driekleur 's vijands buit,
Half rood geverwd in 't bloed, half zwart gebrand in 't kruid.

Terwijl deze plechtigheden plaats grepen, benevens de eigenaardige feestviering dagen achtereen in het Burgerweeshuis, ging het Hoofdbestuur steeds voort, met maatregelen te beramen

Digitized by Google

om de onthulling van het Gedenkteeken te vieren met al den luister, dien de waardigheid der zaak eischte, en vorderde tevens geregeld de arbeid aan de zuil zelf, waarop, als het zinnebeeld der trouw van Neerlands Volk in 1830—1831, ook het beeld der Eendracht verrijzen zou, door ROYER ontworpen en gebeiteld. Zoo naderde meer en meer het tijdstip, waarop het blijken zou dat het Nederlandsche Volk nog niet door gevoelloosheid blijk zou geven van uitputting; het tijdstip, waarin het toonen zou, dat het « de verwaarloozing van daden, der onsterfelykheid waardig, de veronachtzaming van herinneringen, die zelfs den vreemdeling ontzag inboezemen, en die voor altijd in het aandenken van eene dankbare natie verdienen te leven," geenszins wenschte, en voor ieder, die aan die deugd onzes volks zoo gaarne had getwijfeld, bewees, dat de Nederlander zijne geschiedenis lief heeft en vereert als de assche zijner vaderen. De keelen, die zoolang tegen het wordende Monument zich hadden heesch geschreeuwd, begonnen meer en meer tot ruste te komen, al moesten anderen, na het verrijzen van het Eendrachtsbeeld nog door hun gekras een wanklank mengelen in de liefelyke stemmen, by de onthulling vernomen. De besten uit den lande lieten die, uit zucht om tegen den stroom in te roeien, kraaiende betweters uit razen, tot het oogenblik genaderd was, waarop aan hun de beurt kwam, om stem te hebben in het kapittel; en het was onder anderen de Heer Mr. S. P. LIPMAN, die op de vragen: welk Gedenkteeken er gesticht, welke glorie er zou gehuldigd, welk feest er zou gevierd worden? antwoordde: [1]

Het is het feest, de glorie, het Gedenkteeken van *Nederlands zelfstandigheid, door Nederlands Koning en door Nederlandsche kracht, onder Goddelyken zegen, in* 1830—1831, *eendrachtiglyk gehandhaafd.*

Eerbiedwaardig is derhalve het Gedenkteeken dat thans gesticht is, en welks onthulling door Koning en Volk van Nederland plechtig zal worden gevierd.

---

1 Mr. S. P. LIPMAN. Nederlands zelfstandigheid, door Nederlands Koning en door Nederlandsche kracht, onder Goddelijken zegen, in 1830—1831, eendrachtiglyk gehandhaafd. Derde Druk. Te Amsterdam, by A. ZWEESAARDT EN ZOON.

Digitized by Google

Het is een historiesch, een nationaal, een glorierijk Monument, Nederland en zijne Hoofdstad waardig.

Het is historiesch: het vernieuwt en vereeuwigt herinneringen, die diep ingrijpen in het Nederlandsche volksleven. Het betreft een tijdvak en eene reeks van grootmoedige handelingen, waarin ook voor het meest verwijderd nageslacht onwaardeerbare voorbeelden en lessen vervat zijn.

Het is nationaal: want het is een welsprekende getuige van hetgeen eendrachtige burgerzin, van hetgeen de vereenigde kracht van een klein Volk, dat alleen op God en zichzelf vertrouwt, vermag.

Het is glorierijk: burgerroem en krijgsroem zijn hier eenzelvig vereenigd, en, gelijk de zelfde Schrijver nog later er byvoegt: De grondslag er van is: *Vaderlandsliefde* — de beteekenis *Eendracht* — het doel *Onafhankelykheid en Zelfstandigheid van Nederland!*

En deze gevoelens, door den beroemden pamfletschrijver uitgedrukt, waren de zelfde als die, welke tegen den dag der oprichting van het Monument, door een onzer ontboezemd en medegedeeld werden in het Geïllustreerde Feestblad, dat ter herinnering aan de Feesten van 25—29 Augustus verscheen, en dat wy daarom ook hier invlechten, omdat wy het gelooven de uitdrukking te zijn van al wat goed en edel denkt.

Geen kreet van Oorlog, maar van Vrede;
  Geen leus van Strijd, maar Broederschap.
Wy willen 't zwaard niet uit de schede:
  Wy plooien 't oorlogsvendel slap.
Geen stemme wekke, als onheilsbode,
  Vermolmden twist weer uit het graf:
De doode vede blijve een doode,
  En wentle nooit den deksteen af.

Maar waar de fierste Burgertrouwe,
  By 't dreigen van gevaar en nood,
Om 't Vorstlyk Stamhuis van Nassouwe
  Zich als een ringmuur samensloot;
Waar Geestdrift, op een wenk gezadeld,
  En voortgestormd met ijzren moed,

Digitized by Google

Noord-Neerlands burgren heeft geädeld
  Ten ridderlyken heldenstoet;

Waar Eendracht, door de naauwste knoope
  Verbonden in onwrikbre vlecht,
De smet kon wisschen, door Europe
  Op heel een argloos Volk gehecht: —
Daar mag de trouwe zoon niet zwijgen
  Van wat de Vader heeft gedaan,
Of schaamte zoû zijn wang bestijgen —
  Neen..... hem in 't bloedrood aanzicht slaan.

Daarom — verrijs, o Praalgesteente!
  Verhef uw kruin ter blaauwe sfeer:
Uw grondslag wortelt op 't gebeente
  Van wie er vielen voor onze Eer.
Geen koel beraad eens koelen wijzen
  Heeft met vernuft u opgericht:
Het fier gemoed deed u verrijzen;
  Het warme hart heeft u gesticht.

Partygeest moge uw doel verketteren,
  En wrijven u zijn oogmerk aan —
Wy zien in uw arduinen letteren
  Geen Zelfzucht, maar Erkentnis staan.
Wy zien er hulde aan Neêrlands trouwe;
  Wy hooren — ja! — voor oud en jong,
Hier 't schoon „Wilhelmus van Nassouwe"
  Gezongen met arduinen tong.

Wy, in het schuimen van de wateren,
  Ontsprongen aan uw breeden voet,
Wy hooren 't eendrachtslied weerschateren
  En 't ruischen van 't „Wien Neerlandsch bloed;"
En, met de geestdrift in onze aderen,
  Wy stellen, fier op de oude kracht,
De daden onzer trouwe Vaderen
  Ten spiegel voor het Nageslacht.

Geen kreet van Oorlog, maar van Vrede;
  Geen leus van Strijd, maar Broederschap.
Wy willen 't zwaard niet uit de schede:
  Wy plooien 't oorlogsvendel slap.

Digitized by Google

Geen stemme wekke, als onheilsbode,
  Vermolmden twist weer uit het graf:
De doode vede blijve een doode,
  En wentle nooit den deksteen af.

Maar waar het de eer geldt onzer Braven,
  Daar gloeie 't harte ons onverdoofd;
Wy strooien bloemen op hun graven,
  Of vlechten kransen om hun hoofd;
Wy richten, dat Euroop 't aanschouwe,
  Met breeden voet en hoogen top,
Het denkmaal onzer Burgertrouwe,
  Het denkmaal onzer Eendracht op.

Dit lied ook was gegrond op het Programma, door het Hoofdbestuur uitgevaardigd, en door Z. M. den Koning, den Beschermheer van de Vereeniging « het Metalen Kruis " goedgekeurd. [1] De zin er van spreekt duidelyk: geen zweem van terging of uitdaging ligt er in, zoo min als in het Gedenkteekenzelf, dat de Vrees, de Teleurstelling, de Baatzucht, de Onverschilligheid, en wat al niet meer, zoo gaarne hadden uitgetrompet als een Gedenkteeken, bestemd en gesticht om Tweedracht te zaaien tusschen de zonen van het zelfde Vaderland. Het huldigt de eendracht, die er heerschte in 1830—1831 tusschen den Koning en het Volk; het wijst het nageslacht op den tijd, die nog rijk is aan lessen, waarvan de vruchten niet zijn achter gebleven, en niet achter blijven zullen, wanneer men slechts niet willens doof is voor wat edel is en schoon; het predikt liefde voor het land onzer geboorte; het getuigt van afkeer voor dwingelandy, onder welken vorm deze zich ook zou willen voordoen; het leeraart aan wie het slechts wil verstaan, dat het vergeefs is te trachten Nederland van Oranje en Oranje van Nederland te scheiden, en dat deze beiden, gedachtig aan de spreuk der Vaderen, door den band der Eendracht verbonden blijven, trots het Sirenengevlei der baatzucht, en het baatzuchtig onkruid zaaien van eenigen in den lande, die de vruchten der Liefde en der

[1] Zie Bylage M.

Digitized by Google

Trouw zoo gaarne zouden zien verstikken door den onzaligen adem der verdeeldheid, opdat het Nederland van ouds, dat vrijheid voorstaat en overheersching verafschuwt, aan zich zelven, aan den geest zijner wording, aan zijne hooge beteekenis in den rei der waarachtig vrije Staten van Europa, ontvallen zou; ja meer wellicht: die zouden willen, dat het des noods als een wingewest werde gevoegd onder den scepter eens vreemden heerschers, zoo hunne banier van schandelyke onverdraagzaamheid daarmede slechts in den hoogsten top kon worden gehaald, en zy-zelf de ongerechtigheid konden uitoefenen, waarvan zy anderen thands betichten.

Digitized by Google

MAANDAG, 25 AUGUSTUS.

I.

Door heel Nederland was de mare der nationale feestviering als op vrolyk klepperende wieken rondgevaren, en had er overal weerklank gevonden in warme, dankbare gemoederen — heel Nederland leverde ook belangstellenden, die reeds op den morgen van den vijf-en-twintigsten Augustusdag wemelden door de straten van «de stad der BICKERS, der HOOFDEN, der VAN BEUNINGEN." En ook wie er het toeval of de noodzakelykheid des beroeps hadden heengevoerd met een koel harte of een berekenend hoofd — zy lagen weldra onder den algemeenen indruk van opgeruimdheid, van vrolykheid, van hartelyk blijde stemming.

Hoe kon het anders! Het met zoo luttel groen gezegende Amsterdam was in één lustwarande, één groene, bloemrijke gaarde veranderd. Kransen en slingers aan pui en gevel, eerebogen op de straten, omwapperd of doorstrengeld van de geliefde kleuren van Oranje en Nederland, opgeluisterd of verklaard door zinrijke deviezen, door beeltenissen van Nederlandsche Vorsten en helden, van den ridderlyken Koning bovenal, wiens

Digitized by Google

herinnering nog leeft in de harten van duizenden, en wiens onsterfelyke roem is gegriffeld in de geschiedrollen van Europa; den Vorstelyken Veldmaarschalk, door wien de veldtocht van tien dagen was geleid.[1] Hier vertoonde een boog den Amstelwees by uitnemendheid, die de banier der vaderen ten hemel had gedragen, toen de onmenschelykheid en de bloeddorst er naar grepen, om slechts met hem den dood te vinden in de golven. Dáar prijkte een met veelkleurige nationale linten getooide eerepoort met het portret van den Held des Vijfhoeks, die op de tot puin verkeerde wallen van dat bolwerk der Scheldestad, den Gal tot bewondering dwong voor den ontembaren moed der Hollandsche krijgslieden, waartoe Amsterdam in de 10de Afdeeling geenszins de minste dapperen geleverd had. Ginds blonk u, van een zelfde huldeblijk des volks, de afbeelding toe van den Koning, die door zijne tegenwoordigheid op den hoofd-feestdag getuigen zou, hoe hy de liefde-offers waardeerde, in die schitterende dagen aan zijn Stamhuis gebracht. Nog verder verheffen zich twee in schutters-uniform gekleede beelden op een anderen triomf-boog, als wilde het volk daardoor zijn dank uitspreken aan die onvolprezen gewapende burgermacht, waarvan zoo menig de liefde van zijn land betaalde met bloed op den heirweg naar Hasselt, en waar vooral de kinderen uit het noorden des lands bewezen hebben, hoe een vrije Fries zijn leven gering acht, wanneer het de veiligheid van den grond en de eer der natie geldt. Eenige huizen verder in deze en in andere straten, en gy wordt weder aangetrokken door allerhande vormen van het zinteeken van den dag: het Metalen Kruis, dat u zegt, hoe de spreuk op dat Kruis gegriffeld: «Trouw aan Koning en Vaderland" nog de leus is van het Volk, dat de daad by het woord zou voegen, wanneer het op nieuw zou worden gevorderd, om de onschenbaarheid van den geboortegrond te verdedigen tegenover dwingelandij en veroveringszucht, onder welken vorm zich deze ook zouden voordoen. Nog weder dieper op gintschen dijk — en eene figuur in

---

[1] Over den Tiendaagschen Veldtocht leze men het zoo belangrijke geschrift van den Luitenant-Kolonel W. J. KNOOP, dezer dagen overgedrukt uit «de Gids", van Augustus 1857, uitgegeven by P. N. VAN KAMPEN, te Amsterdam.

Digitized by Google

het kostuum eens jagers van VAN DAM voorgesteld, doet u met vreugde ontwaren, hoe ook het roemvol verleden van dat korps des Gelderschen Volksvertegenwoordigers niet enkel in herinnering blijft door het populair lied:

«De jagers van VAN DAM!"

Wederom verder..... maar waar zouden wy eindigen, indien wy al de volks-uitingen van die heerlyke dagen wilden vermelden! [1] Achterbuurten, als een Ridder- en een Jonkerstraat hadden zich niet minder feestelyk opgecierd dan hoofdstraten als de Kalverstraat, al kon de goede smaak der eersten natuurlyk niet wedyveren met die der laatsten, waarvan het moeielyk zou zijn de dikwerf even keurige als rijke verciering door festoenen, tuilen, beeldwerken en deviezen, met honderde vlaggen omwapperd, op te sommen. Vooral dáar had het oog geen ruste van het aanschouwen, telkens verrast door iets schoons en iets nieuws; toch kwamen allen daarin over een, dat de gevel van het tapijtmagazijn des Heeren A. VAN DER SPRONG zich te midden dier weelde door een uitnemend smaakvolle dekoratie onderscheidde, als het schoonste onder het schoone.

Groen, geuren en glans, ze waren de sprekende symbolen van de stemming der menigte, die zich te midden daarvan bewoog, en het klokkenspel klonk daar vrolyk over heen.

Ongeveer ten half tien ure trok het eerste bataljon Grenadiers, uit 's Gravenhage, onder bevel van den Majoor SWEEMER, en voorafgegaan van zijn schoon muziek-korps, onder den bekwamen Kapelmeester DUNKLER, de stad door naar de Kaserne Oranje-Nassau, om daar tot na den afloop der feesten verblijf te houden, en ter handhaving der orde dienst te kunnen doen; iets, wat volkomen onnoodig bleek, daar de volksstemming steeds voortreffelyk bleef, gelijk zy van den aanvang geweest was. Even als een eskadron van het 1ste regement Dragonders, uit Haarlem, een uur later aangekomen, konden zy echter voortreffelyk dienst doen ter bewaring van ruimte, want het viel vooraf te bereke-

[1] Tijdspiegel.

Digitized by Google

kenen, dat de toevloed van belangstellenden en nieuwsgierigen mateloos zou zijn.

Dat bleek ook spoedig eene waarheid.

Een uur na den middag kwamen de Leden der Afdeeling Amsterdam van het Metalen Kruis te zamen by een in de Fransche Manège van den Heer PROSCH, in de Kerkstraat, by de Weesperstraat, om van daar in optocht naar het Park te trekken en alzoo aan de feesten een eigendlyken aanvang te geven. Maar opdat dit waardig en plechtstatig geschieden zal, moet de muziek met hare forsche en fiere, hare trillende en jubelende tonen dien gang opluisteren en zijn beteekenis verhelderen. Daarom verschijnt ook weldra het orkest des Heeren STUMPFF, en ten twee ure trekt de stoet in geregelde orde van de Kerkstraat door de Plantaadje naar het Park. Voorafgegaan door de ruischende muziek, en begeleid door een Eerewacht van Dragonders, marcheeren de wakkere krijgshelden van 1830—1831, allen met den bronzen adelbrief, en by menig hunner nog eereteeken of ridderkruis daarby, op de fiere borst, door de opgetogen menigte omstuwd, voorwaart. Slechts zy, die hun krijgsmansloopbaan bleven vervolgen, zijn in hunne uniformen gekleed, de overigen zijn in het zwart; en nu blijkt het, hoe de kern van dat overwinnende leger, dat Belgiës geoefende soldaten als een stofwolk uit een deed stuiven, bestond uit de kracht der Noord-Nederlandsche burgerij: roemvolle helden, die, na het omlauwerd geweer te hebben afgelegd, te rug keerden tot hunne maatschappelyke betrekking; zoo menig-een een Curius in moed, een Curius in eenvoudigheid bovendien. En het saamgegroepte volk daar rond om heen — het toonde zijne ingenomenheid, zijn sympathie, zijn trots, niet alleen door luide juichtonen en begroeting, maar ook door menig traan, gants niet altoos ter sluik wech gewischt, en de huivering van eerbied, die meer dan één harte doortrilde, sprak zich onmiskenbaar uit in de verbleeking van het mannelyk gelaat.

In het Park werden zy opgewacht door velen hunner oude wapenbroeders, wier getal zich nog voortdurend vermeerderde, en door eene aanzienlyke schare belangstellenden, door de warmste deelneming derwaart gevoerd.

Digitized by Google

Eenvoudig, maar met die netheid en goede smaak, die de inrichtingen des Heeren E. STUMPFF kenmerken, was de zaal vercierd door de behangers VAN DER PEK en BAUSCHULTZE; en het deed den harten der krijgsbroeders goed, te zien hoe de schoone hoofdtrofee, vóor het orkest geplaatst, in hun midden het portret voerde van den heldhaftigen Veldmaarschalk, die in 1831 op de baan der overwinning aan hun hoofd voorging. Weerzijds daarvan prijkten de beeltenissen der beide andere Oranje-Vorsten: van den vader die hem voorging, van den zoon die hem volgde. De blazoenen der onderscheidene provinciën cieren de wanden der zaal in de lengte: Holland en Friesland, Zeeland en Utrecht, Gelderland en het Oversticht, Drenthe en Groningen, door den Oranjeband verbonden en broederlyk vereenigd, zooals de harten van allen die daar verzameld zijn — zy smelten als te zamen in het wapen des Koninkrijks, aan een tweede trofee opgehangen die zich, aan het andere einde der zaal, recht tegenover de eerste bevindt. Draperiën en vlaggen met de Oranje- en nationale kleuren, zoo wel als van vreemde Staten, inzonderheid van het nu niet meer vijandig gezind België, plooien daar tusschen, en geven het geheel dat voorkomen van feestelykheid, dat terstond het oog verheldert en het gemoed vrolyk stemt.

En nadat nu de Eerste Sektie der Amsterdamsche Afdeeling van het Metalen Kruis het Hoofdbestuur, de Leden van de verschillende Afdeelingen en de inschrijvers voor het Monument heeft ontfangen, treedt de krachtige gestalte van den Voorzitter dier Sektie op, en spreekt met warmte en hartelykheid de talrijke vergaderden aldus toe:

MIJNE HEEREN!

«In naam van de Amsterdamsche Afdeeling der Vereeniging het Metalen Kruis, treed ik op, om u, die van elders herwaart gekomen zijt, den welkomstgroet te brengen, die aan het gemeenschappelyk feest, dat ons te zamen voert, moet voorafgaan.

«Maar moet ik dit welkom, dat zoo hartelyk en welgemeend over mijne lippen rolt, by voorkeur tot dezen of genen richten? Heb ik hierby te letten op volgorde van tijd of plaats, van rang of stand, van groot of klein, van naby of verwij-

Digitized by Google

derd? Mijne Heeren! ik begroet u en heet u welkom als Wapenbroeders, als Kameraden, als Krijgsmakkers van 1830—1831; — en dat doet als van zelf terstond alle keuze of verschil van opvolging verdwijnen. Gy zijt herwaart gekomen, uit alle oorden des rijks, uit Noord- en Zuid-Holland, uit Groningen en Friesland, uit alle gewesten van Nederland. Maar zijt gy gekomen als afgevaardigden of vertegenwoordigers van even zoovele plaatsen, steden, of vlekken? Neen, gy zijt gekomen als tolken van eigen gewaarwording en overtuiging, als zonen, allen van het zelfde Vaderland!

«Amsterdam vereenigt u in dit oogenblik niet om als hoofdstad, veelmin om als veel vermogende koopstad, voor zich zelf eene hulde van u te ontvangen; maar als de meest geschikte gelegenheid en het gemakkelykst vereenigingspunt, om eene gemeenschappelyke hulde te brengen. Waaraan? of aan wie? vraagt gy. Broeders! het andwoord op die vraag ligt in uw eigen hart. Wy zijn te zamen gekomen om een feest van broederschap te vieren, op Nederlandschen grond, om den band, die door een tijdsverloop van vijf-en-twintig jaren door lotswisseling, afstand en verwijdering zoo licht verslapt of gebroken wordt, op nieuw te versterken en vast te hechten aan vroegere herinnering. Wy zijn te zamen gekomen, om op nieuw te verlevendigen en tegen insluimering te behoeden, wat eenmaal was eene kracht van Nederland, en op het latere historieblad zal blijken zijn roem geweest te zijn — den volksgeest van 1830—1831.

«Met die gewaarwording, die zeker ook de uwe is, heet ik u welkom, Kameraden van vóor vijf-en-twintig jaren! Of is 't niet ook u als my levendig voor den geest, hoe toen in het hachelyk oogenblik Nederland als een éenig man opstond, geschaard om den troon, en gewapend om de veiligheid van den Staat en de eer en welvaart des Lands te verdedigen.

«Was er ooit in Nederland een tijd waarin onze natie zulk eene groote mate van zedelyke kracht ontwikkelde, als toen ten dage, toen al de zonen des lands door woord en daad getuigenis gaven van wat Eendracht vermocht, en hoe gaarne Nederland luisterde naar de stem van Oranje, die het opriep ten strijde? In de geheele geschiedenis is naauwelyks het voorbeeld aan te wijzen van eenig volk, bezield met zoo veel trouw en zoo veel vaderlandsliefde, als onze natie toen aan Europa kennen deed, en het daardoor dwong, het klein en onaanzienlyk volk op nieuw in de rij der zelfstandige volken op te nemen.

«Ja, zoo algemeen was de zucht om van gehechtheid aan het Vaderland te doen blijken, dat zy, wier arm te zwak was voor het zwaard, toch als om strijd hunne zonen, goed en have, en al wat, in welk opzicht ook, hun dierbaar was, ten offer brachten voor de algemeene zaak.

«Grijzaarts, vrouwen, kinderen, rijken en armen van allen stand, van alle geloof zonder onderscheid, brachten ook alles wat zy konden toe, om de gevaren van het bedreigde Vaderland te weeren! Dat was 't, wat destijds reeds een tijdgenoot en uitstekend geschiedschrijver, even waar als schoon deed uitroepen: Is er een huisgezin, dat geen vader, of zoon, of bloedverwant heeft onder de wapenen? Welke avond neigt hier ter ruste, waarin God niet

Digitized by Google

wordt gebeden, over die dierbaren te waken en hen in lijf- en zielsgevaar met Zijne vleugelen te dekken? Heerlyk inderdaad! Doch, Kameraden! aan u behoef ik dat alles niet in het geheugen te rug te roepen, niet meer te zeggen dan noodig is om het punt aan te wijzen, waaraan onze tegenwoordige feestviering zich vast hecht; dit weten wy, dat het juist de onuitwischbare indrukken van die dagen zijn geweest, die ons deden besluiten om na zoo vele jaren te trachten die zelfde gewaarwordingen en die zelfde gezindheid levendig te houden, en ze frisch en krachtig aan een volgend geslacht over te brengen.

«Dit immers was het doel, dat onze Vereeniging wilde bereiken, niet anders beoogende, dan door vriendschappelyk verkeer tot voortdurende herinnering aan het vroegere krijgsmansleven op te wekken, en om in vaderlandschen zin, vrij van alle eenzijdigheid op het gebied van Staat en Kerk, den toenmaligen zoo krachtigen volksgeest ook by het jongere geslacht, by de jeugdige zonen des lands, te bevorderen en te onderhouden.

«Het doel en de strekking onzer Vereeniging aldus in onze reglementen, maar duidelyker nog in het eerlyk, oprecht hart van elk onzer omschreven, werd vereerd door het Beschermheerschap van den Koning. En de aanzienlykste personen des lands, onze vroegere strijdmakkers en nevenmannen in de gelederen, Kameraden uit die dagen, namen op 's Konings uitnoodiging als Hoofdbestuurders de hoofdleiding der zaak op zich, niet om zich te mengen in onze huishoudelyke belangen, maar alleen opdat eenheid van handelen de werkzaamheden der Vereeniging mochten kenmerken, en eerst dan zouden zy meenen bevoegd te zijn tusschenbeide te treden, indien er onverhoopt zich eene Afdeeling mocht vormen, die, het doel der Vereeniging vergetende, «het Metalen Kruis" mocht willen bezigen als eene party-leus, op het gebied van Staat of Kerk. Eerlyke en duidelyke woorden, die geen twijfel over den aart en de strekking van de Vereeniging «het Metalen Kruis" meer overlaten. Want plechtig uit den grond van mijn hart, en als mede-oprichter der Vereeniging, en als Voorzitter der Amsterdamsche Afdeeling, verklaar ik hier met luider stemme, dat de zelfde strekking en dat zelfde doel steeds met waakzame zorg zijn in het oog gehouden, zoo door het Hoofdbestuur onder de leiding van een telg uit dat Stamhuis, waaraan wy zoo naauw door dankbaarheid en herinnering zijn gehecht en verbonden, als door al de Afdeelingen. Te zamen vereenigd, is die weg loyaal gevolgd en betreden tot op den huidigen dag! en dat wy dien zullen blijven betreden mag niet betwijfeld worden! Een woord — een woord! is Neêrlands leus, en blijft in Neêrland heilig!

«Met enkele korte woorden slechts, getrouwe Kameraden! heb ik willen zeggen, dat wat wy waren — wy zijn, en dat wat wy zijn — wy zullen blijven tot in de verste toekomst, en wy daardoor zullen doen zien, dat Eer en Trouw en Vaderlandsliefde van het doel van het Metalen Kruis volstrekt onafscheidelyk zijn.

«En nu, waarom zien wy zoo veel getrouwen hier? Waarom is het feest, en heeft de hoofdstad zich in feestgewaad getooid? Waarom wapperen de vlaggen en spelen de klokken? Het is omdat het hart des Konings, het hart van den derden

Digitized by Google

WILLEM VAN ORANJE vervuld was met dankbaarheid jegens de zonen des lands, voor de diensten aan den dierbaren vaderlandschen grond en aan zijn Stamhuis bewezen.

«De herinnering van zoo veel vurige liefde voor het Vaderland, gepaard aan gehechtheid aan den Vorst, wiens geslacht in bange uren steeds aan Nederland den weg wees van eer, en altijd voorging waar hulp noodig bleek, waar gevaar den dierbaren geboortegrond bedreigde — die herinnering legde den Koning, gedreven door een der menschheid meest vereerende gevoelens, door dankbaarheid, den wensch in het hart, dat er een Monument mocht verrijzen, gewijd aan den volksgeest dier dagen. Zulk eene onderneming toch vond Z. M. zoo vaderlandslievend als edel, en zy droeg zoo zeer zijne tevredenheid weg, dat, om aan deze nationale zaak meer klem by te zetten, en ten einde de jongere geslachten in de toekomst de herinnering aan die roemrijke dagen in onvergetelyk aandenken en eere te houden, het naar Zijner Majesteits meening eene allezins schoone en der Nederlandsche natie waardige daad zou zijn, door een nationaal gedenkteeken van deze gevoelens te doen blijken.

«Zoo sprak de Koning, onze Beschermheer, en op den Dam is daardoor als een sprekend bewijs het Monument verrezen, dat wy zullen onthullen in Hoogstdeszelfs tegenwoordigheid en in die van duizenden onzer medeburgers.

«Schoon, eenvoudig en edel zijn dus de drijfveeren der Vereeniging; waardig den Vorst, waardig aan allen, die daartoe van het hunne bydroegen.

«Wy vieren dus een huishoudelyk, broederlyk feest, waarvan de glans en het luide feestgeschal niet bestemd zijn om hunne werking tot over de grenzen des lands te doen gevoelen, maar om in den meer beperkten kring van het broedergezin genoten te worden! Wy vieren een feest, om eigen herinneringen aan een roemvol verleden te bewaren, te verlevendigen, en, indien noodig, nog te heiligen. Wy willen de gedachtenis vereeuwigen van eenige jaren, waarin Neêrlands volksdeugden, vaderlandsliefde, burgertrouw en gehechtheid aan het Stamhuis van ORANJE, zoo schitterend hebben uitgeblonken.

«Het is een heerlyk feit uit het zoo kort verledene onzer geschiedenis, waar van het aanschouwelyk maken in onze dagen nog zoo krachtig kan mede werken tot instandhouding onzer nationaliteit, tot bewaring van dien vaderlandslievenden geest, die een volk steeds behoeden zal den nek te buigen onder vreemd geweld.

«Het is dus een geheel huishoudelyk feest, een van die feesten van vrede en trouw, zoo als elke natie ze heeft, en waarvan het te wenschen ware dat zy nimmer in onbruik geraakten, omdat feesten, gewijd aan den nationalen roem, werkzame prikkels zijn om krachten te wekken, voornemens te versterken en daden uit te lokken, waaraan het Vaderland na lange jaren van vrede en rust soms al te zeer behoefte heeft!

«Wy dus, Kameraden! zijn hier om feest te vieren met duizenden onzer landgenoten, die, al dragen zy geen bewijs op de borst, evenwel daaronder in het hart de zelfde eerlyke leus voeren, als wy de leus van «het Metalen Kruis": Trouw aan Koning en Vaderland.

«Daarom dus met opgeruimden zin, met helder oog en open hart die dagen onzer jeugd herinnerd, en drukken wy nog eens die handen, die gereed waren in die bange dagen Land en Vorst te beschermen, ten koste van eigen leven.

Digitized by Google

«Ja, wy moeten dus aan Stad- en Landgenoot ten duidelykste doen zien, dat wy de zelfde mannen zijn van 1830—1831: warm van hart, gezond van hoofd, en eendrachtig van zin; die hunne medeburgeren zullen toonen, dat vreugde, hartelykheid en genot, met orde en vastberadenheid, by het wederzien na het vierde van eene eeuw, immer gepaard gaan.

«Zoo zij de dag van het onthullen van het Gedenkteeken een dag van vreugde en feestgenot voor allen! Want, zoo als SYPKENS zegt: het moet alleen strekken als een onwankelbaar getuigenis aan tijdgenoot en nageslacht van de zedelyke kracht, de zelfverloochening en de onwankelbare trouw in het hachlykst tijdsgewricht van een klein, maar eerlyk volk; een volk, dat, met of zonder kruis, al de zonen van dat zelfde Vaderland door een onverbreekbaren band vereenigt en zal blijven vereenigen.

«In dien zin, en met die gewaarwording, heet ik u dan nogmaals welkom. Welkom, Kameraden! op het feest van vrede en trouw, en ik open daarmede onze heuchlyke feestviering."

Die woorden vonden den weerklank dien zy verdienden, in de harten waartoe zy zich door hunne waarheid, oprechtheid en eenvoudigheid zoo gemakkelyk den weg baanden, en ontstaken er de zelfde edele geestdrift, als die hen te voorschijn had geroepen uit de borst des wakkeren sprekers. Waar het oog zijner toehoorders van tintelde en hun pols sneller van joeg, dat uitte zich in toejuichingen, die zijne rede meermalen onderbraken, en haar eindelyk met een driewerf herhaald «Leve de Koning!" jubelende door de zaal, geestdriftvol beandwoordden.

Het was geen gemakkelyke taak, die thands den Heer Mr. L. H. KÜHN, den Sekretaris dezer Afdeeling, wachtte: om als tweede spreker op te treden. Toch ving hy haar moedig aan, zich de waarde van zijn onderwerp evenzeer als de sympathie der hem omringenden en zijne eigene warmte voor de goede zaak bewust, en sprak aldus:

GEACHTE HOOFDBESTUURDERS, HOOG-EDEL GESTRENGE HEEREN!
GY ALLEN, MIJNE HEEREN, WAPENBROEDERS VAN VROEGERE TIJD, VAN WELKEN RANG OF STAND OOK!
TROUWE KAMERADEN!

«Het is betamelyk dat men den Heer love, Zijnen naam prijze!

«Dat men in den morgenstond Zijne goedheid verkondige, en Zijne getrouwheid in de nachten!

Digitized by Google

« Want Gy hebt ons verblijd, o God! met Uwe daden, en wy juichen over de werken Uwer handen! "

« Zoo, Mijne Heeren! zong eens de koninklyke en gewijde dichter der oudheid, en de vreugde die hy toen smaakte, zij ook de bron onzer vreugde by de dagen die ons wachten!

« Nergens is ooit zulk een feest bereid als dat feest, hetgeen wy thands door Gods goedheid mogen vieren!

« Neerlands volk, doordrongen van alles wat edel, wat goed is, en wel luidt; de natie, waarby geen deugd wordt gemist, vereenigt zich thands om te denken aan de innige trouw en den onverbroken band, die haar aan het Vorstenhuis van Oranje verbinden, en wil zich herinneren den geest, die haar vijf-en-twintig jaren lang bezielde.

« En de Vorst, de kleinzoon van hem die ons eens te wapen riep, toen hy de hulp zijner trouwe onderdanen behoefde, de zoon van hem, die toen, even als zijn broeder, met ons de gevaren en wisselvalligheden van eenen krijg deelde, zal, als de vertegenwoordiger van dat Stamhuis in het derde geslacht, weldra zijnen wensch vervuld zien, om in de hoofdstad van zijn rijk de blijken van de zelfde gehechtheid zijns volks te ontfangen, en door zijne verschijning de nooit geschondene belofte komen bekrachtigen, dat hy de vrijheid en de rechten van al zijne onderdanen zal beschermen.

« Van zoodanig schouwspel toont de geschiedenis geen voorbeeld; zoodanig zilveren feest van liefde, trouw van het volk tot den Vorst, en van den Vorst tot het volk, is nooit gevierd.

« Geen wonder Mijne Heeren! dat wy, die voor vijf-en-twintig jaren een werkzaam aandeel hadden in al datgeen, wat nu reeds tot de geschiedenis des lands behoort, geen wonder, zeg ik, dat wy talrijk zijn opgekomen om dat feest te vieren.

« Ons feest is niet de vereeniging eener groote joelende menigte, zonder aanleiding of oorzaak by eengekomen, maar heeft by u en my eene hooge beteekenis, een diepen zin.

« In den ochtenstond toch van dezen dag zult gy, wellicht reeds in het stille slaapvertrek of in huiselyken kring by de eerste bete broods u de goedertierenheid des Allerhoogsten herinnerd hebben, die u, de uwen en het uwe gedurende een tal van jaren spaarde!

« Of hebben in de verloopen jaren niet vele gevaren u en hen die gy lief hebt, bedreigd?

« Hebben zorgen, drukkende zorgen, u niet gevolgd en gekweld?

« En wie anders dan Hy, over de werken van Wiens hand wy ons met den gewijden dichter verheugen, heeft die gevaren afgewend en de gelukkigste uitkomsten gegeven, daar, waar wy het ergste vreesden.

« Wie van ons, kinderen van het oogenblik, wier leven een zeepbel is, kon of mocht denken of verwachten, dat na vijf-en-twintig jaren, waarin zooveel rond om ons is voorgevallen, wy zóo het feest van den dag zouden vieren, als wy dit, Gode zij dank! kunnen en mogen doen.

« O! het besef dier goedertierenheid stemt het hart tot dankbare vreugde,

Digitized by Google

al is het, dat by het overzien van het tijdvak dat achter ons ligt, velen gemist worden, die vroeger met ons waren.

« Wie is de gelukkige, de eenige, die in dat tijdvak geen leed heeft doorstaan; by wien de goede dag niet naast den kwade stond! Wie heeft, als ik, geene dierbare moeder, of kind, of andere dierbaren aan den schoot der aarde moeten toevertrouwen.

« Het huis des Konings bleef evenmin als dat van een zijner onderdanen door den dood onbezocht.

« In het prachtig paleis en in de woning des vergeten burgers zijn tranen gestort, die getuigden dat wy gevoelden van Hooger Wezen afhankelyk te zijn, Wiens wegen duister, maar Wiens doen de liefde-zelve is.

« Heeft het geheele vaderland den rouw niet gekend, toen de ridderlyke Koning, wiens stem ieder aanmoedigde, wiens oog ieder ontvonkte, wiens hand en witte vederbos ieder het pad der eer wezen, toen ook hy den tol der natuur betaalde?

« Hebben wy niet geleden met onzen Koning, toen aan zijn ouderhart een veel belovend kind werd ontrukt, welks liefkozingen voor hem even welgevallig waren als die van onze kinderen voor ons zijn?

« O! betreurden wy het niet, dat aan onze Vereeniging zoo vele braven, en laatstelyk nog de roemruchtige Vlootvoogd der Schelde, moest ontvallen?

« Het herdenken aan dit alles moge met weemoed ons hart vervullen — maar toch, Kameraden! blijft ons nog de ruimste stof tot danken.

« De getrouwheid van den God onzer vaderen is in dat zelfde tijdsverloop te dikwerf gebleken, dan dat wy hem daarvoor niet den grootsten dank schuldig zouden zijn.

« Sla met my het oog op het vaderland en zijne lotgevallen! en wy vinden Neerland onder de reien der volken nog een benijdenswaardige plaats beslaan.

« Stoffelyke welvaart is vermeerderd onder de zegeningen van rust en vrede; de landbouw vindt een ongekend vertier; spoorwegen en fabrieken en stichtingen van liefdadigheid zijn daargesteld; de handelsvloot, die als weleer de schatten uit Oost en West herwaart overvoert, is ontzachlyk toegenomen..... en na morgen, Mijne Heeren! dragen de baren der zee weder een bodem meer, die de eerlyke vlag van het vaderland van zijne hoogste stengen zal laten waaien!

« Aan die vlag is het teeken en de leus, die ons vereenigt, innig verbonden.

« Dat schip zal onzer aller groete brengen aan hen, die, eens met ons vereenigd, thands door verre zeën van ons verwijderd staan. Als zy in de verzengde luchtstreek den bodem, met dien naam, met die leus, die ook hunne leus is, zien binnen stevenen, zullen zy gevoelen dat er tusschen hen en ons nog een band bestaat, en vuriger dan ooit zullen zy bidden om vóor hun verscheiden het land hunner geboorte, het graf hunner vaderen, en het gelaat hunner vrienden weder te zien!

« Dat dan onze beste wenschen dit schip vergezellen, overal waar ooit de wind in zijne zeilen zal spelen!

« Onder alles wat in die vijf-en-twintig jaren veranderde of door staats-orkanen werd gesloopt, is de hulk van ons staatsgebouw immer in veilige haven gebracht.

Digitized by Google

« Onder de leiding van Hooger hand bleef het vaderland bevrijd van de rampen des oorlogs, en werden de maatregelen der raadslieden van de Kroon met gelukkige uitkomsten achtervolgd.

« Onze vroegere tegenstanders werden goede naburen, en in de laatste groote worsteling tusschen de volken werden wy gelukkig niet medegesleept.

« Elders vertoonde zich de vreesselykste ziekte, die den mensch, in spijt der kunst, binnen weinige oogenblikken by duizenden ten grave sleepte — en wy werden weinig bezocht.

« Eene ramp slechts had het vaderland te betreuren! Onverwacht braken de door het ijs geboeide stroomen met donderend geweld dijken en dammen door. Een zware strijd met onzen eenigen en natuurlyken vijand, het water, werd gestreden. De bouwkundigen, wier hulp door vreemde Vorsten zelfs niet ontbeerd kan worden, spitsten hun genie, en weldra was de vijand binnen zijne beddingen te rug gebracht! Maar het leed, de schade, de rampen bleven over. Geen nood! Van overal werden kleeding, werd voedsel gezonden, en Neerlands milddadigheid bracht dadelyk tonnen gouds voor de ongelukkigen by een.

« Maar wat baat een bete broods, een weinig kleeding, een handvol geld, als een woord van troost, opbeuring en bemoediging daarby ontbreken?

« Welnu! ook dat woord werd gesproken door den mond des Konings zelven!

« In het bar saizoen snelde hy ter hulp, ontzeide zich de gemakken en genoegens des levens. Hy vertoonde zich op de plaatsen van het gevaar en lijden, en gaf bevelen, die het een verminderden en het ander verzachtten.

« Dank en eere daarvoor den Vorst, die helpt, als zijne onderdanen lijden!

« O! droevig was het schouwspel der doorgebroken dijken, en akelig het gezicht van de breede golven op anders weelige akkers, ontzettend de verwoesting, overal aangericht. De alarmklok werd gehoord, het geschut knalde als het gevaar waarschuwend teeken, en van de spits des stillen dorptorens woei eene vlag, niet die van vreugde, maar van ramp en nood. Maar ziet! By die noodvlag woei de standaart van Oranje, en alles was gered!

« Wie kan, wie zal by de herinnering aan dat alles koud of onverschillig blijven!

« De liefde tot zijn land is ieder aangeboren.

« Van die feesten, zoo zy goed begrepen worden, is niemant uitgesloten.

« Onder onze leus behoort ieder Nederlander zich te scharen, en geen is er op onzen grond, die iets anders kan bedoelen.

« De grijze Vorst vermaakte, als ware het een erfdeel, aan alle zonen des lands het teeken dat onze borst verciert, en schiep uit het gesmolten metaal, dat voorafeene andere bestemming had, een keten die ons duurzaam verbindt.

« Geen weidsch ridderteeken schonk hy ons, maar gaf hun, die getoond hadden alles voor vaderland en Koning veil te hebben, een schakel van die keten, die thands in elk oord wordt te rug gevonden.

« Overtuigd, dat in trouw tot land en Vorst de een den ander niet kon overtreffen, dat allen gelijk waren, gaf hy aan zijne eigen zonen, hoe hoog in rang,

Digitized by Google

hoe verdienstelyk anders ook, geen ander, geen hooger teeken, dan aan den minste zijner onderdanen.

« Die gelijkheid is streelend; eene zoodanige en geene andere is de eer des Nederlanders, is zijn roem en zijn trots.

« Dat teeken is het onvervreembaar eigendom van elk onzer.

« Opdat het tot in het verste nageslacht op onze kinderen zou overgaan, opdat ieder weten zou, dat het heil des volks in trouw aan land en Koning gelegen is, begeerde de insteller de teruggaaf van het Metaal by overlijden niet, die hy van elk ridderteeken gebiedend vordert.

« O! laat ons, tot het burgerlyk leven te rug gekeerd, dat kostbaar kleinood bewaren, in eere onderhouden, niet vergeten wat ons door dat teeken, als met luider stemme, ook nu nog wordt toegeroepen, en aan onze kinderen inprenten, dat in die leus de kracht, het leven en de welvaart van geheel het volk ligt opgesloten.

« En gy, keurbende des legers, brave grenadiers! aan welks vaandel het kruis van den ontslapen Koning, op het bevel van zijnen zoon, is gehecht, gy zijt aan dat roemrijk geslacht, aan ons, de wapenbroeders van dien held, gy zijt aan de geheele natie verantwoordelyk geworden voor de eer en het behoud van dat teeken. Dure verplichtingen zijn u daardoor opgelegd. In vrede hebt gy u te onderscheiden door stipte plichtsvervulling, en op het slagveld, te midden van den hevigsten strijd, moet uwe banier het immer standhoudend middenpunt van het geheele leger zijn; — want Koninklyke eer hebt gy te schragen!

« Met het eereteeken van hem, die immer voorwaart ging, kunt gy geen stap te rug. Moeielyk sterven of overwinnen is uwe bestemming, want, weet het wel, nimmer mag dat vaandel zinken!

« Uw betoonde moed, uw beleid en trouw doen het vaderland veel van u verwachten.

« O! Mijne Heeren, zoo ieder burger en soldaat, ieder vaderlander zijne roeping begrijpt, onze eenvoudige en eerlyke beginselen deelt, niet door vuig eigenbelang verblind, onverschillig wordt voor de gemeene zaak, en de rechten van zijn vaderland miskent, omdat het niet aan allen, tot vergoeding, geldelyk voordeel of eerbetooning schenken kan; zoo ieder schenkt aan den Koning wat des Konings is, en Gode wat Gods is, dan zal Neerlands volk, dat zich thands belangstellend het verledene en het heden voor oogen stelt, ook de schoonste toekomst verbeiden.

« Dan is na vijf-en-twintig jaren de hoeksteen van het volksgeluk krachtig bevestigd en de waarachtige standaart des volks opgericht.

« En al mocht dan na verloop van gelijk tijdvak het grootste getal der onzen vruchteloos hier gezocht worden — toch zal men daar nog aan ons als trouwe helpers ten goede denken.

« O! laat ons voor de dagen die komen zullen vereenigd blijven, onwankelbaar blijven aan de leus, waarvoor wy zooveel in jeugdigen leeftijd ten beste gaven.

« Ons voorbeeld zal dan door onze zonen gevolgd worden, zoo ooit het vaderland hun arm behoeft.

« Dan wijken kleingeestige bemerkingen en verdenkingen die zich nu vertoonden, dan zwijgen jalousiën, dan rusten de verschillende gevoelens op nevenpunten, en wordt, als weleer, het vaderland het eenig doelwit van elk beste pogen.

Digitized by Google

« Dan herneemt de geest, die voor vijf-en-twintig jaren ons bezielde, nieuwe kracht, en een ander geslacht zal in onze plaats te wapen snellen, als de Vorst het roept.

« Dan hebben wy onzen plicht gedaan, en niet vergeefs geleefd.

« By dat besef is het schoon de feesten te vieren, die in dit plechtig, nimmer wederkeerend uur geopend worden. — Onthoudt daarom dezen, uwen en mijnen dag.

« Na weinig dagen is ieder weder by de zijnen te rug gekeerd, en zal getuigen wat hy zag, hoorde en gevoelde. Hoort eerst hier in deze zaal, die een groot overschot van het leger mag bevatten, de belofte hernieuwd, om tot op den laatsten man getrouw te blijven; hier elkander beloofd en toegezegd, hartelyke welwillendheid by deze feesten, en trouwe kameraadschap tot op ons einde; hier uit volle borst herhaald de kreet:

Leve de Koning!"

Niet minder indruk dan de taal van den vorigen spreker maakte ook deze, dikwerf zoo kernachtig en wechsleepend gestelde rede, en de daverende instemming met zijne laatste woorden getuigde daarvan jubelend en luid: tonen, schooner en roerender, dan die muziekzaal ooit weergalmen deed; harmony, heerlyker en heiliger, dan saamgestemde speeltuigen ooit kunnen voortbrengen. Heel de volheid der edelste gevoelens van heldenmoed, vaderlandsliefde, burgertrouw, door de krachtige herinnering opgewekt, ontboezemde zich en gaf zich in jubelende kreten lucht. Met ZILLESEN gevoelde men wat men geweest was, wat men was, en wat men blijven zou; met KÜHN gevoelde men, hoe men met regtschapen fierheid zich mocht verheffen op dat kruis van nederig metaal, dien bronzen adelbrief, die onvergankelyk aan de geslachten der volgende eeuwen mocht overbrengen de trouw en den moed van hem, die het zijnen stam als een Ridderlyk erfdeel achterliet; met beiden gevoelde men zijne waardigheid als man en als Nederlander, en den verwarmenden invloed van die (alleen door dwazen geloochende!) zedelyke kracht, die uitgaat van een levendig nationaal bewustzijn.

De Ondervoorzitter van het Hoofdbestuur, de Baron W. A. SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYE richtte zich vervolgends bepaald tot de Amsterdamsche Afdeeling van het « Metalen Kruis", en bracht haar, namens het Hoofdbestuur en de gantsche Ver-

Digitized by Google

eeniging den dank voor de loffelyke en uitnemend geslaagde pogingen, om de zoo lang door velen gekoesterde wenschen tot werkelykheid te brengen; terwijl ook hy met levendigheid deed uitkomen de kracht der Eendracht van het Nederlandsche volk, dat zich altijd zoo moedig aangordde ter verdediging, waar de vrijheid werd belaagd of de onafhankelykheid aangerand van den Nederlandschen Staat.

Na de herhaalde toejuichingen, waarmede ook dit woord van den waardigen Spreker uit een van Neerlands edelste geslachten werd ontfangen, gaf de Voorzitter der Amsterdamsche Afdeeling aan de Vergadering kennis, dat haar Koninklyke Beschermheer den Voorzitters der verschillende Afdeelingen de eere had toegedacht, om zich persoonlyk van hen te doen vergezellen, wanneer hy op den onthullingsdag zich uit het paleis naar de estrade zou begeven, ter bywoning van de inwijding des Monuments; eene onderscheiding die bewees, hoe de Koning hunne Vaderlandsche Vereeniging naar waarde wist te schatten niet alleen, maar ook als eene openbare hulde aan de eerlykheid hunner bedoelingen, en als een openlyk getuigenis der Vorstelyke ingenomenheid met het eenvoudig, en door duizenden zoo van harte gevierde feest.

II.

De tweede feestelyke samenkomst, die, op dien eersten feestdag, volgens programma plaats grijpen moest, was de Maaltijd in den Tuin de Nederlanden, tusschen de Leydsche- en de Raam-poorten, op 4 ure aangekondigd, waartoe, behalven de verdere gasten uit de bevoegden tot het dragen van het Metalen Kruis, door de Afdeeling Amsterdam, eerste Sektie, de Leden der tweede Sektie waren uitgenoodigd.

Tegen 4 ure begaven de gasten zich derhalven derwaart, tot aan de Leydsche poort, waar zy zich tot één grooten stoet vereenigden, en, voor af gegaan door de muziek, die er hen opwachtte, in geregelden optocht naar den Tuin trokken.

Ook dáar was de zaal, waarin zy zich kameraadschappe-

Digitized by Google

lyk ten maaltijd gingen zetten, feestelyk vercierd. En al kon dat uit den aart der zake moeielyk anders zijn, dan weder eene herhaling van wapenen in trofeën, overschaduwd van het «rood-wit-en-blaauw", doorweven of omstrengeld van «Oranje", waarby hier, als tenants, een paar krijgsmans-beelden pronkten, van reusachtige grootte, en in vollen marsch-tenue — het was dien gasten altoos meer dan eene gedurige herhaling van wat zy reeds onophoudelyk onder het oog hadden gehad; het was hun nergends te veel, maar overal welkoom en op nieuw lief: want het was de stemme der sympathie van buiten, die uitsprak wat hun geheel het harte vervulde, en waarmeê hun geest onvermoeid bezig was — de herinnering aan het gestorven Verledene, door de warme zonne der geestdrift weder opgeroepen, en als levende in het Heden te rug gebracht.

Drie-honderd-en-dertig was het getal dergenen, die nu tegen half-5 ure waren aangezeten.

De drie tafels, die de gantsche lengte der zaal besloegen, ware aan het boven-einde samen verbonden door een dwars-tafel, waaraan het Bestuur der Afdeeling Amsterdam, Eerste Sektie, met de Heeren VAN DAM VAN ISSELT en BURLAGE, hadden plaats genomen. Nevens dezen ook een merkwaardig tweetal.

De eenig overgebleven getuigen van het heldenfeit van den vijfden Februari 1831, de voormalige Hofmeester J. WIJLER, en de Matroos J. C. PIEPER, eenmaal binnen de enge ruimte der krijgsboot van den edelen Amsterdamschen Wees zoo naauw vereenigd, waren sedert in het leven verre van elkander gegaan. [1] Op den 24sten Augustus 1856 (ook op zich-zelf een datum van merkwaardige herinnering!) hadden die twee mannen onverwachts elkander weder voor het eerst, na zoo vele jaren, te rug gezien in de woning des Heeren BURLAGE, en dat ontmoe-

---

[1] WIJLER is de man, die over boord sprong op een wenk van VAN SPEYK, toen deze de trap afging naar de Kajuit. — *Ik kende Mijnheer* (zoo verhaalde hij) *en begreep dus wat er waaijen zou.*

PIEPER werd met het dek, hoog in de lucht geslingerd, en bewusteloos met een verbrijzeld been opgevischt. Mishandeld op de kade, redde hem een bekende stem. Een officier van een aan PIEPER onbekend wapen, riep uit: *Blijf van mijn oude kameraad af.* Deze officier had vroeger met PIEPER gevaren, als Matroos naar de Oost-Indiën; en redde hem thans het leven.

Digitized by Google

ten was van zoo eenvoudige, roerende hartelykheid geweest, dat het allen aanwezenden diep in de ziele gegrepen, en de tranen der innigste ontroering uit de oogen geperst had: een van die kleine, treffende oogenblikken in het leven (aan de geschiedenis wel degelyk verknocht, maar door de geschiedenis nimmer geboekt!), die dikwerf niet minder indrukwekkend zijn dan eene omvangrijke gebeurtenis, en die onuitwischbare indrukken nalaten in de harten van wie er getuigen van zijn geweest. Deze beide mannen waren mede ten feestmale tegenwoordig, en het geeft een vereerend bewijs voor den waren geest der beteekenis, door het Bestuur aan het feest gehecht, dat zy daar de onderscheiding genoten om ten hoofddissche aan te zitten, aan de zijde van dat Bestuur-zelf.

De overige gasten hadden zich naar willekeur, naar byzondere onderlinge overeenkomst, of naar toeval geplaatst, maar de stemming van allen was eene en de zelfde, en de goede muziek des Heeren P. VON DER FINCK JR. droeg het zijne by tot de algemeene opgeruimdheid, levendigheid, vrolykheid, heerschende door de gantsche zaal.

De tafels werden voorgezeten door de Heeren ZILLESEN, VAN DAM VAN ISSELT, BURLAGE, en KNOLLE, en der verlevendigde herinnering aan de voormalige loopbaan, eenmaal met heldenmoed en zelf-opoffering betreden, deed het goed en was het opwekkend, dat het signaal tot de orde op de oude krijgsmanswijze gegeven werd, en uit de trompet eens horenblazers het «Geef acht!" klonk.

De Heer ZILLESEN opende daarop het feestmaal met een hartelyk welkom aan de gasten, en uitte daarna den wensch, dat de Heer VAN DAM VAN ISSELT, wiens tegenwoordigheid allen zoo aangenaam was, het Voorzitterschap der tafel en de leiding daarvan op zich mocht willen nemen. De luide byvals betuigingen, die deze uitnoodiging ondersteunden, bewezen den Heer VAN DAM VAN ISSELT, hoe zy waarlyk meer dan een bloote vorm heeten mocht; maar met de ronde openhartigheid, die zoo zeer het kenmerk van zijn karakter is, en die hem zoo vele vrienden heeft doen verwerven, wees hy de hem toegedachte onderscheiding af, en drong er op aan, dat de Amsterdamsche Voorzitter

Digitized by Google

ook hier zijn presidentschap, hem zoo wel toevertrouwd, zoude blijven handhaven — en de korte maar kernvolle woorden vonden zoo volle goedkeuring by allen, dat de Heer ZILLESEN niet dan met welgevallen aan het verlangen zijner oude krijgsmakkers kon voldoen.

Zoo als te verwachten viel — het maal was goed, en, zoo als er onder de gasten werd gezegd: « Vol op van alles, en een goede bediening ". Het bier, by deze gelegenheid in ruime mate gedronken, was een geschenk der Amsterdamsche Bierbrouwers, die op deze gulhartige wijze onbekrompen deden blijken van hun hartelyken zin voor het feest niet alleen, maar ook voor den wakkeren handwerks-stand, waaruit deze tweede Sektie der Amsterdamsche Afdeeling van het « Metalen Kruis " was samengesteld.

De feestelyke stemming, de luide vrolykheid, deden niets te kort aan de algemeene orde, die, zoo ergends, allicht hier, by somtijds mindere beschaving, minder kennis van en hechten aan de maatschappelyke wellevendheids vormen, eenigermate had kunnen worden verbroken. De zorgen der Kommissie van orde werden door den goeden geest der genoodigden uitnemend ondersteund.

Aan feestdronken, met hartelykheid, met warmte, met opgewondenheid zelfs, uitgebracht, ontbrak het natuurlyk niet.

De Voorzitter opende de reeks, door een dronk op Z. M. den Koning, den Beschermheer der Vereeniging, en vervolgends op de Tweede Sektie, voor wie in het byzonder dit feestmaal was aangericht, en die zoo zeer verdiende dat haar hulde werd toegebracht voor de evenzeer zedelyke als stoffelyke kracht, die zy in de onvergetelyke dagen van den korten maar roemrijken veldtocht hadden ontwikkeld en ten toon gespreid.

Met de hem eigene warme welsprekendheid wijdde de Heer VAN DAM VAN ISSELT den gevulden beker erkentelyk aan de Vrouwen en Maagden, die in 1830—1831 zoo veel hadden toegebracht, om de vaderlandsliefde harer echtgenoten, geliefden, verwanten en betrekkingen op te wekken en aan te vuren, en waarvan er nog zoo velen zich mochten verheugen in het genot van het leven, en in de liefde van echtgenoten of verwanten, wier voortdurend levensgeluk zy nog uitmaakten.

Digitized by Google

Toen daverde de zaal van de luidste toejuichingen; en ware daar een vreemdeling tegenwoordig geweest — hy had er de overtuiging kunnen bekomen, dat de zoo dikwerf van koelheid beschuldigde Hollander het hart met niet minder gloed klopt dan den zuiderling, waar met een welmeenend en goed gevoeld woord wordt gesproken van haar, wie hy zijne genegenheid en liefde in volle mate toedraagt.

Een Lid der Tweede Sektie, E. VAN DEN BERG, het woord verzocht en verkregen hebbende, uitte zich in de volgende, door hem-zelf vervaardigde dichtregelen:

Reeds menig cierlyk woord mogt hier het harte treffen,
  En boeide ons aller zin, door taal en stijl en gloed.
Ook ik, ik waag het thands, mijn stem hier te verheffen,
  En zij mijn taal ook zwak, mijn meening toch is goed.
Maar hoe zal ik, een Lid uit de arbeidzame klasse,
  Thands schetsen, wat mijn hart zoo innig toch gevoelt?
Weerhoudt de vrees my niet, dat spreken my niet passe,
  Hoe goed mijn meening zij, hoe zuiver ook bedoeld?
Neen, 'k vrees niet, neen ik durf vrijmoedig voorwaart treden,
  Deez Feestdisch is me een borg voor uw welwillendheid;
En werp ik hier met U een blik in het verleden,
  Dan weet ik, dat dit beeld ook uwen geest verblijdt.
Ja, wel verblijdend is 't, die dagen te herdenken,
  Toen we allen, vol van moed ten heeten strijd geschaard
Toen elk van ons zijn bloed het Vaderland wou schenken;
  Toen rijken, armen, tot één doel te zaam gepaard,
Als broeders streden, en als broeders overwonnen,
  Als broeders, steeds vereend in doel, in geest, in zin
Toen 't vaandel en het zwaard, geweren en kanonnen,
  Ten stempel strekten van die schoone broedermin!
Ja, treffend is dit beeld uit die zoo schoone dagen!
  Zelfs de herinring nog schenkt vreugde aan ons gemoed.
En nu ik met een woord slechts hiervan wil gewagen,
  Voelt ook uw hart gewis dien Vaderlandschen gloed.
Gewis, gij voelt dien nog, gij hebt dit schoon bewezen,
  Door bij deez gullen disch, 't verledene gewijd,
Ook d'armen broeder uit te nooden, die, voor dezen,
  Uw deelgenoot in lief en leed was in den strijd.
O, heb daarvoor mijn dank; o, wil het toch gehengen,
  Dat ik der Eerste Sektie 't eerst mijn hulde bied;

Digitized by Google

En wen we nogmaals straks een gullen Feestdronk plengen,
Vergeten wij haar hooggeacht Bestuur wis niet.
Der Tweede Sektie ook wil ik deez Feestdronk wijden,
En haar geacht Bestuur, en mijne broedrenrij:
Want beiden waren één in lijden en verblijden,
Dat dan deez Feestdronk ook hun beider heildronk zij!
Doch korter in één naam kan 'k beiden hier thans noemen,
Want beider leus is één! en één is hun gevoel.
Een naam vermeld ik slechts, waarop wij allen roemen,
Een naam, het wachtwoord van ons aller edel doel.
Ja, heft den beker op! Laat ons de heilteug drinken,
En keeren wij straks weer naar woning of naar kluis,
Bij allen zal gewis nog lang deez galm weêrklinken:
Lang leve ons schoon verbond! lang het Metalen Kruis!

De zoo hartelyk gemeende regelen maakten een goeden indruk, en het was dus niet vreemd, dat het verlevendigd gevoel van erkentelykheid jegens den man, die deze onvergetelyke uren in het leven geroepen had, zich verlangde uit te spreken: voller harte en warm van taal werd er alzoo een feestdronk uitgebracht op den Heer Burlage, den Stichter der Vereeniging, den man die den koenen moed had om te verwezenlyken, wat zoo menig vaderlandsch gemoed reeds zoo lang had gewenscht en gedroomd, en die (valsche voorstellers mogen het verdraaien naar luste!) daarmede weder by duizenden en duizenden een krachtigen schok heeft gegeven aan de herleving van het nationaal gevoel.

Nadat de Heer Burlage, met een kort en kernachtig woord had bedankt voor de hem toegebrachte hulde, die hij byna van zich wees, omdat hy nooit zelf-verheffing bedoeld, maar uit innige vaderlands-liefde en broederlyke herinnering gehandeld had; en nadat een Fourier der Afdeeling de datums der Verjaardagen van *Nederlands* achtereenvolgende Koningen Willem den Eerste, Willem den Tweede, en Willem den Derde had herdacht, met een heilwensch voor den toekomstigen Vorst uit het Stamhuis van Oranje — verkreeg de Heer C. Leemans (hier door den Voorzitter als geblesseerd Leydsch Jager aangekondigd:) het woord. Hy stelde een feestdronk in op het «Voorwaarts!" als de groote leuze des levens: het «Voor-

Digitized by Google

waarts!" van 1831; het «Voorwaarts!" sedert de wakkere Krijgsmakkers van die dagen in hunne Maatschappelyke betrekkingen waren te rug gekeerd; het «Voorwaarts!" dat allen, zoolang het leven onze krachten eischt, voor oogen moet zijn.

Zoo waren de paar uren, voor den maaltijd bepaald, als enkele minuten omgevlogen, en het uur van half-zeven, de tijd voor het Schouwburgbezoek, was als in een oogenblik daar.

Wederom, gelijk by den aanvang, ging de muziek aan het hoofd, en de gezamendlyke feestbroeders wandelden in de schoonste stemming langs den Cingel tot aan de Leydsche Poort, arm in arm gestrengeld, zonder aanzien des persoons, en zoo als het lot hen samenvoegde: éene sympathie was de hunne, Nederlander en Krijgsmakker te zijn, voerde tot de zoo dikwerf gedroomde maar hier verwezendlykte gelijkheid en broederschap!

Tot aan de Poort begeleidde hen de muziek, en daarop traden allen den grooten Schouwburg binnen, waar de toegang tot de beschikbare ruimte der vier eerste rangen voor al de ingeschreven feestelingen, tegen betaling van *f* 1. — verkrijgbaar was gesteld, en de overige plaatsen door de genoodigden gratis werden bezet.

III.

Zooals te verwachten viel, was de verciering van het locaal gants niet beneden het denkbeeld, dat men zich daarvan by voorraad had gevormd. De aanblik verraste, en toonde dat de Direkteur, de Heer J. Eduard de Vries, den geest der Vereeniging en der feestviering volkomen begrepen had.

Uit de kroonlijst van het portiek, weerzijds van het tooneel, plooiden twee vlaggen neder: de kleuren van *Nederland* en *België*. Gescheiden, maar toch nevens elkander, symbolizeerende de betrekking en verhouding der beide thands met elkander bevriende Rijken, golven zy neêr, en een schild van helder blaauw, tusschen de twee driekleuren in hangende, draagt in zilveren letteren het opschrift:

Een man, een man — een woord, en dat woord nooit geschonden!
Twee volken, elk zijn vlag, door 't Vredewoord verbonden.

Digitized by Google

Recht daar tegenover, ter plaatse van de Loge des Konings, overhuifde een Oranje-draperie het wapen van *Nederland*, terwijl wederom een blaauw schild, lager aangebracht, in zilveren letteren te lezen gaf:

In nood en dood, onthoudt uw dag,
Voor Neerland en de Oranjevlag.

Boven deze Loge, op het tweede amphitheater vertoonde zich het wapen van *Amsterdam*, waarvan een breed lint afhing, dragende den naam van den onsterfelyken Amstelwees VAN SPEYK. Zilver op blaauw prijkten langs de borstweeringen der Loges en daarboven de namen der helden, die in de dagen, welke nu werden herdacht, de eer van *Nederland* hadden gered en den smaad gewroken, door zoo velen daarop uitgestort; van Land- en Zeemacht waren ze daar onder een, iedere naam een glorierijke herinnering:

CHASSÉ. — HOBEYN. — KOOPMAN. — VAN GEEN. — SAXEN-WEIMAR. — MEYER. — CORT HEYLIGERS. — SCHUURMAN. — DE FAVAUGE. — DES TOMBE. — KNOTZER. — ROOKMAKER. — VAN DAM. — J. C. RIJK. — LEWE VAN ADUARD. — REUTHER. — EYMAEL. — BAGELAAR. — STOECKER. — SPRENGER. — MARCUS BUSCH. — GEUSAU. [1] — LUCAS. — JAN BLOK. — BOURICIUS. — VAN MALDEGHEM. — MAAS. — KLINKHAMER. — DE KOCK. — LEDEL. —

En als van alle dezen omvleugeld, las men weerszijds der Konings-loge, naast het Oranje dat zy vereerden en het Rood-wit-blaauw dat zy verdedigd hadden, de namen van den PRINS VAN ORANJE en PRINS FREDERIK.

Waarlyk — de Schouwburg is getooid voor dit herinneringsfeest! Staat dus ter plaatse waarop aller oog het eerst en het langst gericht zal zijn, het tooneel, in sijmbool en letterschrift, aanschouwelyk en bondig, de gedachte uitgedrukt, die de grondslag zijn moet onzer beoordeeling van het Verledene en het Tegenwoordige, zoo wel als van de verhouding tot den nabuur, wiens vlag naast de onze golft — die reeks namen in het rond, die wapens, die geliefde driekleur herscheppen de

---

1 Door eene vergissing des schilders stond hier GEURAU.

Digitized by Google

zaal als in een geopend geschiedboek; en met warme geestdrift worden dan ook die opgeslagen bladen begroet, waarop zoo eenvoudig, maar daarom zoo treffend, de namen staan vermeld der onsterfelyken, die alles vertegenwoordigen wat het vaderlandsch hart sneller kan doen kloppen [1], en die zich daarom ook in ieder echt vaderlandsch hart een altaar van dankbaarheid hebben zien opgericht. En het verdiende zulks, dat krachtige Nederland van 1830, want, zooals de Dichter het in zijne bezielde vaerzen uitdrukt:

't Vroeg geen uitspraak van den naneef,
't Vroeg die lauwren niet tot loon:
't Vocht voor 't erfdeel zijner vaadren
en de Koninklyke Kroon!.....
Als Oranje eens niet het strijdzwaard
uit de schede had gerukt —
God-alleen weet, welke vruchten
't volk van 't heden had geplukt!
Minder schuld! — (Misschien!) — Maar.... rijker?!
Wee een volk zoolang het leeft,
Als 't naar «goud" vraagt, waar 't een naam geldt,
Waar geen schande of smet op kleeft! —[2]

En onder den indruk van dat alles ving het orkest aan met de uitvoering der feest-ouverture, door den Heer Bersée voor dien avond vervaardigd, en waarin al de reveilles der verschillende korpsen van 1830—1831 ten gehoore kwamen en de meest geliefkoosde marschen van dien tijd herkend werden.

Na de degelyke uitvoering en hartelyke ontfangst dezer muziek rolde de gordijn op, en de opvoering der «Volksvoorstelling: Onthoudt uw dag, in vier tafreelen, door een gepasporteerd Onder-officier der Cavalerie," nam een aanvang.

Nadat het eerste Tafreel (27 November 1813, te *Leeuwarden*) met blijkbare zorg en con amore was afgespeeld, en de gordijn viel, riep een stem uit een der galerijen: «'t Volks-

---

1 Zie het verslag der Amsterdamsche Courant van de Augustusfeesten.

2 Mr. J. H. Burlage, in zijne schoone «Toewijding aan de Vereeniging: Het Metalen Kruis" van «Onthoudt uw dag."

Digitized by Google

liedtjen!" ..... en ware er toen een vreemdeling binnen die wanden van den Hollandschen Schouwburg geweest — hy zou het buitenlandsch vooroordeel ook dáar tegen Hollandsche koelheid niet meer hebben by gestemd.

Reeds op zich-zelf was het een eigenaardig indrukwekkend gezicht, al de ruimten tusschen de vercieringen en draperiën te zien ingenomen door een kloeke mannenschaar, allen in feestelyk zwart, met het Metalen en zoo menig ander ridderteeken op de borst. Tegen over het Tooneel was de plaats ingenomen door het Hoofdbestuur der Vereeniging, in welks midden de Oud-Majoor der Jagers van VAN DAM gezeten was. Ook enkele genoodigden: de Heer Burgemeester BOOT, de Heeren ROYER en TETAR VAN ELVEN, waren tegenwoordig. En toen nu dat verlangen: «het Volksliedtjen!" werd geuit, en de muziek terstond die geliefde tonen hooren deed — toen stond daar die gantsche vergadering, van den minste tot den meeste op, als één man, van bank tot bank, van loge tot loge — en van aller lippen klonken de woorden van TOLLENS onsterfelyk

«Wien Neerlandsch bloed door de aadren vloeit,"

daverend door de zaal, van het volle orkest begeleid.

Dat oogenblik van algemeene geestvervoering herriep als met een tooverslag, een ander dergelijk oogenblik aan den geest van byna allen: het was het zelfde bruisende gevoel, dat plotselyk het Nederlandsch leger doortintelde, toen op den morgen van den belangrijken 2den Augustus 1831, op de uiterste grenzen des Vaderlands, de bekende proklamatie des Princen van Oranje in de gelederen werd voorgelezen; toen kloeke, naar den strijd hakende mannen, met tranen van begeestering in de oogen, van zadel tot zadel elkander de hand drukten, en zwoeren te zullen overwinnen of sterven. — En nu waren zy daar weder samen, in het bewustzijn van dien eed te hebben gelost: zy hebben een schimpenden en tergenden vijand te rug gedreven en vernietigd voor zich heen geworpen; zy hebben hem gedwongen zijn nietigheid en onmacht te bekennen, en dat als een opendlyk getuigenis voor gantsch *Europa* af te leggen — in den hulproep aan *Frankrijk;* aan dat *Frankrijk*,

Digitized by Google

dat reeds toevende was en snel toeschoot, en toen ook een getuigenis gaf, dat, ook voor gantsch Europa, als een blijvende aureool schittert om het roemrijke hoofd van WILLEM VAN ORANJE, en om de met lauwren gekroonde schedels zijner moedige landgenoten, die met hem later de borst met het Metalen Kruis mochten adelen.

Maar de gordijn rolde ten tweedemale omhoog, en het tweede tafreel, het «Slagveld by *Hasselt*, 9 Augustus 1831," gaf eene levendige teekening van het kampements-leven, met een «tafreel van allerlei militairen na een bivouac en vier uren reis op marsch;" een tableau vivant van het krijgsmans bedrijf (zoo juist dáar aan zijne plaats!) — maar vooral ook van het karakter van den soldaat, den Nederlandschen soldaat, die hier zoo goed geteekend was, als alleen te wachten is van hem, die de «soldaterij" van naby heeft gezien, niet onder een vrijcorps van welgestelde vrijwilligers, maar die den moed had zich te gaan bewegen onder de weleens wat te driest genoemde «machines à sept sous par jour."

Geen wonder alzoo, dat het stuk met levendig genoegen en stijgende belangstelling werd aanschouwd, en de byval zich weldra uitte door het vrolyk meestemmen van menig een in de refreins der liedtjens op de oude leger-melodiën, die nu en dan voorkwamen. Maar dat genoegen, die belangstelling en die byval klommen tot hartelyke en wechsleepende vervoering, toen in het volgende derde Tafreel (Slagveld by *Hasselt*, 16 Augustus 1831) een Fourier der Jagers van VAN DAM, het «Jagerlied" opzong:

Wy vrije Jagers van van Dam,
Hoerah! Hoerah! Hoerah! [1]
Die met ons meê de buks opnam!
Hoerah! Hoerah! Hoerah! [1]
Op 't voorbeeld van dien Groot-Majoor
Ging 't lustig heg en struiken door —
Voor Vaderland en Koning! }
Hoerah! Hoerah! Hoerah! } [1]

Telkends by ieder koeplet in choor gezongen.

Digitized by Google

Als gints in 't hout de horen schalt —
Hoerah! Hoerah! Hoerah!
Wat lief muziek! de kogel knalt —
Hoerah! Hoerah! Hoerah!
De knie gestrekt, en 't lijf gebukt,
Zoek uit je man! en — losgedrukt
Voor Vaderland en Koning!
Hoerah! Hoerah! Hoerah!

't Gepiefpaf in den damp van 't kruit —
Hoerah! Hoerah! Hoerah!
Hoe harder 't ons om de ooren fluit —
Hoerah! Hoerah! Hoerah!
Dan hijgt de borst, dan stijgt de moed —
't Is «Vuur!!" al stroomt ook 't jagerbloed
Voor Vaderland en Koning!
Hoerah! Hoerah! Hoerah!

Als vrije jagers streden wy —
Hoerah! Hoerah! Hoerah!
Lang leev' Majoor VAN DAM er by!....
Hoerah! Hoerah! Hoerah!

maar toen kon de Jager niet rustig verder zingen, om te eindigen met zijn:

Want Neerlands trouwe legermacht
Heeft weer haar eed en plicht volbracht
Voor Vaderland en Koning!
Hoerah! Hoerah! Hoerah!

Want toen brak de geestdrift in luiden jubel los: niet minder daverend dan by het Volkslied rolde daar van aller lippen, terwijl allen, op alle rangen, als met een schok oprezen en zich heen richtten en wuifden naar de Loge van het Hoofdbestuur:

Lang leev' Majoor VAN DAM er by!
Hoerah! Hoerah! Hoerah!

Hoe kloek de nog altoos wakkere Gelderschman ook zijn mocht, en hoe dikwerf hy van die kloekheid blijken had gege-

Digitized by Google

ven, op het oorlogs-veld zoo wel als op het veld der Staatkunde — voor dezen indruk was hy niet bestand; mocht het ook voor het eerst zijns levens zijn — hy zat daar neer, verbleekt en buiten zich-zelf van aandoening — en de altoos zoo vaardige en welsprekende mond wist thands geen woord te vinden om de mannelyke ontroering der ziele te uiten. — Edele kampioen voor de rechten en de eer van het land uwer geboorte en uwer liefde! edele Nederlander! herinner U nog dikwerf dat onvergetelyk oogenblik! Het zij U het zegel niet alleen op het bewustzijn, dat Gy altoos het goede hebt gewild langs den eerlyken weg — maar het bewijze U bovendien, dat Uwe strijd- en landgenoten dat immer hebben erkend; dat gy er hunne genegenheid, hunne liefde door verworven hebt, en dat hunne hulde U niet minder een schitterend cieraad is, dan de Eerekruisen die U de borst tooien. [1]

Werd dat zoo natuurlijke en ongezochte huldebewijs gebracht aan een der nog levende strijders — ook de dooden werden niet vergeten, en menig diep ontwelde traan op de wang, menig hartelyk en innig «brávo!" volgde op de schoone regels den jongen zeeheld gewijd, en met warmte door den Opperwachtmeester SABELING voorgedragen:

Aan Amstels Burgerwees, wiens ridderlyke hand,
Voor de eer van Vorst en Vaderland,
De lont sloeg in het kruit, ten koste van zijn leven;
Aan hem, die Neerlands Vlag, geschonden en verscheurd,
Aan de overmagt niet veil kon geven
Dan in zijn bloed gekleurd!....
VAN SPEYK heeft, trouw tot in den dood,
En trouw aan 't kleed als kind gedragen,
Zijn vlag, by 't laatst «Vaarwel!" gedoopt in 't zwart en rood,
En zoo den euvelmoed in 't aangezicht geslagen.

Toen was de driekleur 's vijands buit —
Half rood geverwd in 't bloed, half zwart gebrand in 't kruit.

---

[1] Als eene toevallige byzonderheid mag hierby nog worden vermeld, dat de buks van den Fourier juist de zelfde was, waar zoovelen den Majoor VAN DAM te paard mede in het vuur hadden gezien, en die door hem opgenomen was van een zijner jagers, door kwetsure buiten gevecht gesteld.

Overigens waren alle uniformen en wapenrustingen volkomen model van 1831, en droegen alzoo niet weinig tot de levendigheid der herinnering by.

Digitized by Google

Hebbe nu het gelegenheids-stuk (de vrucht van vier nachten wakens tusschen dagen van opeengestapelde bezigheden en drokten!) voor het scherpe oog der kritiek nog zoo vele gebreken als drama — zulke regels zijn onsterfelyk! [1]

Het « Vierde Tafreel" (*Leeuwarden,* 27 November 1840) tien jaren later spelende, en aan het slot in goed gegrepen trekken de moraal leverende: « hier de vruchten van een goed besteed leven: dáar de gevolgen eener werkelooze jeugd" — deed de werking, waarop het berekend was: de harten der voormalige soldaten waren, zoo als er onder hen zich uitdrukten, «gepakt"; maar een zeer schoon « tableau" aan het einde, door de zorg des Heeren J. Eduard de Vries vervaardigd, zettede het zegel op den indruk, dien de voorstelling op de vaderlandlievende gemoederen gemaakt had: — Wanneer de voormalige Lancier Pomade (de type van den slechten soldaat) de kijkkast waarmeê hy rondzwerft, neergezet heeft en heen gewend naar den achtergrond, opent deze zich, en een prachtige trofée van wapenen en vaandels wordt zichtbaar, vercierd met groenende lauwerkransen; elk dezer kransen slingert zich rondom den roemruchtigen naam van een der voornaamste dier onvergetelyke mannen, die in 1813 de Oranjevlag hebben in top gehaald, wier beteekenende kleur den overweldigenden vreemdeling deed wechdeinzen van onzen grond: Hogendorp, van der Duyn, van Stirum, de Jonge, Repelaer en Changuion. Allerverrassendst treedt daarvoor plotselyk in de plaats eene keurige voorstelling van het te onthullen Gedenkteeken op den Dam, in eene schilderachtige omgeving. *Amsterdams* Stedemaagd staat daar nevens, en terwijl zy er heur vinger heenricht, draagt het graniet als met een tooverslag het verlichte naamcyfer van den geliefden Koning-Veldmaarschalk: W II.

---

[1] Later deed Z. M. de Koning ze in marmer beitelen, en op het binnen-plein van het Amsterdamsch Burgerweeshuis in den muur metselen; eene onderscheiding, die evenzeer den Vorst als den dichter vereert.

Eene ontleding en toetsing van het stuk zou hier kwalyk geplaatst zijn. Zonder de gebreken te willen verdedigen en waarby wy ons refereeren aan de openhartige erkenning des schrijvers-zelf, zijn wy echter zoo vrij van te beweeren, dat de Onderofficier-auteur den toon, voor dien avond geschikt, by uitnemendheid heeft weten te vatten.

Digitized by Google

Het was meer dan luidruchtige byvalsbetuiging — het was de sprake van aller gemoed, toen er, by het vallen des gordijns, éene algemeene stem opging, die den Heer BURLAGE ten tooneele verlangde. Een juichend «bravo!" begroette hem by zijn optreden, en nadat hy met weinige woorden zijn hartelyken dank had gebracht, wendde hy zich tot den hem opgeleid hebbenden Direkteur van den Schouwburg, en betuigde dezen zijne warme erkentelykheid voor de onvermoeide zorg en inspanning, waarmeê hy het zijne had toegebracht, om het lokaal en de tooneelvoorstelling beiden even smaakvol als cierlyk op te luisteren, en het feestgenot tot kunstgenot te verhoogen. Ook den Heer BERSÉE gewerd de erkentenis, waarop hy te recht aanspraak maken mocht, en beide Heeren ontfingen, als een blijk van hulde, en tot een aandenken tevens, daarop ieder een zilveren snuifdoos, met eene gepaste inscriptie, ten geschenke.

Wat nu de opvoering van «Onthoudt uw dag" aanbetreft — moet volmondig worden erkend, dat de tooneelkunstenaars hunne rollen met ingenomenheid hadden bestudeerd en goed, sommigen zelfs zéer goed, ten tooneele brachten. De dames ENGELMAN-BIA en ROOS, en de heeren ALBREGT, TJASINK, METSCH, MORIN en VOS hebben een belangrijk aandeel in het uitmuntend gelukken van den voorgestelden feest-avond in den Schouwburg gehad.

In de pauze na de «Volks-voorstelling", terwijl de meer gegoeden van de gewone gelegenheid in de koffykamers gebruik maakten om zich een oogenblik te verkwikken, werd den feestelingen uit de arbeidende klasse vrij bier geschonken, waarvan ruim en op de meest ordelyke wijze genoten werd.

Met een «Toepasselyken Feestdans" werd er dien avond besloten, waarna de terugtocht naar den Tuin de *Nederlanden*, by fakkellicht en met muziek, weder geregeld plaats vond. Ongelukkig genoeg viel er een aanhoudende zware regen, zoo dat het vuurwerk in den tuin, hoewel met veel zorg voor den invloed van het vocht bewaard, niet dien prachtigen uitslag hebben mocht, dien men er zich van had voorgesteld.

Digitized by Google

IV.

De feestvierenden van het «Metalen Kruis", die by de Schouwburg-voorstelling niet konden tegenwoordig zijn, hadden inmiddels ergends elders in de stad meer dan eene gelegenheid gevonden om zich te ontspannen.

In de eerste plaats behoorde daartoe de tooneel-voorstelling in een der kleinere Schouwburgen, het Grand Théâtre des Variétés, gegeven, bestaande in het «geschiedkundig vaderlandsch Tooneelspel" van A. Ruysch: «Moederliefde en Heldenmoed, of de Gevangenis op het Slot 's Gravenstein te *Andwerpen*", gevolgd door «het Metalen Kruis", Schets uit het jaar 1831, een oorspronkelyk blijspel met zang, door A. J. van der Aa, in der tijd reeds aan de Kommissarissen van den Nationalen Schouwburg aangeboden, en waarin nu eenige nieuwe koepletten waren gevoegd, op de feestdagen toepasselyk. Ook dáar spanden de tooneelisten hunne krachten in om het niet in gering aantal opgekomen publiek, waaronder zich ook Leden van het «Metalen Kruis" bevonden, voldoening te geven, en hun pogen werd met gunstigen uitslag bekroond; meermalen verwierven zy bemoedigende toejuichingen, en de zangstukjens, die niet onaardig waren bygebracht, werden geschikt voorgedragen; waar het oor een woord opving, dat van vaderlandsliefde, van Oranjezin, van burgertrouw, van heldenmoed sprak, daar bleef het harte niet koel, maar gaf in ruime mate den weerklank te rug — en zoo was ook dáar de avond de waardige voortzetting van een feestdag van Nederlandsche beginselen.

Middelerwijl werd er in het even ruime als fraaie lokaal Apollo aan de Hooge-Sluis een Fête de Nuit en harmonie Concert gegeven, waarvan de volle tonen helder en schoon over den breeden Amstel ruischten, ondanks het suizen der regenbuien, die met de naderende nacht in hevigheid toenamen, en weinig opbeurends voor den volgenden dag voorspelden.

Eigenaardig in deze dagen van krijgs-burgerlyke herinneringen, had de Officiers-Societeit der Amsterdamsche Schutterij zich broederlyk geopend voor ieder voormalig of nog in dienst

Digitized by Google

zijnden krijgsman, mits hy slechts door een der leden werde ingeleid. Wie dus met een of anderen bekende daar den avond wenschte te slijten, kon er van een vriendschappelyke ontfangst verzekerd zijn.

Het mag noodeloos worden gerekend, om hier alles by een te zamelen, wat zich den feestvierenden dapperen van 1830—1831, den talrijken scharen toegevloeide vreemdelingen, en der gantsche op de been zijnde bevolking van Amsterdam ter verlustiging aanbood. Wat andere mindere of zelfs gelijke inrichtingen, van aart als reeds gemelden, kwamen bydragen, vond genoegzame belangstellenden, en zoo werd de dag geëindigd als hy was aangevangen, met vrolyke opgewektheid, met levendigen vaderlandschen zin;.... en slechts hier en daar in een donkeren hoek, zat een onvriendelyk geluimd mensch, die door de vredige Hollandsche vrolykheid in zijne plannen te leur was gesteld; daar onder misschien ook wel een bezoldigde van een of ander vijandig gezind dagblad, die zijn roestige stalen pen haastig in de dikke inkt doopte, om met eene bejammerenswaardige «Schadenfreude", by het schrijven van zijn verslag der onloochenbare feestvreugde, den regel te kunnen onderstreepen: «*De onthulling heeft reeds plaats gehad.*"

In der daad had een sterke windvlaag een groot deel van het gesloten omhulsel des Monuments losgerukt, en niet dan na langdurige en herhaalde moeite was het gelukt, om de gemaakte opening weder te sluiten.

Dat was ook het eenig en overigends zeer onbeteekenend ongelukjen van dien eersten dag, die, met alle blijken van ongeveinsde, hartelyke en algemeene vreugde gevierd, het herinneringsfeest van eendracht en burgertrouw aanving.

Digitized by Google

DINGSDAG, 26 AUGUSTUS.

De tweede dag is aangebroken. Tegen half één uur stroomen de feestgenoten naar het Park. Ze zijn in nog grooter getale dan gisteren opgekomen, hetwelk reeds terstond in het oog valt, by het doorwandelen van de groote zaal en den tuin, die men bezig is op te cieren voor de feestre-unie, die er heden avond zal plaats grijpen. Het levert een treffend schouwspel op, wanneer men het oog laat gaan over die wakkere mannen, die eerst een deel uitmaakten van die in alle opzichten Hollandsche armée, nog dezer dagen gehuldigd als «mogelyk het beste leger van Europa" door een man, wiens onpartijdigheid wel door niemant zal worden verdacht, wiens heldere blik zelfs door geen willens en wetens ontkennende zal worden geloochend. Zeker hadden de meesten, zoo niet byna allen, nooit gedroomd toen de wet hen tot de loting opriep, en zy hunne plaats hadden doen vervangen, om niet, aan hun beroep ontrukt, misschien later ongeschikt te zijn voor de rustiger betrekking in de Maatschappy, hun door ouders of neiging aangewezen, dat zy toch eenmaal nog het wapen zouden aangorden; maar

Digitized by Google

even zeker hebben zy gevoeld, dat het bedreigde Vaderland ook aanspraak had op hun arm, toen de «nachtpit der laauwheid nog niet in de plaatse van de fakkel der geestdrift gesteld was." Hoe velen bevinden zich niet onder hen die, terwijl zy een deel uitmaakten van de Leydsche Jagers, by *Beeringhen* den roem ophielden van de stad, die aan den moed harer burgerij in oude dagen de Akademie te danken had, wier kweekelingen hier bewezen, den Hollandschen naam ook op een ander veld dan dat der letteren eere te kunnen doen. Hoe menig oog dier voormalige Jagers vult, in weerwil van de blijde herinnering die het feest opwekt, toch niet een traan by de nagedachtenis aan hun makker, die by de vermeestering van genoemd dorp den dood der helden stierf, en den naam van BEECKMAN onsterfelyk heeft gemaakt op de rolle der geschiedenis. Hoe menig een is er onder hen, aan wien het Vaderland zoo veel verschuldigd is, omdat ze, door CORT-HEYLIGERS en KNOTZER aangevoerd, by *Houthalen* het eervol wapenfeit bestonden, dat niet zal vergeten worden, zoo lang de historie zal gewagen van een overmachtige vijand, die door een handvol jeugdige soldaten geslagen werd, maar soldaten, die gevoelden dat de Schuttersuniform hen herinnerde aan den plicht, door hen op zich genomen, toen hunne geestdrift de rijen «hielp aanvullen van het door de gebeurtenissen van 1830 verzwakte leger." Gintsche voormalige Schutter behoorde by die kleine afdeeling, die naar den kant van *Andwerpen*, uit *Bergen-op-Zoom* en *Breda* was uitgerukt, om den vijand in den waan te brengen dat het Hollandsche leger het op de Scheldestad had gemunt; en ofschoon het gevoel hem kwelt, dat hy daar niet tot de overwinning heeft mogen medewerken — streelend is hem toch het bewustzijn, dat hy in de rijen heeft gestreden van diegenen, wier bloed niet te vergeefs is vergoten ter volvoering van het met zoo veel kennis ontworpen oorlogsplan. Daar rust het oog met welgevallen op een der dapperen, die den 7den Augustus 1831 by *Kermpt* tot een der korpsen behoorde, wier onwrikbare moed DAINES in den strijd geharde soldaten deed te rug deinzen, en zich lauweren verwierf by die, gedurende dezen veldtocht meest ernstige, ontmoeting met den vijand. Elders begroet gy met

Digitized by Google

ingenomenheid een aantal voormalige strijders by *Hasselt*, waar de zege de Hollandsche wapenen kroonde, al heeft men omtrent dezen slag ook opgemerkt, dat «de uitkomst, door ons leger verkregen, onbeduidend en nietig is gebleven, in vergelijking van wat de uitkomst had kunnen zijn", en dat het leger van de *Maas* aldaar alleen is gered geworden door de genadige beschikkingen van den Veldheer, aan wiens beleid en uitstekende aanvoering de uitkomst van den Tiendaagschen Veldtocht zeker te danken is. Hoe moet op dezen oogenblik het harte hun slaan, by de herinnering aan dien geliefden aanvoerder, zoo als «ieder leger dien moet wenschen, en niet ieder leger dien heeft", die hun de overwinning verzekerde door zijne schaars geëvenaarde veldheerstalenten, en wiens geest in deze ure als onder zijne voormalige wapenbroeders rondzweeft. Hier ontmoeten elkander voor het eerst na jaren scheidens, en omdat de plicht hen naar verschillende uithoeken des lands riep, een Groninger Flankleur en een Jager van ROOKMAKER, die CHARLIERS tirailleurs de la *Meuse* op de vlucht hielpen jagen, en hen dwongen op *Tongeren* te rug te trekken, om in *Luik* de tijding van hun nederlaag te gaan verkondigen, met schaamte op de wangen en te leurstelling in het hart. Elders zijn een gewezen Jager van VAN DAM en een voormalig Lancier in gesprek over het gevecht by *Bautersem*, waaraan zy een werkdadig deel namen, toen ook zy medewerkten om het Belgische 12de regement van linie het verlies van niet minder dan 250 man dooden en gekwetsten te doen betreuren; terwijl een voormalig Artillerist zich by hen voegt, en ophaalt van de verwarring, die op den daarop volgenden dag heerschte onder DE TIECKENS leger, welks kracht gebroken was voor dat zelfde *Leuven*, even als dat leger slechts gered werd door de tusschenkomst der Mogendheden,

Een waereldsche almacht door haar eenheid,

gelijk de dichter ze omschreef. Een weinig verder, en een Kurassier van die dagen spreekt nogmaals met aandoening van zijn Overste, die voor *Leuven* op het slagveld werd gewond door een kanonkogel, die te gelijk zijn zoon kwetste — over den wakkeren GALLIÈRES; en niet minder verheugt zich nogmaals een Fries,

Digitized by Google

die onder ARDESCH de Belgische tirailleurs had verdreven, welke na de hervatting van den gestaakten strijd waren uitgerukt om COEHOORNS battery te bedreigen, by de verdediging waarvan de Artillerie-Officier PRINSEN het leven liet voor het Vaderland, even als VALKENBURG eenige dagen vroeger by het aanvoeren der Groningsche Studenten. Een weinig meer links staat een Ambtenaar by het Ministerie van Binnenlandsche Zaken te kouten over het verledene, met een van de eerste kooplieden der Amstelstad, naast wien hy eertijds in het gelid heeft gestaan; terwijl elders een voormalig Minister eenen zijner Gelderschen gewestgenoten, thands in het noorden des lands als Kommies der Posterijen geplaatst, herinnert aan de dagen toen hy het genoegen had hem aan te voeren tegen den vijand, die het « aan de Staatkundige inzichten van het Hollandsche legerhoofd te danken heeft, dat hy by *Hasselt* niet verloren is gegaan." Meer op den achtergrond.... maar waar zouden wy eindigen, indien wy al de tegenstellingen wilden schetsen, die deze Vereeniging doet uitkomen; indien wy al de verschillende standen, door het eens gedragen krijgsmanskleed hier geëffend, u voor het oog wilden tooveren, om u te doen opmerken, hoe zeer dat niet meer bestaande leger van 1830—1831 te recht aanspraak mocht maken op den naam van nationale armee, omdat zoo wel de hoogste in rang als de mindere burger, de handwerksman als de toekomstige dienaar der kroon er eens een deel van heeft uitgemaakt, allen innig doordrongen van het verheffende denkbeeld, dat zy de eer des Vaderlands te wreken hadden op een door omstandigheden tot opgeblazenheid toe opgewonden leger, waaronder er zoo velen waren, die een aangenomen Vaderland wilden verdedigen of voor ideën den kamp wagen, waarvan menig verderfelyk blijken zou voor de toekomst van *Europa*. Maar zeker is het dat de mannen, die thands den strijd van vóor vijf en twintig jaren in hunne gedachten te rug roepen, hoe ook gescheiden door maatschappelyke betrekkingen, hier allen één zijn door het Metalen Kruis, dat in dezen oogenblik schitterend prijkt op hunne borst, dat Metalen Kruis, dat voor hen de belooning is voor de trouw des burgers en voor den moed des krijgsmans, en dat hen herinnert aan een tijdvak van Vaderlandsliefde en

Digitized by Google

heldenroem, voor altoos vol luister prijkende in onze geschiedenis. Dat Kruis wekt by hen — en nu vooral — de gedachtenis op aan lang vervlogene dagen; het spreekt van het woelige krijgsmansleven, de rust van den huiselyken kring vervangende; van bezwaren en vermoeienissen, standvastig verduurd; van krijgsgevaren, onverschrokken te gemoet gesneld; van den moeielyken marsch, by drukkende zomerhitte; van het nachtelyk bivouac onder den schitterenden sterrenhemel; van roemvolle slagvelden, waar Hollands vlag door de overwinning werd bekroond; van menigen trouwen krijgsmakker, die daar het leven liet voor het dierbaar Vaderland. Dat Kruis herinnert hun dien Vorstelyken Veldheer, wiens beeld in het oog zijner soldaten steeds door een lichtkrans van roem blijft omgeven, en die hen zoo te recht onvergetelyk is gebleven, omdat hy al die hoedanigheden bezat, die de geestdrift voor een legerhoofd moeten opwekken: beleid, snelheid van beraad, helderen blik, een kalm en lachend gelaat, te midden der grootste gevaren; goedheid des harten, zich in minzaamheid jegens allen openbarende; een gemoed, dat geene vrees kende; de ziel van een Cæsar, die hem altijd aandreef om zijn leven in de waagschaal te stellen, en om zich, zonder aarzeling, in verhevene zelfverloochening, aan de belangen van het algemeen op te offeren. [1]

Onder al deze of daarmede overeenkomende herinneringen, scharen de in het Park verzamelden zich zes aan zes ten optocht, en daar wy gelooven, dat in byna allen de zelfde gevoelens zullen levendig zijn geweest, die den Heer J. VAN DER VEEN, Az. bezielden, vlechten wy hier gaarne zijne ons welwillend toegezondene dichtregelen in, die als voor den tolk van aller gewaarwordingen mogen gehouden worden.

'T METALEN KRUIS.

'k Ben trotsch op mijn Metalen Kruis,
Verworven in die bange dagen,
Toen 'k, ver van 't ouderlyke huis,
De wapens voor mijn land mocht dragen.

---

[1] W. J. KNOOP. De Tiendaagsche Veldtocht in Augustus 1831; waaraan wy meer dan één trek verschuldigd zijn.

Digitized by Google

Z. M. WILLEM II.

Digitized by Google

Digitized by Google

Toen by den gloed der oproertoorts
De Maagd van *Neerland* zat en treurde,
Wijl 't Zuiden zich van 't Noorden scheurde,
En in der hartstocht felle koorts
't Met zorg vereenigd Nederland,
Dat zoo veel edels mocht omvatten,
Als een verbrijzeld diamant
In blinde drift uit een deed spatten.

Ja, 'k ruilde voor geen orde of ster
Dit nederig metalen teeken,
Dat mij van vele jaren her
Nog over dingen weet te spreken,
Waarvoor mijn hart van geestdrift brandt;
Dat uit den nevel van 't verleden
Nog beelden voor mijn geest doet treden,
Die mij als met onzichtbre hand
Geleiden naar zoo meenig oord,
Waar vóor ruim vijf en twintig jaren
Het dondrend «Voorwaart!" werd gehoord
Door *Neerlands* trouwe legerscharen.

Vrij moog geleerde of «puikpoëet"
Op uw geboorte en afkomst smalen;
Als of de Natie zwaar misdeed,
Toen zy in Dertig, zonder dralen,
Haar dappren naar de grenzen zond;
Alsof de veldtocht van tien dagen
Ons meerder schand dan roem deed dragen,
En slechts in 's Vorstengril bestond;
Als of de bloote erinnering,
Aan wat *Euroop* toen zag gebeuren,
Elk strijder, die het Kruis ontving,
De wang van schaamte moest doen kleuren.

Neen! wie dien tijd ook lastren moog,
Wie d' oorsprong van dat Kruis moog wraken —
Grootsch blijft het schouwspel in mijn oog:
Den Volksgeest fier te zien ontwaken,
Waar 't Rijksbelang wordt aangerand.
Slechts dan, wanneer 't metalen teeken
Gebezigd werd om haat te kweeken,
Of wrok te voeden tegen 't Land

Digitized by Google

En 't Volk, waarmeê we eens vijftien jaren,
Als onderdanen van één Vorst,
Door één belang verbonden waren,
Rukte ik dat teeken van mijn borst.

'k Verlaag mijn Kruis nooit tot een leus;
Neen! 'k meng my niet in Godsdienst-twisten;
Den broeder in zijn vrije keus
Beperken willen, voegt geen Christen!
De Heer wil liefde; 'k zal dus nooit
My dwaaslyk aan diens zijde voegen,
Die 't zaad der tweedracht met genoegen
In d' akker van den nabuur strooit.
Neen, *België!* 'k min u, 'k acht u hoog,
Want broeders zijn we in taal en zeden;
Wy hebben, wat ons scheiden moog,
Een grootsch en glorierijk verleden.

Dat ik mijn Kruis met hoogmoed draag,
Is niet om U te willen krenken;
Neen, 't is omdat het my gestaag
Met geestdrift aan het uur doet denken,
Waarin 'k vrijwillig trok ten strijd;
Omdat ik 't menig vriend zag dragen,
Wiens doodsuur lang reeds heeft geslagen;
Omdat het uitsterft met den tijd;
Omdat het is een vriendenband,
Waardoor wy blijven zaamverbonden,
Wier Trouw aan Vorst en Vaderland
Dat Kruis nog nà ons zal verkonden.

De Banier van iedere Afdeeling wordt ontrold, onder welke wy by de Groningsche Afdeelingen het Studentenvaandel der Groninger en Franeker Flankeur-kompagnie opmerken; de Amsterdamsche Kommissie stelt zich aan hun hoofd, voorafgegaan door de muziek der Grenadiers, aangevoerd door haren Kapelmeester DUNKLER; en in een lange rij, wier uitgestrektheid door de krommingen van den weg schitterend in het oog valt, trekken deze overgeblevenen van het Hollandsche leger van 1831, langs de Nieuwe Heerengracht en over de Rapenburger-sluis naar de Werf William op den Kadijk, waar het

Digitized by Google

clipperschip, dat den naam der Vereeniging « het Metalen Kruis" benevens haar zinnebeeld op den spiegel draagt, om aan al de zeën haar bestaan te verkondigen, zou worden te water gelaten.

De weg, waar langs deze tocht plaats greep, leverde een eigenaardig geheel op. Geen woning die niet met levendig groen was vercierd, of niet prijkte met de geliefde driekleur. De Kadijk-zelf scheen als in een groenende laan herschapen door de veelheid en verscheidenheid der eerebogen, die er geplant waren, en waarvan een aantal op de karakteristiekste wijze met zinnebeelden prijkten. De huizen waren tot op de daken met aanschouwers gevuld; de weg-zelf niet minder bezaaid met belangstellenden, die zich het voorrecht wilden gunnen « de Metalen-Kruizers" te zien en te begroeten. Dit laatste woord is geen dichterlijke fiktie. Menigmalen toch gingen er luide en telkens voortgezette kreten op, ter eere van de helden des dags. Nu eens gaf zich de geestdrift lucht in « leve de Koning!", dan weder daverde de lucht van « leven de mannen van het Metalen Kruis!", om straks weer vervangen te worden door een donderend « hoezee!" En toch was daar, in weerwil van de opgewondenheid der toeschouwers, die men te recht ontelbaar mag heeten, geen oogenblik van wanorde, te midden van de vreugde; en menigmalen trof het ons, dat die talrijke menigte door geen militaire macht in bedwang behoefde gehouden te worden: waar er eenige aandrang plaats greep, was een enkele wenk met de hand van een der Kommissarissen, die aan de spits de waarlyk indrukwekkende kolonne geleidde, genoegzaam om het geringste voorwaart-dringen te beletten. Eerbied en hulde voor de verdedigers des Vaderlands: ziedaar wat op het gelaat geteekend stond der mannen en vrouwen, die zich hier kwamen verlustigen in het aanschouwen van hen, die de vrijheid des lands hadden helpen verdedigen en de eer des Vaderlands onbezoedeld over hielpen brengen op een volgend geslacht. En heeft er al onder die toeschouwers misschien een enkele geschuild, die het maar niet kon begrijpen hoe « men zoo veel ophef" maakte van zulk een weinig beteekenend wapenfeit als de Tiendaagsche Veldtocht, omdat er van weerszijden betrekkelyk zoo weinig

Digitized by Google

dooden zijn gevallen, hy heeft zich toen kunnen verzekeren, dat het volk reeds de overtuiging met zich omdroeg, die KNOOP zoo meesterlyk heeft uitgesproken, « dat de roem van een oorlogsfeit niet enkel afhangt van het vergoten bloed, maar van de uitkomsten door dat feit verkregen"; hy heeft zich kunnen vergewissen, dat het volk de gevolgen van den Tiendaagschen Veldtocht wist te waardeeren, ook in weerwil van hen, wier onvaderlandsche geest wel zou willen verkondigen dat de rezultaten op weinig meer dan niets zijn uitgeloopen.

By de aankomst op de Werf-zelf trokken de feestelingen langs het muziekkorps der Grenadiers, onder het spelen van het « Volkslied", naar de voor hen bestemde plaatsen op de keurig vercierde tribunen. Reeds wemelden deze van aanzienlyke genoodigden en een uitgelezen vrouwenschaar. Langs de tribunen worden de Vaandels geplaatst: het Bestuur der Stad *Amsterdam* verschijnt daarop, en eene wijle later de Broeder des Konings, terwijl het orchest het « Wilhelmus van Nassouwe" doet hooren, dat met luide kreten van goedkeuring wordt begroet door de onafzienbare menigte, die aan de overzijde van het water op Kattenburg en Wittenburg zich heeft geschaard, en reeds lang met ongeduld het plechtig oogenblik verbeidt. Naauwlyks is de Prins ontfangen door de Feest-kommissie, of reeds wordt het sein door den Bouwmeester A. VAN DER HOOG gegeven, om de kiel te bevrijden van beugel, stut en klenk, die haar nog gescheiden houden van het element, waarvoor zy bestemd is, en dat zy als met ongeduld tegenhunkert op het drooge. Men heeft het te recht aangemerkt, dat het van stapel loopen van een der vertegenwoordigers onzes koophandels den Nederlander altijd belangstelling inboezemt; maar hier vooral paarde zich de geestdrift met die belangstelling, omdat het vaartuig, zoo als de Heer KÜHN den vorigen dag had aangemerkt, ook moest strekken « om de groete over te brengen aan allen, thands door de verre zeën van ons gescheiden." Ruim een jaar later had de Clipper die lastgeving niet alleen volbracht, maar werd hy, van *Javaas* kusten met een rijke bevrachting te rug gekeerd, weder welkom geheten aan het Vaderlandsche strand. Hier, by het aanschouwen der kiel, die daar zoo nabij het oog

Digitized by Google

der toeschouwers, haar ranken bouw doet bewonderen, herinnert men zich, behalven deze woorden, te recht wat de welsprekende mond had geuit, doelende op de voormalige wapenbroeders: « Als zy in de verzengde luchtstreek den bodem met dien naam, met die leus, die ook hunne leus is, zien binnen stevenen, zullen zy gevoelen, dat er tusschen hen en ons nog een band bestaat, en vuriger dan ooit zullen zy bidden om vóor hun verscheiden het land hunner geboorte, het graf hunner vaderen weder te zien."

Nog een oogenblik — en onder het herhaalde hoezee, vergezeld door het hoedengewuif en doekengezwaai der feestelingen en genoodigden, op de Werf ter wederzijde van het schip met honderden vergaderd, en van de toeschouwers alom in het rond, hetzij in de bootjens op het water of aan de overzijde, gleed de fraaie bodem eerst langzaam en statig, maar allengs vlugger en vlugger, vast en als op één doel afgaande, zonder de minste weifeling of wankeling, even als zy die het zinnebeeld dragen dat in gouden letteren op den achtersteven is uitgehouwen, het rustige element te gemoet. Verder en verder schoof hy voort, tot dat de plecht in aanraking kwam met het water, waarop het zich diep in den stroom dompelde, een vore groef in den zoo even nog effen spiegel, nu eensklaps beroerd en aan weerskanten als wechstuivende om hem plaats te bereiden, tot dat ook de achtersteven de helling heeft verlaten, de plecht andermaal boven komt, en het schip tot aan den overkant met de vlugheid eener pijl voorwaart schiet, en de woelende, wechgewentelde golven te rug keeren om het hooger en hooger te bespringen, ten teeken van blijdschap dat het element onzer welvaart een bodem te meer zal voeren op zijne vlakte. Andermaal gaat er een driewerf herhaald hoezee op; want gold de triomfkreet eerst de bevrijding van het schip, thands is hy gewijd aan den gelukkigen Bouwmeester, die de heilwenschen ontfangt van het werkvolk, dat op zijne aanwijzing en door zijn geest geleid, uit bouten, kniën, rondhouten en wagenschot een geheel wist voort te brengen, dat de stormen zal weten weerstand te bieden en de machtige zee te trotseeren, ook in de oogenblikken van haren hevigsten toorn. De gelukkige afloop

Digitized by Google

van het vaartuig wordt door alle aanwezigen als een gelukkig voorteeken voor den ranken bodem beschouwd, en nogmaals smelten de juichkreten samen met de opwekkende muziek.

Een half uur later, en de eerst zoo opgepropte Werf is uitgestorven, hetgeen juist het tegendeel is met het Exercitieveld by de Raambarrière en op Funen, waar aan Amstels burgerij een aangenaam schouwspel wordt geschonken, wie het ontzegd is in de nabyheid der Werf getuige te zijn van het aflaten van «het Metalen Kruis." Het Gemeentebestuur der Hoofdstad had zeer juist begrepen, dat, waar een deel des volks zich vermaakt, aan het andere deel ook de gelegenheid moest worden aangeboden zich te verlustigen en herinneringen mede te nemen van deze feestelijke dagen, zoo als te recht is aangemerkt dat Amsterdam ze slechts zelden heeft beleefd. Op beide plaatsen waren Volksfeesten verordend, wier regeling niet dan lof verdient en door wier uitkomst, gelijk men gezegd heeft, «het problema hoe men het volk vermaken moet", op nieuw der oplossing naderby is gekomen. Wie er getuige van was, gelijk wy het waren op Funen, zal met ons aan de uitstekende orde hebben recht gedaan; hy zal er met ons zich verheugd hebben over de opgewektheid die er heerschte, zoo wel onder de mededingers naar de uitgeloofde prijzen als by de toeschouwers van verschillenden rang en stand. En in der daad, er was gelegenheid te over om zich te verlustigen rondom de behoorlijk afgepaalde enceinte, waarin de toestellen voor het tobbespel en het mandspringen, benevens de beide masten waren opgericht, met in acht neming van de noodige ruimte, ten einde de zakloopers in de gelegenheid te stellen, op eerbiedigen afstand van elkander te jagen naar de uitgeloofde prijzen. Nu eens gaat er een algemeen gelach op, waar de moedige aan het mastklimmen gewone kampioen, halverwege het doel gekomen, pijlsnel naar beneden glijdt, om zijn volgman eenige kans aan te bieden van wat hooger te stijgen in den welbesmeerden mast, die door het naar boven streven des eersten, eenigzins in gladheid verminderd is. Dan weder gaat er een luid gejubel op, waar, na herhaalde vergeefsche inspanning van zoo vele medestrijders, eindelijk hy die het eerst zulk een verheven standpunt bereikt had, de hand uitstrekt naar

Digitized by Google

een der in den top bungelende prijzen, maar te vergeefs als Tantalus naar het gewenschte grijpt, met dit onderscheid evenwel, dat het begeerde den door Jupiter gestrafte ontweek, terwijl hier de najager van het begeerde daaraan letterlijk ontzinkt. Een wijle later, en de in zakken gebonden jongens huppen als kikkers over het groene veld, om van tijd tot tijd om te tuimelen, en dus schier hulpeloos op den grond gestrekt den gelukkigen makker, die altijd verder naar het doel springt, in stilte te benijden. Straks weder plascht het water om den in een wagen gezeten en door een aantal mededingers aldus voortgetrokken prijslustige, die met zijn lans te vergeefs het mikpunt in de tobbe zoekt te treffen, en zijne onbedrevenheid bekoopt met een stortbad, dat hem in dezen oogenblik evenwel verre van welkom is. Inmiddels zitten, op eenigen afstand, ruiter te paard op een soort van draaienden bezemstok; waaraan een mand met twee ooren is bevestigd, waarin zy als het ware met de voeten rusten, een paar jongelingen; zy trachten zich voort te schuiven langs de uitgestrektheid van het altijd zich bewegende hout, om een poos daarop, na vruchteloos gepoogd te hebben het andere einde der geestig uitgedachte machine te bereiken, het evenwicht te verliezen, den grond te meten met hunne lichamen, en geprikkeld te worden tot nieuwe ondernemingen van gelijken draaienden aard. Zulk een zandruiter wordt door het algemeen geschater even zeker begroet, als zoo aanstonds iedere gelukkige beklimmer van den mast door het hoezee der menigte en de fanfares van het orchest, onder de leiding van den Heer P. VON DER FINCK, JR., dat, ter zijde van het terrein en tegenover de tent der Kommissie van beoordeeling geplaatst, reeds geruimen tijd de feestvreugde verhoogd en den kamplust der met elkander wedijverende strijders heeft aangevuurd. Dat welslagen en mislukken, dat gejoel en gejubel, en vooral de zegekreet uit duizende keelen opgegaan, biedt herhaaldelijk een aangename afwisseling aan de duizende toeschouwers, waarvan op een afstand niet weinigen in prachtige equipagiën, getuigen zijn van de inspanningen dergenen, die naar een der onderstaande prijzen in het kampperk zijn opgetreden:

Digitized by Google

Twee zilveren Horologiën met dito Kettingen.
Zes zilveren Horologiën.
Zeven zilveren Tabaksdozen.
Een zilveren Horologieketting.
Een zilveren Tondeldoos met Vuurslag.
Een zilveren Lucifersdoosjen.
Een zilveren Pijpenmondstuk.
Zes zilveren Cigarenpijpjens.
Zes zilveren Likeurlepeltjens.
Twee zilveren Cachetten met zilveren Sleutel.
Een zilveren Potloodpen.
Een zilveren Pijpuithaalder.
Een Portemonnaie met twintig Gulden.
Zes Westfaalsche Hammen.
Vier paar Laarzen.
Twee paar Schoenen.
Twee lakensche Petten.
Vier rood baaien Hemden.
Vier gebloemd kazimieren Vesten.
Vier zwart zijden Halsdoeken.
Vier half zijden Halsdoeken.
Acht wit katoenen Overhemden.
Acht gekleurd katoenen Overhemden.
Vier gekleurd zijden Zakdoeken.
Acht gekleurd katoenen Zakdoeken.
Twee gekleurde Cols.
Vier fraaie Duitsche Pijpen met vijf Ned. oncen Tabak.
Twee fijn gelakte Tabaksdozen.
Vier ordinaire Tabaksdozen.
Vier kistjens Cigaren.
Vier lederen Cigarenkokers.
Acht Cigarenpijpjens.
Twee Platen in Lijsten.
Zes Krentebrooden.
Zes Koeken, en
Vier Worsten.

Onder deze prijzen zijn er een aantal door Amstels ingezetenen geschonken, op het loffelijk voorbeeld van het dagelijksch Bestuur, terwijl weder anderen een som gelds aan den Burgemeester hadden verstrekt, opdat de Feestkommissie in staat zou wezen, aan het einde der baan de overwinnaars ruimschoots te

Digitized by Google

kunnen vereeren.[1] De wijze waarop die Kommissiën zich van hare niet zeer gemakkelijke taak hebben gekweten, verdient den lof, door het Bestuur van het « goede Amsterdam " haar later opendlijk, by monde van den Voorzitter des Gemeenteraads, toegebracht, omdat zy onpartijdigheid by waardigheid voegde, en de orde wist te handhaven met de striktste rechtvaardigheid. Op het Funen bestond de Kommissie uit de Heeren:

H. WESTERMAN, *President.*
J. C. COERS.
H. LOTZ.
J. S. STADIG.
W. H. F. VAN SPRANG.
P. A. VAN OVEREEM.
J. T. VAN HEMERT.

Terwijl die by de Raambarrière aldus was samengesteld:

E. H. VERWEEGEN, *President.*
P. ZUYDHOEK.
N. A. SMIT.
G. J. MATTHIEU.
J. CORNELIS.
T. J. VAN CAMPEN.
L. T. VAN DETH.

Het was een eigenaardig gezicht de prijzen te zien uitreiken aan de overwinnaars, waaronder er waren, die er meer dan één hadden behaald. De blijdschap, die hen uit de oogen straalde, inzonderheid van dengene onder hen, aan wien het Portret des Konings ten deel was gevallen, laat zich bezwaarlijk beschrijven; terwijl wy op het Funen mede getuigen waren,

---

[1] Onder anderen hadden Burgemeester en Wethouders van Amsterdam een zilveren Horologie met Ketting, de Heer C. E. VAILLANT, Sekretaris der Gemeente, een zilveren Horologieketting geschonken. De Officieren-Societeit gaf een zilveren Horologie, met een Tabaksdoos van het zelfde metaal; *Natura Artis Magistra* en de Societeit *Onder ons*, ieder een zilveren Tabaksdoos; laatstgenoemde voegde er bovendien een zilveren Tondeldoos by, terwijl de Leden der Societeit *Doctrina et Amicitia* eene aanzienlijke som by een brachten. De Maatschappy *Arti et Amicitia* en de Vereeniging « het Metalen Kruis ", Afdeeling *Amsterdam*, hadden ieder een zilveren Tabaksdoos ingezonden, terwijl door den Heer BICKER een zilveren Pen- en Potloodhouder, door den Heer J. J. WIJSMULLER een zilveren Horologie, en door den Heer GILLIS GREVINK een Horologie en Ketting, een Lucifersdoos, Pijpuithaler en Cigarenpijp, allen van zilver, waren vereerd.

Digitized by Google

hoe Amstels Burgervader verdient het hoofd te zijn van de eerste gemeente des Vaderlands, daar zijn zorg voor de gezondheid der strijdenden, wier gelaat in groote druppelen maar al te zeer de inspanning hunner krachten verried, hier even duidelijk bleek, als zich in de raadzaal zijne liefde voor de stad, wier belangen de Koning hem opdroeg, nooit verloochent. De uitreiking der prijzen op het Funen ging onder anderen vergezeld door het uitspreken van een vijftal koepletten van een der Kommissieleden, [1] die op de kampvechters een levendigen indruk te weeg brachten, en zich door luide juichkreten kenmerkte.

Als overwinnaar, fier den eereprijs te ontfangen,
  Door 't opgetogen volk met blij gejuich begroet,
Bevrijd van bange vrees, die 't jagend hart bleef prangen,
Dat aan dien eereprijs slechts in den strijd bleef hangen,
  Het strijdperk uit te treên — is wellust voor 't gemoed.

Die eere, dat genot, werd u te saam beschoren,
  Ge ontfingt den eereprijs verheugd uit onze hand,
De saamgevloeide schaar deed u haar juichtoon hooren;
Geen stond uws levens kwam u ooit zóo schoon te voren,
  En dubbel klopt u 't hart op 't feest van 't Vaderland.

Geluk, driewerf geluk, gy allen, mannen! knapen!
  Met de eer die op dit feest uw aller hart verheugt.
Roept eens de plicht u voor een heilger strijd te wapen,
Dan vlecht beleid en moed u de eerkroon om de slapen,
  Als op dit feest, gewijd aan eendracht, moed en deugd.

Ja, blijft uw dankbaar oog soms op het kleinood staren,
  Dat de Amstelstad en ook uw stadgenoot u schonk,
Keer dan uw geest te rug, o mannen! in die jaren,
Toen moed en trouw ons land zoo roemrijk bleef bewaren,
  En naast uitheemsch geweld, hier de eendracht schittrend blonk.

Ziet dan in uw gemoed den zelfden geest herleven,
  Die 't Vaderland behield voor vijf en twintig jaar;
Doet dan en kroost en maag naar liefde en eendracht streven,
Dan zal der Vorsten Vorst ons allen welvaart geven,
  En *Nederland* braveert, dan sterk, het grootst gevaar.

---

1 De Heer P. A. VAN OVEREEM.

Digitized by Google

De namen der Overwinnaars op een feest als dit, verdienen ook hier bewaard te blijven. Wy nemen ze dus ook in dit Gedenkboek op. De Prijzen werden behaald:

OP HET FUNEN.

GROOTE MAST. *(Witte band).*

1. Een zilveren Horologie met dito Ketting, door Johan Hendrik Iborg.
2. Een zilveren Tabaksdoos, door Gerrit Nieuwenhuijzen.
3. Een Westfaalsche Ham, door Nikolaas Jakobus van Pel.
4. Een paar Laarzen, door Johannes Joseph Adam Schompel.
5. Een rood baaien Hemd, door Kasper Hendrik Bolten.
6. Een gebloemd kazimieren Vest, door Anthonius Cornelis Schrikker.
7. Een zwart satijnen Halsdoek, door Abraham Wouters.
8. Twee wit katoenen Overhemden, door Gerhard Johannes Haverkamp.

GROOTE MAST. *(Roode band).*

1. Een zilveren Horologie, door Markus Abraham Markus.
2. Een zilveren Tabaksdoos, door Johannes Hoorn.
3. Een Westfaalsche Ham, door Arie Zitvast.
4. Een paar Laarzen, door Willem van Rossum.
5. Een rood baaien Hemd, door Frans Jurriaan Ronkel.
6. Een gebloemd kazimieren Vest, door Kornelis Gerardus van Tinteren.
7. Een zwart satijnen Halsdoek, door Markus Abraham Markus (reeds genoemd).
8. Twee wit katoenen Overhemden, door Willem Lodewijk Beijst.

KLEINE MAST. *(Blaauwe band).*

1. Een zilveren Horologie met dito Ketting, door Willem Fredrik Stargardt.
2. Een zilveren Lucifersdoosjen en een Worst, door Jan Aleijn.
3. Een fraaie Pijp met vijf Ned. oncen Tabak, door Arend Weert Zwaneveld.
4. Een groote Koek, door Peter Lammers.
5. Een groot Krentenbrood, door Frederik Johannes Haverkamp.
6. Een lederen Cigarenkoker en Pijpjen, met Cigaren, door Karel August Berkhemer.
7. Een kistjen Cigaren, door Nikolaas Stalling.
8. Twee katoenen Zakdoeken, een Tabaksdoos en een Pijpjen, door Henri Jan Christiaan Kunne.

KLEINE MAST. *(Geele band).*

1. Een zilveren Horologie met dito Ketting, door Jan Kornelis Hillebrand.
2. Een zilveren Cigarenpijpjen met Worst, door Albertus Raket.
3. Een fraaie Pijp met vijf Ned. oncen Tabak, door Barend Jakob Goldensteijn

Digitized by Google

4. Een groote Koek, door Karel Frederik Mendels.
5. Een groot Krentenbrood, door Willem Klomp.
6. Een lederen Cigarenkoker met Pijpjen en Cigaren, door Jan Samuel Schaap.
7. Een kistjen Cigaren, door Hendrik Eerens.
8. Twee katoenen Zakdoeken, een Tabaksdoos en een Pijpjen, door Wouter Middelkoop.

ZAKLOOPEN.

1. Een zilveren Tabaksdoos, door Johannes Jakobus Everhardus Cornelisse.
2. Een westfaalsche Ham, door Willem Ferdinand Helmhout.
3. Een zilveren Cigarenpijpjen en drie Cachetten, door Hermanus Johannes van Heusden.
4. Drie gekleurde Overhemden, door Herman Gerrit Schluter.
5. Een paar Schoenen en een gelakte Tabaksdoos, door Hendrik Jakobus Bergman.
6. Een zijden Zakdoek, door Adolf Schröder.
7. Een Krentenbrood, door Pieter Vlaanderen.
8. Twee half zijden Halsdoeken, door Johannes Hendrikus Munscher.

MANDLOOPEN.

1. Een zilveren Tabaksdoos, door Hendrikus Franciskus Kieviet.
2. Een zilveren Horologieketting, door Jan Koop.
3. Een Pet en een gekleurd zijden Zakdoek, door Arend Schot.
4. Een gelakte Tabaksdoos en een zilveren Cigarenpijpjen, door Hendrik Frederik Willem van der Waag.
5. Een gekleurd Overhemd en een Col, door Johannes Kasparus Vocke.
6. Een Koek, door Evert de Haas.

BY DE RAAMBARRIÊRE.

GROOTE MAST. *(Blaauwe band).*

1. Een zilveren Horologie met dito Ketting, door Mozes David Pesaro.
2. Een zilveren Tabaksdoos, door Thomas Kreelenkamp.
3. Een kazimieren Vest, door Harmen Hendrik Steenkamp.
4. Twee wit katoenen Overhemden, door Everardus Gerardus Jochems.
5. Een baaien Hemd, door Leendert Meijer.
6. Een paar Laarzen, door Pieter Zandvoordt.
7. Een zwart satijnen Halsdoek, door Bernardus Cornelisse.
8. Een westfaalsche Ham, door Christoffel Lambooij.

GROOTE MAST. *(Geele band).*

1. Een zilveren Horologie, door Louis Lobbes.

Digitized by Google

2. Een zilveren Tabaksdoos, door Jakobus Mens.
3. Een kazimieren Vest, door Jakobus Diedenhoven.
4. Twee wit katoenen Overhemden, door den zelfde.
5. Een rood baaien Hemd, door Engelbertus te Broek.
6. Een paar Laarzen, door Pieter Knies.
7. Een zwart satijnen Halsdoek, door Johannes Kasper Moens.
8. Een Westfaalsche Ham, door Johannes Meurer.

KLEINE MAST. *(Witte band).*

1. Een zilveren Horologie met dito Ketting, door Franciskus Josephus Kwant.
2. Een fraaie Pijp met vijf Ned. oncen Tabak, door Jean Isidore Allis.
3. Een Worst, waarby een zilveren Pijpuithaalder, door Willem Roelofs.
4. Een lederen Cigarenkoker met Pijpjen en Cigaren, door Jakob Frederik Altburger.
5. Een groote Koek, door Johannes Bruijn.
6. Een kistjen Cigaren, door Petrus Hendrikus Daudt.
7. Twee katoenen Zakdoeken, een Tabaksdoos en een Pijpjen, door Meindert Blok.
8. Een groot Krentenbrood, door Morits Eickelberg.

KLEINE MAST. *(Roode band.)*

1. Een zilveren Horologie met dito Ketting, door Abraham Mens.
2. Een fraaie Pijp met vijf Ned. oncen Tabak, door Pieter Janssen.
3. Een Worst en een zilveren Schrijfpen, door Gerrit Broens.
4. Een lederen Cigarenkoker met Pijpjen en Cigaren, door Jakob Christiaan Laddé.
5. Een groote Koek, door Kasper Uitenhout.
6. Een kistjen Cigaren, door Jakob de Jong.
7. Twee katoenen Zakdoeken, een Tabaksdoos en een Pijpjen, door Frans Barend Struykenkamp.
8. Een groot Krentenbrood, door Abraham Overeem.

ZAKLOOPEN.

1. Een zilveren Tabaksdoos, door Willem Assie.
2. Zes zilveren Likeurlepeltjens, door Hendrik Johannes Mendelgeist.
3. Een zijden Zakdoek, door Kornelis Daniël Vos.
4. Een paar Schoenen, door Jan Frederik Willem Kloek.
5. Twee half-zijden Halsdoeken, door Evert van Oostveen.
6. Drie gekleurde katoenen Overhemden, door Johannes Andreas Selias.
7. Een Westfaalsche Ham, door Antonius ter Mars.
8. Een groot Krentenbrood, door Paulus Eigenhuysen.

Digitized by Google

MANDLOOPEN.

1. Een fraaie Portemonnaie met twintig Gulden, door Johannes Kok.
2. Een zilveren Tondeldoos, door Karel Lodewijk Ruder.
3. Een gelakte Tabaksdoos en een zilveren Pijpmondstuk, door Abraham Arnoldus Pakkoo.
4. Een lakensche Pet en een zijden Zakdoek, door Abraham van Rossum.
5. Een Overhemd en zijden Col, door Christiaan Albregt.
6. Een groote Koek, door Evert Willem ter Voort.

By het TOBBESPEL of RINGSTEKEN zijn verscheidene Premiën in geld uitgereikt, terwijl de voor het steken van den eersten Ring uitgeloofde Prijs, bestaande in de Beeltenis van Z. M. den Koning, gevat in eene fraaie Lijst, behaald is:

op het FUNEN:
door Gerrit Nieuwenhuijzen, (reeds genoemd)
en bij de RAAMBARRIÈRE:
door Jakob Hendrik Pepijn.

Voorts zijn op beide Terreinen by afwisseling Premiën in geld uitgereikt aan verschillende mededingers, die zich in een of ander spel byzonder vlug getoond hebben.

De avond was bestemd voor de groote Feestre-unie in het Park. De aanvang daarvan was ten half-acht ure bepaald. Maar reeds vroeger stroomden de belangstellenden naar de schitterend ingerichte Lokalen en Tuin. Van de groote Zaal is reeds gewach gemaakt; in den Tuin was rondom de groote fontein een fraaie dekoratie aangebracht. Ter rechter zijde daarvan zag men, omringd door Nederlandsche vlaggen en trofeën, die de attributen van den oorlog voorstelden, den Krijgsgod, den fakkel des oorlogs rondzwaaiende, als het zinnebeeld van onzen toestand in 1831. Een weinig meer ter zijde, maar op de zelfde dekoratie, evenzeer door vlaggen omgeven, en prijkende met een trofée, de Kunsten, de Wetenschap, den Landbouw en de Nijverheid voorstellende, prijkte de Godin des vredes, doelende op het rustige en gezegende van het jaar 1856, welks cijfer, even als dat van vóor vijf en twintig jaren op het marmeren voetstuk, dat het geheel draagt, is aangegeven. Het geïllustreerde feest-

Digitized by Google

blad, dat in deze gedenkwaardige dagen te *Amsterdam* bij de Erven H. VAN MUNSTER EN ZOON werd uitgegeven, heeft in cierlyke houtgravuren de afbeelding er van bewaard, en deed deze vergezeld gaan van de onderstaande dichtregelen, die zóo juist het geheel toelichten, dat wy ons niet kunnen onthouden ze in ons Gedenkboek te bewaren.

Droeve dagen zijn verdwenen,
  Rijk aan smarten en geklach,
Sints, het oog verflaauwd door 't weenen,
  Hollands Maagd naar uitkomst zag;
Sints, by 't romlen van de trommen,
  En het buldren van 't kanon,
Zy voor Hollands legerdrommen
  Enkel innig bidden kon.

Blijde dagen zijn gekomen,
  En met opgeklaard gelaat
Ziet zy nieuwe welvaart stroomen
  Op den haar zoo dierbren staat;
Vrede, Wetenschap en Kunsten,
  Ziet zy nu, door vreugde ontbrand,
Stralen door des Hemels gunsten
  Op Oranje en Nederland!

Tegenover deze verciering prijkte eene andere. Zy vormde een groep, die de Nederlandsche en Belgische Maagden voorstelde, aan wier voeten de leeuwen lagen, welke ieder voor zich het wapenschild van hun land omklemd hielden. De beide beelden omstrengelen elkander en houden de handen in een gesloten, ten teeken der vriendschap, waardoor de beide, in 1831 vijandig tegen over elkander staande natiën, op dezen oogenblik verbonden zijn. Boven deze, door Nederlandsche en Belgische vlaggen omgeven, groep prijken evenzeer als boven de eerstgenoemde dekoratie de wapenschilden onzer Provinciën. Beide dekoratiën waren met even veel smaak uitgevoerd als ze, naar veler meening, voortreffelyk waren gedacht. Het zoo even genoemde feestblad bevatte de volgende regels van «een onzer meest verdienstelijke dichters". Ook deze grootsche toelichting van de dekoratie wenschen we aan de vergetelheid te ontrukken,

Digitized by Google

(waartoe de opname in een vlugschrift zoo licht aanleiding geeft,) en te gelijk als eene aangename herinnering voor de toenmaals in het Park verzamelde feestelingen te bewaren.

Ja; reikt elkaâr de hand ten blijk van zustertrouwe!
De vrede blijv de band, die u te zaam verbindt,
Zoodat op iedren staat een voorspoedsregen daauwe,
En Handel, Nijverheid een Vaderland er vind!
Ja, Maagd van *Nederland*, vertrouw vrij op uw zuster!
Geen droeve vede houdt u langer meer verdeeld;
En, edel leeuwenpaar, uw slaap is thans geruster,
Dan toen de krijg met 't bloed des landzaats heeft gespeeld!
Laat in vereenden wrong uw beider driekleur prijken,
Gy, Vaderlandsche vlag, gy vlag van Belgenland!
Zij dit een zinnebeeld, hoe beide Koninkrijken
En bondgenootschap bindt èn trouwe vriendschapsband!

Behalve deze dekoratie, door schitterende lampions verhelderd, die in de schoone fontein zich spiegelden, om wier breede vijvertjens de gazpitten wemelden, overkruisten hier en daar schitterende gazbogen het uitgestrekte terrein, en goten op het heerlyke groen van het Park een stroom van licht en glans uit; terwijl de Sinesche ballons, nu en dan afgewisseld door het in gaz schitterende naamcijfer des Konings en het zinnebeeld dezer feestre-unie het oog verrasten. De Lokalen en de Tuin waren misschien nog nooit te voren, zelfs niet by de onvergetelyke Rembrandsfeesten en den wedstrijd der Liedertafels met zulk een massa feestvierenden opgevuld geweest, en de statistiek heeft het, naar men wil, opgeteekend, dat zich meer dan acht-duizend menschen dien avond daar in het rond hebben bewogen. Wy willen het gaarne aannemen als een onwedersprekelyk feit; maar even waar is het tevens, dat de vermenging van keurige toiletten en verschillende uniformen, van gedekoreerde en ongedekoreerde wandelaars, op wier gelaat de feestvreugde te lezen was, niet minder weldadig het oog aandeed, als het oor werd gestreeld door de uitstekende muziek van het orchest des Heeren STUMPFF en die van het muziekkorps der Artillerie, onder direktie van den talentvollen RUDERSDORFF. Wien het gegeven was dien heerlyken Augustusavond te slijten

Digitized by Google

in dit, als in een tuin uit de Arabische nachtvertellingen herschapen Park, zal hulde hebben moeten brengen aan den echtvaderlandschen zin, die er heerschte; en gaarne herhalen wy wat reeds vroeger werd gezegd: [1] «het was voor het harte van den nadenkenden toeschouwer allerstreelendst", en misschien zal hy by het zien van zooveel goeds en schoons, als waardoor in deze dagen ons volk zich onderscheidde, en by de vereeniging der driekleur en Oranjevaan met ons gefluisterd hebben, wat by een zekere gelegenheid de dichter van het groene Erin opendlyk uitsprak:

O perish the heart, and the laws that try,
Truth, valour, or love by a standard like this. [2]

En te recht werd de vaderlandsche geest hier door meer dan éene herinnering — niet opgewekt — want dat was noodeloos by mannen, die den vaderlandschen grond hadden helpen verdedigen met zoo veel opoffering en volharding — maar verhoogd; en gaarne geven wy eere aan den man, die het eerst op het denkbeeld is gekomen om den zanger uit te noodigen, nogmaals de zelfde melodiën te doen ruischen door de zaal en door het geboomte, waarmede hy in 1830—1831 de natie als elektrizeerde, toen zijne stem voldoende was om de hoogste geestdrift te storten in het gemoed van iederen zoon van *Nederland*. Gelijk in de dagen der vernedering en te leurstelling het Wien Neerlands bloed, het Is 't U bekend, getrouwe burgerscharen! en het de Koning leev! door hem aangeheven, nieuwen moed en liefde voor den geboortegrond en den Koning in het hart stortten van allen die hem mochten hooren, toen VRUGT nog in alle opzichten VRUGT was, zoo riep nu de herinnering, door het vernemen van die melodiën ontstaan, de diepste gewaarwordingen wakker; en indien op dien oogenblik het «Te wapen!" van de lippen des derden WILLEMS had moeten klinken — wy houden ons verzekerd, dat het zwaard zou zijn aange-

---

[1] Tijdspiegel, 1856. Blz. 316.

[2] THOMAS MOORE. *Irish melodies: come sed and the wine.*

Digitized by Google

gord door verreweg de meeste daar vergaderden, om te bewijzen dat, wat ook de onverschilligheid mocht beweren, geen zoon van *Nederland* ooit achterblijft, waar de stem van den Vorst zijne onderdanen oproept tot verdediging van wat hen het dierbaarst is op aarde: de vrijheid des gewetens en de bodem

«waarop hun wieg eens stond."

Eerst als de dag begint aan te breken, hebben al de feestgenoten het terrein der vereeniging verlaten, in wier midden ook Prins HENDRIK, als Voorzitter van «het Metalen Kruis" geruimen tijd had rondgewandeld en het hart van menigeen zijner medeleden tot zich getrokken, door de ruimschoots betoonde minzaamheid en herhaalde belangstelling in het feest van den dag; en terwijl daar reeds de dageraad in het oosten schemert, klinkt uit veler monden het tot straks, vergezeld van den hartelyksten handdruk, zooals er menigeen gewisseld is op de velden van *Bautersem* en *Hasselt*, *Houthalen* en *Leuven*.

Digitized by Google

WOENSDAG, 27 AUGUSTUS.

I.

Het «Tot morgen!" den vorigen avond met warme liefde geuit, is opgevolgd door den uchtendgroet, dien de vaderlandsche mannen van 1830—1831 elkander toeroepen waar zy zich vergaderen, in de nabyheid van het Gedenkteeken, in de Hoofdstad opgericht voor Hollands grootsten schilder, den beheerscher van penceel en palet by uitnemendheid, den toovenaar met licht en bruin, wiens genie den naam van *Holland* schier even ver heeft gevoerd, als de Hollandsche vlag dien heeft gedragen naar de einden der waereld. Zy gevoelen het, dat, hoe schoon de beide vorige dagen waren, de thands aangebrokene eigendlyk hun dag is, en ontegenzeggelyk voor wie er getuigen van kunnen zijn, is hy de hoofdfeestdag der vijf, welke zoo veel harten in *Nederland* warm doet kloppen, by de herinneringen aan het grootsche verleden, «waarop wy met rechtmatigen trots mogen te rug zien" en by de gedachte aan wat wy vermogen, wanneer liefde voor den grond,

«waarop onze adem gaat,"

onzen arm sterkt en onzen wil bevleugelt, en hoe wy «voor de

Digitized by Google

verdediging des lands op eigen krachten kunnen bouwen, zonder daartoe de hulp van vreemde huurlingen te moeten inroepen." [1] Iedere Afdeeling van het Metalen Kruis heeft zich by hare banier geschaard — en ook nu trekt het Vaandel der Groningsche wederom aller oog, omdat het in den krijg de moedige jongelingen van Franekers Athenæum en Groningens Akademie den weg der zege wees, en in zijne schaduw de wakkere Luitenant-Kolonel VALKENBURG, hun aanvoerder, by *Bautersem* den dood der eere stierf op het slagveld; terwijl de menigte eenstemmig is in den lof aan de banier van *Friesland* geschonken, als door cierlyk beeldhouwwerk en goud borduursel uitmuntende, en aan die van *Sluys* in *Staats-Vlaanderen* en van *Utrecht* de palm ten deel valt als de prachtigsten van alle de ontrolden.

Zy levert een indrukwekkend gezicht op, die kolonne van meer dan vijftien-honderd in 't zwart gekleede strijders van vroeger dagen; allen van gevorderden, velen van ver gevorderden leeftijd, uit alle oorden des rijks, in verschillende standen der Maatschappy geplaatst — maar één door den zelfden geest, maar allen soldaten in oorlogstijd. Aan heur hoofd bevindt zich zoo wel de muziek der Grenadiers als die der Amsterdamsche Schutterij. Het « Wilhelmus" wordt aangeheven — en, zes aan zes, zet zich omstreeks half-elf ure de trein, door de Reguliersbreedstraat, over de Muntsluis en door de Kalverstraat, in beweging naar den Dam. De ook in kleinigheden zoo levendige en vlugge pen van den Ierschen dichter THOMAS MOORE zou de onze moeten zijn, indien wy recht zouden kunnen doen aan het schetsen van het geheel eigenaardige schouwspel, dat zich aan de oogen voordeed dier feestelingen, voor wier herinnering onze beschrijving gewis nog niet volledig genoeg is. Wanneer wy beweren, dat er tienduizenden op de been waren op den weg, waar langs zy henen trokken, dan gelooven wy nog beneden het cijfer te blijven van hen, die zich wilden verlustigen in de aanschouwing van den optocht. Geen huis, waar de met het zinnebeeld hunner trouw aan Koning en Vaderland vercierden langs trokken, waarvoor geen stellaadjen was opgeslagen tot be-

[1] W. J. KNOOP.

Digitized by Google

zwijkens toe opgepropt met belangstellenden; geen raam, aan welke zijde der straten en op welke verdieping ook, dat niet een mozaïek aanbood van bevallige dames-gezichtjens en vriendelyke kinderkopjens; geen dak schier, waarop de nieuwsgierigheid zich niet een plaats had weten te verwerven, om toch van deze verhevenheid een enkelen blik te werpen op de kronkelende menschenmassa, die daar beneden haar voortgolfde; terwijl zelfs de schoorsteenen tot kijkplaats waren ingericht voor een aantal waaghalzen, wie de daken onder hen geen genoegzamen waarborg opleverden, dat hun blik van die hoogte voldoende zoude kunnen weiden door straten en over Damplein. Dit laatste leverde reeds een eenig gezicht op, nog vóór dat het terrein was ingenomen door de mannen van den dag. Op het dak van de Nieuwe Kerk was een tribune opgeslagen, niet minder met toeschouwers opgevuld dan de ramen van het Koninklyk Paleis met dames waren bezet; en in waarheid kan gezegd worden, dat hier alle daken met vloeren belegd en met menschen opgepropt waren; ja, wy waren zelfs ooggetuigen, dat men de pannen der daken had wechgenomen, om door de aldus tusschen de sparren ontstane openingen het plein te kunnen overzien. Geen woning die niet met guirlandes of eerebogen, met chassinetten of bloemtrofeën vercierd was; en voorzeker maken wy ons niet aan overdrijving schuldig, wanneer wy beweeren dat de Kalverstraat als verdonkerd was door de ontelbare vlaggen en wimpels, waarmede zy in den waren zin des woords prijkte, en wier golving gewis een nog feestelyker aanzien zou hebben geschonken, indien op het oogenblik, waarin de trein er zich door bewoog, de regen niet de overhand gehad had op den wind, aan wien tegen den middag de zege verbleef. Leverde nu reeds het zien dier ontelbare menigte, waarby overal orde, geestdrift en eensgezindheid heerschte, aan de voormalige verdedigers van erfgrond en throon een nog nooit gesmaakt genot op, hoe werd dat niet in ruime mate verhoogd, waar zy door een bloemenregen begroet werden, hun door Amstels schoonen toebereid; hoe zeer steeg die onbeschrijfelyke weelde niet tot innige aandoening, waar zy, genaderd tot aan het Burgerweeshuis, verrast, neen dat woord is te zwak om hunne gewaarwordingen uit te drukken — ge-

Digitized by Google

schokt werden door het « Volkslied " dat hun toeklonk van de lippen der daar geschaarde meisjens, die in haar tweekleurig weespak herinnerden, dat hier een voormalige wees, een broeder der Metalen-Kruisdragers, was opgevoed tot eere en luister des Vaderlands. Hoe gaarne hadden wy toen al de tegenstanders van het Metalen Kruis in deze enge straat by een vergaderd om hen getuige te doen zijn van een der plechtigste oogenblikken, ooit door ons beleefd! Niet om hen te doen instemmen met het daverende hoezee, waarmede aan de dames de dank der bestrooiden werd toegebracht, (het invitâ-Minervâ-gejuich klinkt nooit schoon) maar om hun hart, zoo er door hen een in den boezem wordt omgedragen, te hebben zien roeren door de aanschouwing dier oude soldaten, die daar langs de weezen henen togen, met ongedekten hoofde, sprakeloos, en den traan der erkentelykheid glinsterende in den hoek van het oog.

Maar wie

« dien tolk der menschlykheid "

toen ook hebbe weggepinkt, zeker zal niemant hem met dieper gevoel hebben afgewischt dan de man, dien wy aan de spits der kolonne ontwaarden, van wien, het staat reeds elders uitgedrukt [1], het denkbeeld was uitgegaan, dat aanleiding gaf, om op 's Konings wenk, door een Gedenkteeken de herinnering te bewaren aan een tijd, « toen *Nederlands* zelfstandigheid, door *Nederlands* Koning, en door *Nederlandsche* kracht onder Goddelyken zegen eendrachtelyk was gehandhaafd. " Wy wagen het niet te schetsen wat er op dat oogenblik moet zijn omgegaan in zijn gemoed, terwijl hy nu de verwezenlyking zijner gedachte aanschouwt, waarom zoo vele zijner voormalige wapenbroeders zijn samengevloeid naar de stad waarin hem het eerst het levenslicht bestraalde. Die gewaarwordingen laten zich gissen — niet beschrijven; maar zeker is het, dat hy het hoofd met gepasten trots mag opheffen en met innige vreugde dezen dag — in zoo vele opzichten zijn dag — mag begroeten, nu hy zijn moed en volharding bekroond, en schitterend bekroond ziet, in weerwil van verguizing en laster,

[1] Tijdspiegel.

Digitized by Google

in *Nederland* zelden gespaard voor hem, die iets goeds en iets schoons wenscht in het leven te roepen, omdat, helaas! *Nederland* nog zoo vele mannen telt, die, anderen naar zich-zelf afmetende, ook by den evenmensch nevenbedoelingen vooronderstellen, alsof een rein hart een onmogelykheid was in deze bezoedelde en bezoedelende eeuw! Hy zal menigen oogknik, menigen handdruk op dien schoonen oogenblik hebben verstaan, hem toegeworpen of toegebracht door wie hem konden bereiken met den blik, door wie hem konden naderen of in zijne nabyheid waren. Wat ons betreft, wy waren er trotsch op hem de onze te mogen reiken, ten aanzien van de duizenden, op het Damplein op een gedrongen, en in naam van duizenden in den lande; en gewis heeft hy begrepen wat we in dien handdruk hem wenschten te zeggen: « Onthoudt den zeven-en-twintigsten Augustus, gelijk wy onthouden wat *Nederland* u dankt, welk een braaf hart er klopt onder het kleed van Amstels edelen burger. "

De naar de volgorde harer opgerichte Afdeelingen gevormde kolonne, vergezeld door hare militaire eerewacht van kavalerie en infanterie, marcheert nu onder het gejuich der menigte naar de voor haar bestemde plaats, en bereikt die (een vierkant om het Monument) terwijl de troepen voor haar het geweer presenteeren. Deze troepen, onder het bevel van den Generaal Duycker, bestaan uit vier batalions Amsterdamsche Schutterij, een batalion Grenadiers, een batalion van het vijfde regement Infanterie, een batalion Artillerie, een half batalion Mariniers, alsmede uit twee eskadrons Dragonders van het roode en witte regement. Ook deze zijn ter zijde van het overdekte Monument geschaard, waar om heen zestien wimpelpalen in een cirkel van zestien ellen diameter geplaatst zijn, waar tegen de nationale kleuren, rood, wit en blaauw, by wijze van gierlandes zijn door een gevlochten en waarop banderollen van genoemde kleuren geheschen zijn. Half cirkelsgewijs is de ruimte voor de genoodigden, om het Monument afgebakend, en loopt van daar in een rechte lijn naar de Tribune voor het Koninklyk Paleis opgeslagen, evenwel met in acht neming van genoegzame ruimte voor de troepen, die straks langs die Tribune zullen defileeren. In de omheining heeft men de vlaggen van verschillende

Digitized by Google

natiën, aan daartoe opgerichte masten geheschen; zoodat wanneer men van de rechter zijde aanvangt, men in de volgende rangorde de nationale kleuren aantreft van: *Frankrijk*, *Engeland*, *België*, *Oostenrijk*, *Saxen-Weimar*, *Luxemburg*, *Wurtemberg*, *Zweden*, *Pruissen* en *Rusland*. De zoo even genoemde Tribune, bestemd voor den Koning en eenige autoriteiten, trekt vooral de aandacht door het cierlyk geheel, dat zy oplevert. Buitenwerks heeft zy eene lengte van vijftien, by eene breedte van tien ellen. Aan drie zijden is zy geheel open; terwijl een aantal trappen, by ieder der openingen, er henen geleiden. De openingen zelve zijn met rood damasten gordijnen met goud galon gedrapeerd, en de helder azuren achterzijde is met zilveren sterren bezaaid. Op de voorzijde prijkt het Koninklyk naamcijfer, waarboven eene Oranjebanier is aangebracht, terwijl ter zijde de jaartallen 1830—1831, en verder de Rijks- en Stadswapens in vlaggentrofeën zich vertoonen. Het geheel, ontworpen door de afdeeling Publieke Werken by het Gemeentebestuur, verdient niet minder lof dan het dekoratief en het behangerswerk, dat door de Heeren J. Eduard de Vries en J. F. Bangert[1] is verstrekt. Langsamerhand verzamelen zich op deze Tribune de Ministers en andere hooge Overheidspersonen, benevens enkele genoodigden, waaronder de Heeren Tetar van Elven en Royer, de President der beoordeelaars van de ingekomen ontwerpen, de Voorzitter en Sekretaris der Duinwaterleiding en de beide schrijvers van dit Gedenkboek. Ook van deze plaats levert het gezicht op den Dam een niet minder indrukwekkend, ja byna éenig schouwspel op, terwijl van daar het oog als het ware het eerst wordt getroffen door de eerewacht om het Monument, gekozen uit de Invaliden van *Leyden*, in hunne eenvoudige, maar eerbiedwaardige uniformen van blaauw met Oranje, en de reeds genoemde Pieper en Wijler, die met de *Nederlandsche* en Oranjevanen in de hand, nevens het Gedenkteeken hebben post gevat, om later op het te ontfangen teeken de hulsels te doen vallen, die het nog voor den nieuwsgierigen blik gesluierd houden, die inmiddels gedurig henendwaalt over deze belangrijke verzameling

[1] Deze is de zelfde, die mede zijn talent leende om de Schouwburgzaal in feestdosch te helpen tooien.

Digitized by Google

van menschen uit allen rang en stand, zoo als gewis nog nooit dat gedenkwaardige Plein aan den *Amstel* vervulde.

De klok van het Paleis verkondigt den bepaalden tijd van half-elf ure, en weldra verschijnt de Koning, benevens Prins HENDRIK, begeleid door de Voorzitters der verschillende Afdeelingen van « het Metalen Kruis", daartoe op den eersten dag door den Heer ZILLESEN, namens Z. M. uitgenoodigd, en gevolgd door een luisterrijken staf, op de estrade. By die verschijning weergalmt eensklaps de lucht van het gejubel der onafzienbare menigte, waaraan zich het tromgeroffel en het trompetgeschetter van het krijgsvolk huwen, en het is alsof aan die hulde geen einde zal komen, ontstroomd als zy is aan de harten der mannen, die hun Vorst willen dank zeggen, dat hy begrepen heeft hoe zeer zijne tegenwoordigheid een vereischte is by de feesten eens volks, dat gewoon is Vaderland en Koning in éenen adem uit te spreken — eens volks, dat gevoelt wat het voor beider welzijn bestond — eens volks, dat by alle omwentelingsstormen zich hechter sloot om den throon, die in hun midden staat opgericht — opgericht als een dam tegen overweldiging van de zijde des volks-zelf, maar ook tevens als een palladium van Orde en Vrijheid, in welks schaduw het oog het Wetverbond ontmoet, dat, wat ook elders door het onweder gespleten wordt, zoo als de Dichter het voortreffelyk heeft uitgedrukt, « de stang is, waar langs de bliksem glijdt." [1]

Wie er getuigen van waren, weten met hoe veel ingenomenheid — het gevolg gewis der waardeering en der herinnering van den dag, hoe velen der aanwezigen geen geringe offers der liefde aan zijn Huis gebracht hadden — wie er getuige van waren, weten hoe WILLEM III dien groet zijner onderdanen beandwoordde — loyaal, vorstelyk, dankbaar — en reeds dat oogenblik was een plechtig, om spoedig door nog plechtiger te worden gevolgd. Toen het luide gejuich tot rust gekomen was, maakten de Afdeelingen van « het Metalen Kruis" front, terwijl zy links en rechts en tegen over de Tribune achter het te onthullen Monument zich schaarden; en weldra trad de Heer VAN

[1] Mr. A. BOGAERS.

Digitized by Google

DAM VAN ISSELT, die mede op de Tribune den Koning had verbeid, tot aan de trappen daarvan, om, gelijk by de inhuldiging van het standbeeld des ridderlyken Vaders van onzen regeerenden Vorst, met de hem alleen eigene kracht, en de nog altoos, in weerwil van zijne klimmende jaren heldere stem, die tot zelfs op verren afstand der Tribune verstaanbaar is, eene rede uit te spreken, die door geheel *Nederland* zou worden toegejuicht, omdat zy niet alleen de levendigste sympathie opwekte by de aan zijne lippen hangende toehoorders, maar door de kunst van COSTER rondgedragen in stad en lande, de beste snaren zou doen trillen ook in de harten van hen, die tuk op «geestgewar" evenwel in een anderen zin dan de dichter met dit woord bedoelde, er geen uitdrukking in wisten te vinden, waaraan hun kontrariegeest zich te goed kon doen. En voorzeker — zoo iemant der leden van de Hoofdkommissie, kwam het den wakkeren Vaderlander toe, die steeds de daad aan het woord gepaard heeft, waar *Nederland* den steun en den bystand zijner zonen behoefde, het woord te voeren op dezen schoonen dag, en de beteekenis van het opgerichte Monument te verklaren tegenover zijne oude voormalige makkers in den strijd en tegenover de volkeren van *Europa*. De taal, die aan dezen welsprekenden mond ontvloeide, zou alleen om de wille der opluistering van ons Gedenkboek hier eene plaats vergen, indien niet te gelijk de volledigheid eischte ze ook hier voor de vergetelheid te bewaren, al betreuren wy het, niet in staat te zijn de woorden te bezielen, zoo als de redenaar dat wist, aan wien *Nederland* zoo gaarne het oor leent, wanneer hy er voor waarheid en recht, voor vrijheid en eer zijne stem verheft.

«SIRE! en gy allen, in wat rang of betrekking gy hier tegenwoordig mocht zijn, weest welkom by dit herinneringsfeest van liefde en trouw voor Vaderland en Koning!

De geschiedenis van *Nederland* is rijk aan roemruchtige gebeurtenissen, die ons hart met eerbied en met dankbaarheid vervullen voor den moed en voor de volharding onzer vaderen, die, onder de leiding der Vorsten van ORANJE, den reuzenstrijd tegen de machtigste rijken hebben volgehouden, en die ons het recht hebben gegeven er ons op te verhoovaardigen, dat wy kinderen zijn van dat kleine gemeenebest, dat eenmaal eene zoo schitterende plaats had ingenomen in de rei der volkeren van *Europa*.

Digitized by Google

« De glans van dien roem en van die grootheid werd verduisterd. Binnenlandsche verdeeldheid en overmacht van buiten hadden het Vaderland gebracht aan den rand des verderfs, en toen het, by den aanvang dezer eeuw, als een wingewest werd ingelijfd by het machtige *Frankrijk*, toen scheen de naam van het Nederlandsche volk bestemd, om te worden uitgevaagd op de naamrol der zelfstandige natiën.

« By den klimmenden nood was echter de redding naby.

« De Vorsten uit het Stamhuis van ORANJE keerden in het Vaderland te rug; de band, die nimmer had behooren verbroken te worden, werd vaster toegehaald dan ooit te voren; tevredenheid en eensgezindheid wischten de droevige herinneringen der laatst verloopen jaren uit; en toen de verbonden Mogendheden al de Nederlandsche gewesten hadden vereenigd, onder den scepter van den EERSTEN WILLEM, toen stond de Koning der Nederlanden aan het hoofd eener bevolking, die by steeds klimmenden bloei en voorspoed de rijkste zegeningen van de toekomst mocht verwachten.

« Taal, zeden en gewoonten echter hadden de bewoners van de zuidelyke gewesten, na eene scheiding van meer dan twee eeuwen, van *Noord-Nederland* vervreemd. — De zaden van tweedracht, reeds in de eerste dagen der vereeniging met milde handen uitgestrooid, werden kunstmatig aangekweekt; by het genot eener sedert lang ongekende en steeds toenemende welvaart, vond nogtans de stem der verleiding in de Belgische provinciën gehoor, en de bedrogene menigte verbrak de banden van dankbaarheid, van eerbied en van trouw.

« De pogingen, ter bevrediging aangewend, waren vruchteloos: de onvergenoegdheid spreidde hare vertakkingen uit over al de zuidelyke gewesten, en weldra werden de grenzen des Vaderlands bedreigd.

« Het Nederlandsche volk heeft den pijnlyken indruk vergeten, dien de droevige gebeurtenissen van die dagen op alle harten had gemaakt. Maar des te levendiger herinneren wy ons de geestdrift, die des Konings woord: te wapen! in aller boezem deed ontbranden. Dat korte, maar krachtige beroep van den Vorst op de liefde en op de trouw zijner onderdanen vond een duizendvoudig herhaalden weerklank in al de gewesten des vaderlands.

« Aangemoedigd en toegejuicht door moeders, door echtgenoten, door zusters en beminden, snelden talrijke vrijwilligers, uit alle rangen en standen der maatschappij, naar de grenzen, en versterkten de gelederen onzer dapperen; en toen ook onze niet volprezen Schutterijen zich by het leger hadden aangesloten, toen voerde de ridderlyke Prins van ORANJE, door zijnen voortreffelyken broeder gesteund, het opperbevel over eene eerbiedwekkende krijgsmacht, samengesteld uit Nederlandsche mannen en jongelingen, blakende van liefde voor den geboortegrond, aan den Koning verbonden door onkreukbare trouw.

« Onze veldtocht was kort, maar beslissend, en de scheiding der gewesten, die de beide volken even vuriglyk verlangden, kon niet anders meer zijn dan roemvol voor *Nederland:* want aan de grenzen wapperden onze zegevierende vanen.

« Hoe rijk de geschiedenis des Vaderlands ook wezen moge — zy levert ons geene wedergade van dien geest van eendrachtige samenwerking, die toen het Nederlandsche volk bezielde; en men zal vruchteloos in de geschiedrollen van de andere

Digitized by Google

volkeren der waereld naar voorbeelden zoeken van meer vaderlandsliefde, van vaster trouw aan het wettig gezach en van edeler opoffering van ieders eigenbelang aan de gemeene zaak, dan die hier, in de onvergetelyke jaren 1830—31 gevonden werden.

« Het is aandoenlyk te herdenken het bezoek, dat *Neerlands* grijze Koning, na den strijd, in de Noord-Brabantsche vlakten aan zijne legerscharen bracht, den zonen des vaderlands zijnen dank betuigende voor die liefde en voor die trouw, die zich ook in de ure des gevaars niet hadden verloochend.

« Zonder onderscheid te maken tusschen rang, stand of betrekking, werd aan allen, die onder de vanen van *Nederland* en ORANJE recht en vrijheid hadden verdedigd, een blijk zijner hooge tevredenheid geschonken, en het Metalen Kruis, gedachtenisteeken van Trouw voor Koning en Vaderland in 1830—1831, zou tot blijvende herinnering verstrekken voor hen, die toen het voorrecht hadden te behooren tot het zoo by uitnemendheid Nederlandsch leger.

« Was het vreemd, dat er, na vijf-en-twintig jaren, behoefte werd gevoeld die gewichtige dagen te herdenken?

« Eere aan hen, die het eerst het denkbeeld hebben geopperd de oud-wapenbroeders, met het Metalen Kruis vercierd, weder te vereenigen, om in de hoofdstad des rijks, by genot van kameraadschappelyke vreugde en vrolykheid, het zilveren herinneringsfeest te vieren van die dagen van verbroedering en eensgezindheid, toen wy lief en leed te zamen deelden.

« Maar, bovenal, eere aan U, doorluchtig Vorst en Heer! die hebt gewild, dat een blijvend gedenkteeken de gedachtenis zou bewaren van dit vaderlandsche feest.

« Eere aan U, die recht hebt laten wedervaren aan onze bedoelingen!

« Toen Gy, die als Koning der *Nederlanden* uwe genegenheid gelijkelyk uitstrekt tot al uwe onderdanen, aan wie de rust en de welvaart van het Vaderland dierbaar zijn, Beschermheer zijt geworden van de Vereeniging het Metalen Kruis; toen Gy uwen beminden Broeder, Prins HENDRIK der Nederlanden, hebt gesteld tot den hooggeschatten Voorzitter van het door U benoemde Hoofdbestuur, — toen hebt Gy het bewijs geleverd, Sire! dat Gy het wist, dat onze Vereeniging naar geen ander doelwit streefde, « dan naar het aankweeken van liefde en trouw voor het dierbaar Vaderland: naar het aankweeken van liefde en trouw voor uw doorluchtig geslacht, zoo naauw en zoo innig met dat Vaderland verbonden. »

« Nog weinige oogenblikken, en het Gedenkteeken, dat, naar uwen wensch en door de bydragen van velen onzer landgenoten is gesticht, zal voor het oog der menigte zijn onthuld, en het zal getuigenis geven van den geest, die in den boezem der oprichters leeft.

« Moge opschrift of zinnebeeld op onze vaderlandsche gedenkzuil van vroegeren strijd gewagen — de beeltenis der Eendracht, die hare spits verciert, verkondigt aan landgenoten en nageburen: eensgezindheid, welwillendheid en vrede.

« Voor den Nederlander zij die beeltenis der Eendracht eene herinnering aan de gulden spreuk der vaderen; voor den nageburen, met wien zoo vele banden van

Digitized by Google

gemeenschappelyk belang ons verbinden, moge die beeltenis tot waarborg verstrekken, « « dat geene vede meer bestaat, dat alle partijschap is vergeten, en dat de bloei « en de welvaart van onze bondgenoten met geen vijandig oog in *Neêrland* worden « beschouwd. » »

« Wanneer Gy, Sire! Uwe trouwe hoofdstad zult bezoeken: wanneer Gy, van de puie van uw Koninklyk Paleis, de U toejuichende menigte zult begroeten, dan zal uw oog zich tevens vestigen op die herinneringszuil van ons Metalen Kruis, Gedenkteeken van den Volksgeest in 1830—1831, en zy zal voor U en voor uwe Koninklyke nakomelingen tot eene blijvende getuige verstrekken, dat het Huis van Oranje regeert over een trouw en eerlyk volk, dat zijne rechten en zijne vrijheden lief heeft, dat den vrede bemint, zonder den oorlog te vreezen, en dat zich eendrachtig schaart onder zijne aloude Leeuwbanier, wanneer het Vaderland wordt bedreigd, of wanneer de rechten van zijne Vorsten worden aangerand.

« Gy, oude Krijgskameraden! Wat rang of betrekking gy eenmaal by ons vaderlandsch leger hebt bekleed, of er nu nog by bekleeden moogt, u breng ik den krijgsbroederlyken groet op ons zilveren feest, dat zoo velen onzer weder op één punt vereenigt, en dat zoo rijk voor ons moet zijn aan herinneringen van gemengden aard, uit die dagen van ons vroeger krijgsmansleven.

« Ik maak my, onbeschroomd, tot uw aller tolk en ik vrees niet, dat ik door één uwer zal weersproken worden, wanneer ik hier de verklaring afleg, dat de spreuk: Trouw aan Koning en Vaderland, die ons Metalen Kruis verciert, met even onuitwischbare letters in onze harten is gegrift.

« Onze Vereeniging en het Gedenkteeken dat door onze zorgen en door onze medewerking is verrezen, hebben geene andere staatkundige beteekenis dan deze alleen: « « dat wy het denkbeeld wenschen te bevestigen en te bewaren, dat de roem, « de voorspoed en het geluk des Vaderlands zijn vereenzelvigd met den roem, met « den voorspoed en met het geluk van het Stamhuis van Oranje. » »

« Als ook de jongsten van onze wapenbroeders zullen zijn ten grave gedaald, als het Metalen Kruis niet meer zal worden gedragen, dan zullen onze kinderen en onze kindskinderen, by het aanschouwen van onze gedachteniszuil, aan geene dwaze gloriezucht, aan geene ydele zelfverheffing denken: maar zy zullen hunne vaderen prijzen, en zy zullen hen gelukkig schatten, omdat zy hun Vaderland en hunnen Koning hebben lief gehad, en omdat het hun gegeven werd zulks door hunne daden te mogen toonen.

« Niet onzer alléen zullen zy daarby gedachtig zijn, aan wie het voorrecht werd geschonken de wapenen te mogen dragen. Zy zullen ook met dankbare blijdschap die allen herdenken, die, langs zoo verschillende wegen, de heilige zaak des Vaderlands hebben ondersteund en bevorderd. Zy zullen de nagedachtenis van onze vrouwen en van onze dochters zegenen, die, op het voorbeeld van eene grootmoedige Vorstin, op het voorbeeld van de gade van onzen onvergetelyken Veldmaarschalk, onze gekwetsten en onze verminkten hebben verzorgd en verpleegd, met die onuitputtelyke liefde, die alleen in het harte der vrouwen wordt gevonden.

« Indien de nood het immer weder vorderen mocht, waarvoor God ons

Digitized by Google

dierbaar *Nederland* genadiglyk beware, dan voorzeker zullen onze nakomelingen dien vaderlandschen geest van 1830—1831 niet beschamen, waaraan door Koning en volk dit Gedenkteeken wordt toegewijd.

« Regeerders en inwoners van *Amsterdam!* in wier midden, naar 's Konings wensch, onze Gedenkzuil is opgericht: wy wenschen u geluk met die zoo wel verdiende onderscheiding.

« In die onvergetelyke dagen van edele geestdrift en van heilige opgewondenheid, heeft de Hoofdstad des rijks met roem naar den voorrang gestreefd in den wedstrijd van trouw, van zelfopoffering, en van vaderlandsliefde.

« Naby den tempel van uwen waereldhandel verrijst onze herinneringszuil, en die plaats is met wijsheid gekozen.

« Door moed, door ijver, door eerlykheid en door volharding is het eenmaal nietige visschersdorp in de machtige koopstad herschapen. — De handel vraagt eendracht en vrede, om zijne zegeningen te kunnen uitstorten over het Vaderland. Eendracht en vrede mogen ons by voortduring geschonken worden! Maar indien zy werden verstoord, dan zou dit Gedenkteeken van den Volksgeest van 1830—1831 aan Amstels kinderen verkondigen, dat hunne vaderen in die jaren door hunne daden hebben getoond, dat zy het wisten: « « dat eer, vrijheid en onafhankelykheid de « rijkste schatten zijn, ook voor de hoofdstad van een handeldrijvend volk. " "

« Gy allen die my hoort, Nederlanders! kinderen van het zelfde Vaderland! van waar gy ook gekomen zijt, om deel te nemen aan onze feestviering — o! dat die feestviering geheiligd mocht worden door ons aller vernieuwd besluit, om één van ziel en één van zin die deugden aan te kweeken, die geschikt zijn om een volk gelukkig te maken en om het groot te doen zijn, ook dan, wanneer zijne landpalen binnen enge grenzen zijn beperkt,

« Met uwe goedkeuring, Sire! zal ik het teeken geven, dat de omhulsels zal doen vallen, die onze Gedenkzuil bedekken, en wy allen zullen haar begroeten met den welgemeenden kreet: Leve het Vaderland! Leve de Koning! "

Naauwlyks is die kreet tot driemalen toe het geheele Damplein langs gerold, en door den wind overgevoerd naar de beide stroomen, waaraan *Amsterdam* mede zijn welvaart dankt, of de Koning, even als de menigte nog onder den diepen indruk van de zoo even geuite redevoering, beandwoordt dien op de navolgende wijze:

MIJNE HEEREN!

« Vóor dat het Gedenkteeken wordt onthuld, dat, naar Mijnen wensch, is opgericht ter herinnering aan den voortreffelyken geest, die in 1830—1831 het Nederlandsche volk bezielde, verlang Ik Mijne tevredenheid te betuigen, dat Ik My op dit oogenblik in Mijne trouwe Hoofdstad door zoo velen zie omringd, die in

Digitized by Google

verschillende betrekkingen en langs verschillende wegen hebben getoond in die moeilyke dagen, dat zy hun Vaderland lief hadden, en dat zy met vaste trouw verbonden waren aan hunnen Koning.

«Het Metalen Kruis is het eenige uitwendige teeken, dat uit dien tijd van warme vaderlandsche geestdrift is overgebleven.

«Nadat Ik My had overtuigd, dat de Vereeniging van hen, die met dat gedachtenis-, met dat eereteeken zijn vercierd, alleen vaderlandsliefde en kameraadschappelyke herinneringen ten doel had, heb Ik My tot Beschermheer van die Vereeniging verklaard, en Ik heb Mijnen beminden Broeder, Prins HENDRIK der *Nederlanden*, benoemd tot Voorzitter van het door My ingestelde Hoofdbestuur, omdat Ik als vertegenwoordiger van het Koninklyk Geslacht en van het Huis van NASSAU-ORANJE, het bewijs wilde leveren, dat Ik die liefde en die trouw, die het Nederlandsche volk destijds aan Mijn Stamhuis heeft betoond, op den rechten prijs weet te schatten.

«Moge dit feest, dat de oud-krijgskameraden van den voortreffelyken Prins Veldmaarschalk te zamen vieren, rijk voor hen zijn in aangename herinneringen, maar bovenal, moge dit feest er toe leiden dat de band van trouw, van eensgezindheid en van liefde, die het edele Nederlandsche volk aan zijnen geboortegrond en aan zijne Vorsten verbindt, worde versterkt en bevestigd.

«Daartoe drage ook het Gedenkteeken by, dat aan den Volksgeest van 1830—1831 door ons wordt toegewijd, en dat ook door My zal worden begroet met: Leve het Vaderland!"

Terwijl deze kreet met niet minder geestdrift wordt weêrgegeven, valt, op een gegeven teeken, het omhulsel van het Monument, onder het herhaalde en daverende gejuich van allen, voor wie het zich in zijn statigen eenvoud vertoonde, gedekt door het beeld der Eendracht — het wachtwoord van die dagen en God geve tevens van iederen dag in *Nederland* — begroet door het eerste gebulder van het koninklyk saluut, benevens het tromgeroffel en de muziekfanfaren van Schutterij en Grenadiers, waaraan zich het ruischen verbindt der stralen van het heldere duinwater uit de leeuwenkoppen, aan den voet van het Gedenkteeken prijkende. Wat wy gevoelden op dien oogenblik, laat zich niet onder woorden brengen; maar zeker was het, dat wy den uitroep niet konden weerhouden: «dat is schoon! *Nederland* «bezit een Monument, de dagen waardig, wier herinnering het «moet groen houden onder ons en onze kinderen — en onder de «laatste zonen van *Nederland!*"

En nu was de beurt aan den Broeder des Konings geko-

Digitized by Google

men om, in zijne betrekking van Voorzitter van « het Metalen Kruis", het nieuwe Gedenkteeken van *Hollands* trouw over te dragen aan de stad, die de Keizerskroon als wel verdiende hulde van MAXIMILIAAN, aan zoo vele deugden die haar sinds eeuwen her cieren, in haar wapen voert. Z. K. H. sprak met warmte, en zag zich beandwoorden door Mr. C. H. B. BOOT, *Amsterdams* waardigen Burgemeester, die in zijne toespraak bewees, dat rondborstigheid en zelfstandigheid nog behooren tot de kenmerken van den onverbasterden zoon van *Nederland,* van de afstammelingen dier Friezen, op wier lippen de waarheid nooit sluimerde, waar zy die hadden te handhaven voor de zetels van Koningen en Keizers, wier macht hen had kunnen verpletteren — maar wier toorne zy niet vreesden, omdat zy in hun goed Recht en in hunne Vrijheidsliefde een beschuttend schild bezaten tegen over willekeur en dwang.

De toespraak van het Hoofd van *Amstels* Gemeentebestuur was in deze bewoordingen vervat.

« SIRE!

PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN! VOORZITTER EN VERDERE LEDEN VAN HET HOOFDBESTUUR EN DE AFDEELINGEN DER VERRENIGING HET METALEN KRUIS!

« Schoon en belangrijk is de plechtigheid, die U, en ons, en vele duizenden met ons hier te zamen bracht. Voor allen wordt de herinnering verlevendigd aan de geestdrift, waarmede eenmaal *Noord-Nederland* als uit éenen mond andwoord gaf op de roepstem van zijnen EERSTEN WILLEM.

« Vijf-en-twintig jaren zijn sedert heengesneld; zy vervlogen met hun lief en leed. By het te rug zien op dat tijdvak, moeten de verschillende by ons opgewekte gewaarwordingen door één gevoel overheerscht worden: het gevoel van dankbaarheid aan God, onder Wiens liefderijk albestuur ons Vaderland, ook na de afscheiding der Zuidelyke Gewesten, in bloei en welvaart geenszins is achteruit gegaan.

« De tijd, die scherpe hoeken afrondt en vele wonden heelt, bewerkte, onder de wisseling der omstandigheden, verandering in indrukken en meeningen. Dat zelfde *België,* dat toenmaals als één uitgestrekte kampplaats tegen ons overstond, is ons een bevriende nabuur geworden. Op de nationale feesten, onlangs aldaar gevierd, werd onze vlag gezien; en by de banieren, die rondom dit Gedenkteeken zijn opgehangen, is de Belgische driekleur mede ontrold.

« En zoo moet het zijn. De Geest van Hem, die eenmaal met Goddelyke liefde de menschen allen broeders noemde, moet al meer en meer den geest der natiën zoo doordringen, dat vele nog bestaande scheidsmuren wech vallen.

Digitized by Google

« Dien algemeenen broederzin te bevorderen, by gelijktij lige aankweeking van vaderlandsche deugden, dat, Sire! is de verhevene, door Uwe Majesteit wèl begrepen roeping der Vorsten, in het tijdperk dat wy beleven, maar ook dat zelfde werd door Uwe Koninklyke Hoogheid, Prins HENDRIK! en door u allen, Bestuurders en Leden dezer Vereeniging, uitsluitend beoogd.

« Immers, geene andere bedoeling ligt er in de oprichting dezer zuil, op welker spitse te recht het beeld der Eendracht geplaatst werd. Eendracht (God geve het!) blijve heerschen tusschen volkeren, ofschoon in zeden en karakter vrij onderscheiden; — eendracht zij er vooral tusschen de zonen van het zelfde Vaderland; en innig blijve de band tusschen *Nederland* en ORANJE!

« Maar nooit worde, uit zucht tot bevordering van eendracht, de waarheid lafhartig verbloemd of miskend. Algemeene broederzin is even vereenigbaar met warme vaderlandsliefde, als onderscheiden van waereldburgerschap. Wie, met welk doel dan ook, de roemrijke feiten uit 's lands historie opzettelyk bedekken mocht, verzaakt 's lands eer, en bezoedelt zijn naam als Nederlander!

« Sire! het was Uwer Majesteit welgevallig, dat dit Gedenkteeken, tot welks oprichting door vaderlandsche geestdrift besloten was, te *Amsterdam* zou verrijzen. Deze stad bood dadelyk haar hoofdplein er voor aan, en bekostigde de fundeeringswerken, waarop het werd opgetrokken. De plaats was by uitstek goed gekozen: een Monument, voor de geheele natie bestemd, en aan den algemeenen volksgeest gewijd, moet staan in de Hoofdstad des rijks.

« Prins HENDRIK der *Nederlanden!* als Hoofd van het Stadsbestuur, en sprekende namens den Raad, betuig ik Uwe Hoogheid oprechten dank voor de heusche woorden, door U gesproken by de overhandiging van deze perkamenten rol, en verklaar ik, dat *Amsterdam* het kunstgewrocht, dat thans onthuld is, met erkentelykheid aanneemt.

« Mijne Heeren Feestgenoten! Zoo dikwijls de Koning of de Leden van Zijn Huis onze stad met een bezoek vereeren, en hun blik dan uit het Paleis op deze kolom gericht is, moge het beeld, dat daar prijkt, hun het zinnebeeld der werkelykheid zijn! En zoo dikwijls de handel, die bronader van onze welvaart, zijne priesterscharen naar zijnen tempel, het gintsche Beursgebouw, doet samenstroomen, geve hun de aanblik dezer zuil nieuw voedsel voor echt vaderlandschen zin, echt vaderlandsche trouw! Zóo moge dit Monument tot ons spreken, en die taal door Vorst en volk verstaan worden!

« En wanneer dan, zoo wel in gintsche Kerk, waarin de Koning zich plechtig aan zijn volk verbond, als in de tempels van alle Godsdienstgezindten zonder onderscheid, de bede wordt omhoog gezonden voor het heil van den Staat en van het regeerend Stamhuis, mag men van den milden Gever van alles goeds den zegen verwachten, voor allen wech gelegd, die, onder oodmoedig opzien tot Hem, zaden van trouw en eendracht kweeken."

Deze voortreffelyke toespraak vond weerklank by allen, wie het gegeven was ze uit den mond des waardigen Burge-

Digitized by Google

meesters te hooren; zy bewees tevens, dat zy even warm gevoeld werd by het uitspreken als by het opstellen; en vooral van de zinsnede af, waar de Heer BOOT zeide, dat *Amsterdam* het Monument met dankbaarheid aanvaardde, was het blijkbaar dat hy gevoelde te spreken uit naam der eerste stad van het rijk, de stad door VONDEL verheerlykt, en in welks Godsgebouwen de asch van zoo vele voor het Vaderland gesneuvelde helden rust, die binnen hare wallen den dageraad begroetten van een leven, aan het dierbare Vaderland gewijd.

De perkamenten rol, door Prins HENDRIK aan *Amstels* Burgervader overhandigd, bevatte de overdracht van het Gedenkteeken, geschreven met Gothische letteren, waarvan sommigen in goud en zilver. De hoofdletter vooral is cierlyk, en stelt een Genius voor met een gouden schild, waarop een Metalen Kruis prijkt, terwijl van het schild een banderol afhangt met de jaartallen 1830—1831. Het later in eene lijst gezette stuk ontfing eene plaats in een der zalen van het Raadhuis, en is van den volgenden inhoud:

«Het Hoofdbestuur van de Vereeniging «Het Metalen Kruis" aan HH. Burgemeesteren en Wethouders en verdere Leden van den Gemeenteraad van *Amsterdam*.

«Naar des Konings wensch, is onder toevoorzicht van het Hoofdbestuur der Vereeniging «het Metalen Kruis", in de Hoofdstad des rijks een Gedenkteeken opgericht, gewijd aan den Volksgeest van 1830—1831.

«By de onthulling van dat Gedenkteeken is onze taak volbracht.

«Onder betuiging van Onze erkentelykheid voor de ondersteuning en voor de medewerking, die wy van den aanvang hebben ondervonden van het Gemeentebestuur van *Amsterdam*, dragen wy, namens de Vereeniging «het Metalen Kruis", de zorg voor de bewaking en voor de bescherming van onze herinneringszuil met volkomen vertrouwen over aan Heeren Burgemeester en Wethouders en verdere Leden van den Raad, overtuigd, dat zy prijs stellen op het wel verdiende voorrecht, dat een der pleinen van de Hoofdstad voor het later nageslacht de gedachtenis zal bewaren van den echt Vaderlandschen geest, die in 1830—1831 het Nederlandsche volk bezielde.

Amsterdam, 27 Augustus 1856.

Het Hoofdbestuur der Vereeniging «het Metalen Kruis",

(was geteekend) HENDRIK, Prins der Nederlanden, *Voorzitter*.
SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYE.
E. W. VAN DAM VAN ISSELT.

Digitized by Google

D'ABLAING VAN GIESSENBURG.
NEPVEU.
FALCK.
Mr. W. L. DIEMONT VAN LANGERAK.
M. VAN GEEN.
E. LUCAS.
BURLAGE.

Inmiddels heeft de optocht plaats — die zeker ieder onvergetelyk blijven zal, wien het gegeven was er getuige van te zijn — de optocht der twee-honderd vijftig weezen, uit alle Gestichten zonder onderscheid uitgenoodigd, vergezeld van honderd-vijftig kinderen van partikulieren (de meisjens van deze waren gekleed in het wit, omhangen met blaauwe of Oranjesjerpen) die zich van de Beurs naar het feestterrein begeven, en zich om het Monument scharen. Zoo ras zy door den wakkeren Heer W. SMITS geordend zijn, klimt het reine kindergezang naar boven — het lied, dat sedert 1814 tot Volkslied is geworden, en gewis niet weinig heeft bygedragen tot de populariteit van den Dichter, die er zich voor zag bekroonen door den kunst- en vaderlandslievenden VAN KINSBERGEN, maar wat meer zegt, wiens taal in de harten leeft van ieder

«wien Neêrlands bloed door de adren vloeit."

Statig en plechtig rolt het gezang — de beide eerste en het vijfde koeplet van TOLLENS' lied — over de verzamelde menigte, die het aanhoort met ontblooten hoofde, waar God wordt aangeroepen om

«Behoud voor 't lieve Vaderland,
Voor Vaderland en Vorst!"

en de menigte paart er haar stem aan in dezen heiligen oogenblik, zoo vol hooge beteekenis voor wie het weet te waardeeren en het tevens wil. Het is eene stonde des gebeds, plechtiger dan menigeen in tempelen door handen gemaakt, hier onder den hemelboog door God gewelfd; en zeker, blijkens de plotselinge treffende algemeene stilte, stegen aller harten mede ten hoogen, op vleugelen der aanbidding, zoo als ze zich nog nooit hadden opgeheven tot den throon van Hem, wiens machtige arm *Nederland* tot heden heeft behoed, en die het zwaard had geze-

Digitized by Google

gend in dien Veldtocht van tien dagen — waaraan het Metalen Kruis zijn ontstaan, de Vereeniging van dien naam hare vorming, het Monument zijne verrijzing te danken heeft — dien Veldtocht, waarover de onverbeterlyken onder de kinderen des lands nog steeds een onrechtvaardig vonnis vellen,

« wijl belachlyke verwaandheid,
Verwaten onkunde of boosaardigheid
Hun 't brein benevelen en 't hart vergiften,
Of treurige partygeest hun een sluier
Voor de oogen wringt. "

Is het wonder, dat Z. M. zich levendig getroffen gevoelt door dit schouwspel, waarvan geen Koning wellicht ooit de wedergade heeft gezien? Is het wonder, dat zijn gemoed vol schoot en hy tot de hem omringenden woorden uitte, wier zin voor geen tweeledige uitlegging vatbaar is, waar ze stroomden uit het innig getroffen gemoed? Is het wonder, dat by het uitspreken daarvan, allen die hem omringden, zich gelukkig gevoelden zonen van *Nederland* te zijn, waar de Vorst aldus spreekt tot de natie, en dat zy tevens in hun hart ervoeren hoe hecht de band is die Koning en volk te zamen snoert? Is het wonder, dat de kreet van « leve de Koning! " nogmaals uit hunne harten opsteeg, als om den dank uit te drukken voor hetgeen WILLEM III op het plein zijner Hoofdstad had betuigd, ten aanhoore van de volkeren der waereld? Ons ten minste zijn ze diep in de ziele gedrongen — en terwijl wy ze hier neder schrijven, is het, of ze ons nog met de krachtvolle, maar tevens geroerde, stem des Konings in oor en hart dringen:

« Als ik Mijne oogen laat weiden over die saamgevloeide menigte; als ik die geestdrift zie, gepaard met zoo veel eensgezindheid en met zoo veel liefde voor het Vaderland en voor Mijn Huis, dan mag ik Mijne tevredenheid en Mijne vreugde niet verbergen. — Hoog klopt My het hart in de borst, met een zeker gevoel van trotschheid. Welke Vorsten zich ook verheugen mogen in den roem van hun volk — ik ben er hoogmoedig op, dat ik de Koning ben van die trouwe, eerlyke Nederlandsche natie, die ik hartelyk lief heb. Moge deze feestviering mede daartoe strekken, dat de band naauwer worde toegehaald, die het Volk aan het Stamhuis van ORANJE verbindt, en neemt Mijne verzekering aan, Mijne Heeren! dat ik niets onbeproefd zal laten, om dat brave volk gelukkig te maken! "

Digitized by Google

Schoone woorden, opgevangen door het volk, en bewaard in het harte van het volk, dat altijd heeft geloofd aan het hart van zijn Koning, en het heeft leeren kennen in uren van blijdschap zoo als op dezen dag, als in uren van droefheid, gelijk in den nawinter van 1855, te midden der ongelukkigen van *Gelderland*, wier woningen door de ijsschotsen vernield, wier have door den zwalpenden stroom was wechgespoeld. Ja, edele Telg uit het Huis dat ons volk bemint! wy weten dat het uw lust is ons gelukkig te zien; wy hoorden het in uwe ontboezeming; wy zagen het in den groet, toegebracht aan die «kinderen des lands", die daar langs U henen trokken om zich op nieuw te begeven naar de Beurs, met harten trillende van vreugde, wijl zy dezen dag hadden opgeluisterd door het lied der Eendracht. O, gewis hebt Gy in dien oogenblik die 130 kleenen uit de Protestantsche, die 80 uit de Roomsch-Katholieke, die 40 uit de Israëlitische Weeshuizen in uwe gedachten gezegend, en gewenscht dat Uw zoon zich altijd even gelukkig moge gevoelen onder ons nakroost, als Gy het deedt te midden van grijzen en kinderen en van zoo velen van den mannelijken leeftyd, wier arm voor Uw Huis had gestreden, wier bede voor Uw heil en dat des Vaderlands nog daar even in stilte of luide is opgeklommen tot Hem, die zegen gebiedt over allen die Hem aanroepen om zegen voor den bodem, waarop wy vrij en blij leven, ontworsteld aan de slavernij, die in *Nederland* eene onmogelykheid is — eene onmogelykheid ja, sedert Prins WILLEM I voor zich en zijn volk om genade heeft gebeden, toen de kogel des muichelmoorders hem ontrukte aan dat land en dat volk, dat hy lief had als Gy! O, mogen, Uwe laatste beden eens oprijzen voor dat zelfde volk, gelijk dat zelfde volk Uw heengaan moge betreuren, zoo als het stond om de bare van den eersten Vader des Vaderlands!

Behalve dat lied «der orgeltjens van 't Godeshuis", hadden ook andere feestklanken luister bygezet aan de plechtigheid van den dag, en terwijl daar beurtelings door de kapel der Grenadiers, of door het muziekkorps der Amsterdamsche Schutterij een oeverture of triomfmarsch werd aangeheven — de eerste door den verdienstelyken DUNKLER, de andere door den niet minder ervaren BERLIJN gekomponeerd — en daardoor een vrolyker trilling in de gemoe-

Digitized by Google

deren werd verwekt, wilde de Koning nog een blijk geven van zijne belangstelling in de Vereeniging «het Metalen Kruis", door haar eene prachtige banier te schenken als een herinnering aan dezen dag. Dit Vaandel is van zware oranjezijde met gouden franje en kwasten, waarop aan de eene zijde een gekroonde W, aan de andere een fraai geborduurd Metalen Kruis prijkt, en waarvan, even als by de standaarden des legers, de steel door een vergulden leeuw wordt gekroond. Dit hernieuwde blijk van Vorstelyke belangstelling werd aan den redenaar van dezen dag overhandigd, die met warmte en geestdrift Z. M. den dank betuigde namens de Vereeniging, welke er gewis trotsch op wezen zal, tot dat de laatste hunner, wier borst het teeken van Trouw aan Koning en Vaderland vercierde en van wie STARING eens zong:

Vereend staan WY! in nood en dood
Een trouwe broederschaar, [1]

zal ophouden te ademen.

En nu was het oogenblik dáar, dat de Koning van naderby het Monument zou in oogenschouw nemen; hy trad van de Tribune, en wijdde er, trots den altijd fijner doordringenden regen, zijne meeste aandacht aan, en gaf — hetgeen ook voor den goeden smaak van Z. M. op nieuw pleitte — in oprechte bewoordingen zijne tevredenheid te kennen aan den Heer TETAR VAN ELVEN, aan wiens genie *Nederland* het geheel dankt, en aan den Heer ROYER, die het met het beeld der Eendracht kroonde. Den eersten begiftigde hy daarop met het ridderkruis van de Eikenkroon, terwijl de Heer D. D. BÜCHLER, oud Voorzitter van den Raad van Bestuur der Akademie van Beeldende Kunsten, werd opgenomen als Ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw. De algemeene goedkeuring die aan deze onderscheiding te beurt viel, de hartelyke toejuiching die zy wech droeg, verhoogde de waarde der hulde van het Hoofd des Staats voor de beide verdienstelyke mannen, van wie *Nederland* nog veel hoopt, aan wie *Nederland* reeds veel is verschuldigd.

Weldra spoedde de plechtigheid ten einde; want nadat

Gedichten, kl. 8o. 4de deel, blz. 84.

Digitized by Google

de Koning op de Tribune was te rug gekeerd en de Leden der Hoofdkommissie bericht had, dat hy ieder hunner een gouden Medalië met hunnen naam vereerde, ter herinnering aan hun veel omvattenden arbeid en den Feestdag, dien Z. M. nimmer zou vergeten, trokken de troepen langs Z. M., onder het «leve de Koning!" dat zoo wel luide klonk van de lippen der Schutterij als der Grenadiers en Jagers, der Infanterie en Kavalerie, en wier jubelkreet de Koning beandwoordde met den militairen groet.

Z. M. keerde in de zelfde orde te rug naar het Paleis, waar een dejeuné werd gehouden, waarop de Ministers, de verdere Autoriteiten, het Hoofdbestuur en de Bestuurders der Afdeelingen van «het Metalen Kruis" tegenwoordig waren, benevens de Heeren Büchler, Royer en Tetar van Elven. Het ontbrak hier niet aan vaderlandsche heildronken, die allen met geestdrift werden ontfangen. Nochtans waren er twee, die de stemming der vergaderden ten toppunt voerden — het was die, door den Koning uitgebracht op «Andriessen, den Held van *Montrado!*" die in de Overzeesche bezittingen de eer van den Nederlandschen krijgsnaam heeft gehandhaafd met een moed, de helden der oudheid waardig; benevens de toast aan den eersten Oprichter der Vereeniging, «den afgekeurden miliciën van 1825 den eerst uitgetrokken Vrijwilliger van 1830."[1] Schooner huldeblijk kon zeker den man, die de ziel is der Vereeniging «het Metalen Kruis", niet worden toegebracht, dan door deze woorden, die door den Koning werden uitgesproken met even veel kracht als gevoel; en toen Z. M. zijne plaats verliet met den beker in de hand om hem toe te drinken, zou het volk, indien het hiervan getuige ware geweest, Z. M. gewis hebben toegevoegd wat Jean Bart aan Lodewyk XIV andwoordde, toen hy zijne aanstelling als vice-Admiraal ontfing: «Sire! daar hebt gy wèl aan gedaan!"

II.

En nu het Monument? Reeds in het eerste oogenblik

[1] 23 September.

Digitized by Google

der onthulling deed de publieke opinie uitspraak, en men zag, men gevoelde, men juichte van gantscher harte: dat het werk van den kunstenaar in waarheid een uitstekend werk is. Wel spreekt het uit het Kunstgewrocht des Heeren TETAR VAN ELVEN, hoe hy met innige liefde is bezield voor wat rein en waar is, voor wat aanspraak heeft op den naam van schoon en verheven, en waar wy den kunstenaar huldigen, hebben wy te gelijk den denker eere te geven. Wy weten het toch hoe, toen aan de zonen van het jonge *Holland* gevraagd werd een ontwerp te leveren voor een Monument, aan de jongste glorierijke wapenfeiten onzer vaderen gewijd, er zich twee stemmen in zijne borst verhieven. De eene riep hem toe: gy zijt burger van *Nederland*, landgenoot van de braven, die hun bloed en leven veil hadden voor de eer en de belangen van hun Vaderland; en in zijn hart ontwaakte met alle kracht het gevoel van dankbaarheid, dat, in zijne jeugd hem ingeboezemd, slechts een vluchtige opwekking behoefde om zich naar buiten te toonen. Wy gevoelen, hoe welkom dus ook hem de oproeping was, waardoor hem de gelegenheid werd aangeboden, van die liefde getuigenis af te leggen, door te beproeven wat hy als kunstenaar vermocht, ten einde die schoone bladzijde uit de nationale geschiedenis onzes lands, in tastbare vormen van arduin voor allen aanschouwelyk te maken. Liefde voor de plek, waar zijn wieg op stond, en daarnevens, liefde, warme liefde voor de kunst, als een flaauwe weerschijn van Gods schoonheid, deden hem den kampstrijd wagen, waaruit hy zoo zegevierend is weder gekeerd.

Die triomf — het is reeds gezegd — was te grooter, naar mate er eigenaardige moeielykheden verbonden waren aan de æsthetische verwezentlyking der uit te drukken historische eigenschappen. Het grootste bezwaar toch bestond in de betrekkelyk geringe beschikbare middelen, om op het Damplein der Hoofdstad, tegen over de groote gebouwen als het Paleis (het Stadhuis) en de Nieuwe Kerk, aan iets het aanzijn te geven, dat op die plek niet zou wech zinken, verloren staan, of een nietig aanzien vertoonen; en het was juist dit bezwaar dat de jeugdige kunstenaar vooral door œconomie in de konstruktie heeft weten te overwinnen.

Digitized by Google

Uit de Memorie van Toelichting [1] is het gebleken, om welke redenen de kunstenaar zich tot een zuil bepaald heeft. Toen hy dat besluit voor goed had genomen, stelde hy zich een raadsel ter oplossing voor, door, met betrekking en tot het karakter — dat is de indruk, dien het kunstwerk op den toeschouwer moet te weeg brengen — en tot de vormen, twee punten op den voorgrond te plaatsen.

Wat het eerste punt — het karakter — betrof, was het zijne meening, dat in de zuil uitsluitend noch een bepaald burgerlyk, noch een zuiver militair idee de overhand hebben moest, maar dat in het Gedenkteeken, gewijd aan de wapenfeiten van burgers, beide karakters vereenigd of samengesmolten moesten zijn. Dit denkbeeld heeft hy dan ook verwezentlykt, door streng architektonische lijnen te verbinden met militaire kenteekenen en attributen: als krijgstrofeën, symbolen van krijgsmansdeugden, enz.

Met betrekking tot het tweede punt — de vormen — is het hem gelukt, het waas van ons eigenaardig nationaal karakter te behouden. Er kon hier toch bezwaarlyk sprake zijn van vormen, die op vreemden bodem allen even passend wezen konden. Even dwaas zou het geweest zijn, indien hy het Gedenkteeken in zuivere Grieksche lijnen had opgetrokken; dan toch zoude men onzen krijgsroem gepersonifiëerd hebben in het beeld van een krijgsman, met Grieksche helm en wapenrusting, en de dagen zulker banale en belachlijke opvattingen, die hier zoo lang hebben gekankerd, zyn gelukkig voorby. De kunstenaar wilde Nederlandsch zijn, en daarby de plaatsing van het Monument op het Damplein als het ware wettigen, door het in harmonie te brengen met de beide voorname gebouwen, in wier nabyheid het zou worden opgericht, en dat in weerwil van het verschil, hetwelk tusschen de Kerk en het Paleis bestaat. En een ieder, die maar eenigzins met een kunstenaars oog begiftigd is, kan het niet ontgaan zijn, dat dan ook de lijnen van het frontaal der Kerk en het frontispice van het Paleis als hoofdvormen in de zuil worden te rug gevonden.

---

[1] Zie Kunstkronijk, XVIIde Jaargang, blz. 54.

Digitized by Google

Een ander denkbeeld dringt zich by het in oogenschouw nemen aan u op, en wel dit: dat, hoewel uit den aart der zaak het Monument geen sepulchraal fragment mocht wezen, de kunstenaar toch zijdelings aan de gesneuvelden indachtig heeft willen zijn, door in het onderste gedeelte der zuil, dat aan de opgaande naald als het ware tot voeting dient, eenigzins aan den tombe-vorm te herinneren, waarvan de symbolieke beteekenis zich gemakkelyk laat bevroeden: het graf verslindt de stof, maar daar boven rijst de overwinning.

Wat vooral in de zuil hoogen lof verdient is, dat de kunstenaar niet is vervallen in een dus genoemde koekbakkers-architektuur van opstapeling, waarvan *Amsterdams* Westertoren zulk een onschoone proeve aanbiedt, en waartoe men al ras geraakt, wanneer men in een zuil afwijkt van den meest gebruikelyken kolomvorm, zoo als in die van TRAJANUS, van Vendôme te *Parijs*, en in vele anderen in *Engeland* en *Amerika*, die niets anders zijn dan reusachtige kolommen met kapiteel en bazement, rustende op een vierkanten pedestal. De Heer TETAR VAN ELVEN heeft te recht begrepen, dat eene zuil iets zijn moet, dat als het ware groeit; en wy herinneren ons de woorden, in zijne Memorie van Toelichting geschreven; « Getrouw « aan de wetten, die de Natuur, de leermeesteres der Kunst, ons « geeft, hebben wy zulks in onze vormen pogen te handhaven. « Van daar die breede voeting, die het Monument als in den « grond geworteld doet zijn, en voorts die langsame, steeds ver- « minderende omvang in de klimming, opdat het rijzig zich « naar boven richte om in het Eendrachtsbeeld te eindigen. "

Maar welke schoonheden wy ook in het zoo gelukkig gekozen Monument opmerken, dat, in den Escausijnschen steen opgetrokken, zoo veel vóor heeft boven ijzer of zink, « waaraan de verf het voorkomen van steen of edeler metaal zou moeten geven" — zeker is het, dat een uitvoeriger beschrijving de voortreffelykheid zal doen uitkomen van dat eenvoudig kunstwerk, dat in der daad op de omschrijving van indrukwekkend aanspraak heeft.

Het grondplan nu is een vierkant, waarvan de vier hoeken zijn afgesneden, en wel zóo, dat er een achthoek met vier

Digitized by Google

lange en vier korte zijden ontstaat. Die korte vakken, daarna buitenwaart uitspringende gemaakt, verhoogen niet alleen de illuzie, maar verschaffen daarenboven een belangrijk voordeel in de samenstelling, wijl nu het geheele lichaam uit steenen blokken en platen kon worden vervaardigd, terwijl de in de hoeken vallende steenen weder daardoor vervallen mochten.

In opstand bestaat het geheel uit drie hoofddeelen. Uit het ondergedeelte, dat naar beneden in wijdte toeneemt, verrijst de naald, op wier top een pedestal is aangebracht, waarop zich het beeld der Eendracht verheft.

In elk der breede zijden van het ondergedeelte zijn boven elkander twee, en in die der naald drie paneelen gehakt, dus in het geheel twintig paneelen, vercierd met toepasselyke bas-reliëfs en opschriften, verdeeld als volgt:

Onderste paneelen. Aan de voorzijde (den kant naar het Paleis gekeerd) leest men: Aan den Volksgeest van 1830 —1831. Achterzijde: Tot opwekking van tijdgenoot en nageslacht.

In de beide zijpaneelen zijn geplaatst: het Wapen van *Nederland* en dat van ORANJE (het wapen is van Prins WILLEM I), waardoor de verwantschap van *Nederland* met het Stamhuis van ORANJE op het naauwst is uitgedrukt.

De daarop volgende hooger gelegen bas-reliëfs zijn: Voorzijde: De Trouw, zinnebeeldig voorgesteld door een hond, de sleutels der veste bewarende. Achterzijde: De Moed. Rechts en links boven de wapens: De beide keerzijden van het Metalen Kruis, door Geniën geschraagd.

Het is reeds voor ons opgemerkt, hoe aan des Kunstenaars juiste opvatting verdient recht gedaan te worden: het is toch eene onbetwistbare waarheid, dat, door het afsterven der bezitters van het Metalen Kruis, dit broze herinneringsmerk allengskens zeldsamer en eindelyk niet meer gezien zal worden. Om die reden nu behoorde dit zinnebeeld van Trouw aan Koning en Vaderland, duurzaam en aanschouwelyk bewaard te blijven. Doch, de reden waarom ze opzettelyk op de beide zijflanken geplaatst zijn, is: de zucht van den ontwerper om daar door uit te drukken, dat de Volksgeest, op de voorzijde door

Digitized by Google

zinnebeeld en spreuk vermeld, de hoofdzaak is, waaraan het Gedenkteeken toegewijd, en waarvan het Metalen Kruis niet dan een uitvloeisel is.

Elke der vier breede zijden van de achtkante, opgaande naald is voorts in drie paneelen afgedeeld. Het middelste daarvan is een medaillon of schild, dat de navolgende opschriften draagt:

Voorzijde: De Eer van *Nederland* gehandhaafd door Vorst en Volk. Achterzijde: God bescherme *Nederland* en ORANJE. Links: 5 Oktober 1830. Te wapen! Rechts: 2 Augustus 1831. Voorwaarts!

De onderste paneelen der zuil bevatten wederom zinnebeeldige bas-reliëfs; het zijn: Voorzijde: De Waakzaamheid (boven de Trouw). Achterzijde: De Voorzichtigheid (boven den Moed). Rechts: De Eendracht. Links: De Kracht: boven de Wapens van den Staat en het Vorstelyk Huis, als de stempels van beiden.

De bovenpaneelen zijn vercierd met krijgstrofeën. Voorzijde: Genie en Artillerie. Rechts: Infanterie. Links: Kavalerie. Achterzijde: Marine.

De totale hoogte van het Monument bedraagt ongeveer 18 Ned. Ellen.

Daar het in het plan der Oprichters lag, aan het Gedenkteeken eene Fontein te verbinden, wordt eene natuurlyke afsluiting van het Monument gevormd door het omringende bassin, dat het water ontfangt uit vier Leeuwenkoppen, benedenwaart aangebracht, en door den Kunstenaar opzettelyk als accessoir gebezigd, ten einde het hoofddoel der oprichting niet te schaden. [1] Zoo heeft de ontwerper van de voorgestelde hoofdzaak een ondergeschikte gemaakt — en zeker den lof verdiend van het nageslacht, gelijk hy dien naar verdienste van den tijdgenoot mocht inoogsten, als denkend kunstenaar — als man van genie. Zoo heeft hy zijn naam verbonden aan deze zijne stichting, die, wy hopen het, door meerdere bewijzen van zijn geest mogen gevolgd worden, wanneer hy te rug zal zijn gekeerd uit den

[1] Vergelijk de reeds aangehaalde Memorie van Toelichting.

Digitized by Google

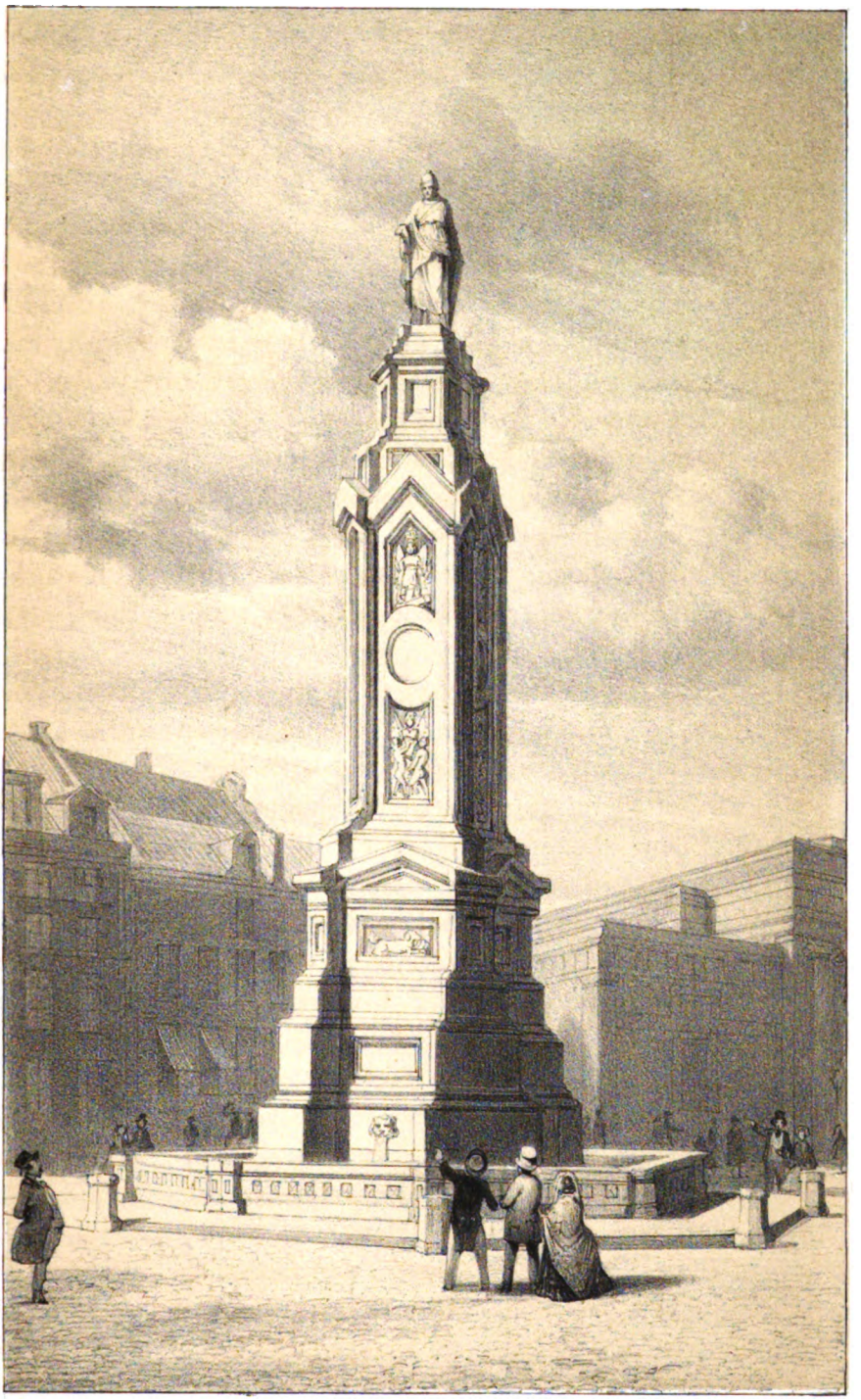

C. C. A. Last. Steendr. van F. Boger

GEDENKTEEKEN VAN DEN VOLKSGEEST
in
1830 en 1831.

Digitized by Google

Digitized by Google

vreemde, waartoe de natie hem in de gelegenheid stelde, op de voordracht van een Minister, die getoond heeft de kunsten lief te hebben en te willen beschermen.

III.

Intusschen is het uur genaderd, waarop het groote feestmaal der hereeniging moest worden gehouden in het Park.

De zaal aldaar had heur feestelyken dosch behouden, met slechts die geringe wijziging, die voor de behoorlyke stelling van feestdisch en zitplaatsen noodzakelyk was.

Vóor het orkest, door den Kapelmeester DUNKLER met diens uitmuntend muziekkorps bezet, was de tafel voor het Hoofdbestuur en de genoodigde Autoriteiten aangericht, terwijl daarmede in behoorlyke verbinding tien andere tafels waren aangebracht, in vijf rijen, voor de deelnemende feestelingen en eenige weinige genoodigden, waaronder zich natuurlyk ook weder *Neerlands* Beeldhouwer met den ontwerper van het gehuldigde Monument bevonden.

Dat er belangstelling voor dezen feestmaaltijd was, mag voor de vrienden der statistiek daaruit blijken, dat er vijf-honderd-en-veertig mannen te zamen waren, die, met uitzondering van het klein getal genoodigden, zich tegen betaling van *f* 10, van eene toegangskaart hadden voorzien, en daardoor tot aanzitting gerechtigd waren.

De hartelyk vrolyke stemming, die zoo by uitnemendheid eigen aan deze feestdagen is geweest, heerschte weder in de ruimste mate in de zaal. Herinneringen aan de nog zoo kort geleden plaats gehad hebbende plechtigheid, die het hoofdpunt der feesten is geweest; aan de genoegens van gisteren en eergisteren; aan ontmoetingen en voorvallen, gedurende die dagen; herinneringen en mededeelingen; plotselyk wederom herkenningen, door een toespeling, door een woord te weeg gebracht — kortom, een drok, levendig onderhoud heerschte alom en aan iederen disch, en het viel moeielyk te begrijpen, dat die aan-

Digitized by Google

zittenden daar waren byeengekomen uit verschillende en meest verwijderde oorden van het Vaderland, één zelfs (en opzettelyk) uit de West-Indische Bezittingen, uit *Suriname*. Veeleer, daar de grootte van het aantal hier natuurlyk belettede aan banden van bepaalde bloedverwantschap te denken, scheen het ten minste eene broederlyke vereeniging van stadgenoten te zijn, die elkander persoonlyk waren bekend en daaglyks bejegenden: zooveel onbevangenheid, samenstemming en vertrouwelykheid heerschte er in de levendigheid der dischgesprekken.

Der muziek, hoe uitmuntend zy was, en hoeveel zy het hare bybracht tot vermeerdering van het genot, zou het zelfs onmogelyk zijn geweest, de uitnemende stemming te verhoogen: en het woord van een der aanzittenden, met zijn nevenman gewisseld, was van volle waarheid: « Er is hier by alles een broe- «derlyke zin, die het hart goed doet en den geest verheft! "

Inmiddels gingen de allersmakelykste gerechten, door den Utrechtschen restaurateur F. Rikkers geleverd, en door de koks Gros, vader en zoon, toebereid, langs de tafels rend met eene vaardigheid, die niets te wenschen overig liet. Wie der gasten genoeg nieuwsgierige of gastronoom was om zich op de hoogte der spijzen te houden, behoefde slechts een oog te slaan op den menu, dien hy, niet onaardig in den vorm van een Metalen Kruis gedrukt, tevens met eene opgave der officiëele toasten, by zijn « couvert " gevonden had. [1]

De muziek, die vol en golvend door de zaal ruischte, mocht by de fraaie vercieringen, de heldere verlichting, het drokke gewoel, alles eigen aan een vrolyken feestmaaltijd, by uitnemendheid gepast heeten. Zy ving aan met een jubelende feestmarsch, « de Eendracht ", opgedragen aan de Vereeniging « het Metalen Kruis ", door den Kapelmeester-zelf. Daarna klonken de schoone akkoorden van Rossini, « Oeverture Guillaume Tell ", weder opgevolgd door eene gelukkige Fantaisie uit « La Fille du Regiment " van Donizetti. En wie dan vervolgends eens rustte van vork en mes, en poosde van een drok gevoerd gesprek, om eens een blik te werpen in het ronde, en soms te

[1] Zie Bylage N.

Digitized by Google

blijven toeven by een opmerkelyk gelaat, bekend of onbekend, of een karakteristieke houding, of een onderscheidend ordeteeken — die leende te gelijk, boven al het geruisch heen, welgevallig het oor aan DUNKLERS « Herinnering aan 1830—1831 " in drie afdeelingen gesplitst: « Vaandelmarsch, Marsch-potpourri, en Pas de Charge; " voor menig een eene schilderij in tonen, die hem meer dan één tafreel van voor vijf-en-twintig jaren in het geheugen riep. Ook de beide nog volgende stukken, eene « Nationale Oeverture " en « Les Rencontres " waren van des Kapelmeesters eigen kompozitiën.

En er klonk reeds sedert het uur van zevenen ook herhaaldelyk en dikwerf dat geknal, dat van een goeden en opgewekten feestmaaltijd zoo onafscheidelyk en reeds in zijn klank vervrolykend is, en den bruisenden champagne-beker vooraf gaat, en dat vooral by krijgsmuziek niet nalaat eene eigenaardige werking te doen.

Aan het « dessert " kondigde de trompet de opening der toasten aan, waarby de officiëele onderling waren geregeld.

Prins HENDRIK stelde op eene treffend eenvoudige wijze den feestdronk in op de gezondheid van Z. M. den Koning; waar by de broeder den broeder toebad, dat hem nog jaren regeerens mochten worden geschonken over een volk, welks trouw en gehechtheid aan het Vorstelyk Stamhuis den eigen morgen van dien dag nog zoo zeer door den Vorst-zelf waren erkend.

De Heer BOREEL wijdde toen zijn dronk aan Prins HENDRIK, den Voorzitter van « het Metalen Kruis, " en bracht hem den hartelyken dank van allen voor zijne welwillende medewerking, een gevolg zijner oprechte achting, eerbied en genegenheid voor *Nederland*, en waarmede hy nu als het ware weder een nieuwen band had geknoopt.

Een tot driewerf herhaald « leve de Koning! " had uit volle borst het slot van 's Princen woorden begroet; de taal des Heeren BOREEL deed geene mindere uitwerking, en het moet den edelen Oranjezoon gewis diep in de ziel hebben gedrongen, dat daverend gejuich, vurig van geestdrift, « Leve Prins HENDRIK! "

Zichtbaar getroffen, stond de Prins toen ook ten antwoorde

Digitized by Google

op, wat niemant bevreemde, ofschoon nu, naar de vooraf bepaalde regeling, de Heer VAN DER BRUGGHEN aan de beurt was. Zijne Hoogheid verklaarde, dat hy het woord had genomen, omdat hem het uitspreken zijner erkentenis eene behoefte was, erkentenis der liefde niet slechts voor zich, maar vooral ook voor zijn Stamhuis; het was hem goed, te kunnen uitspreken, hoe by hem de overtuiging leefde, dat geheel het Huis van ORANJE, zoo wel als hy, alles veil had voor het welzijn des Vaderlands; hoog hief hy dan den schuimenden beker, op het heil en den voorspoed en den bloei van het Vaderland, dat kleene *Nederland*, gelijk zijn broeder, de Koning, reeds had gezegd, dat stipjen lands op de waereldkaart, maar dat zoo groot was door eendracht, door onderlinge liefde en trouw.

En die vijf-honderd jubelden als één man, vol liefde en begeestering: «Leve het Vaderland! Leve ORANJE!"

En nu zij men niet dwaas en «naïef zelf-geloovig" genoeg, om te meenen dat deze geestdrift niet hooger valt te schatten dan een feestelyke roes, en niet dieper van oirsprong mag gelden dan de opwelling van een enkel oogenblik. Niets is zoo kinderachtig onwaar, niets zoo beklaaglyk valsch, als deze beweering — die toch ook reeds uitgesproken werd!..... Wie mag wenschen dat zóo te kunnen, wie mag willen dat zóo te moeten noemen, is dom of boosaardig. Dom, wanneer hy oordeelt over feiten, die hy in hunnen gantschen samenhang niet in staat is op te merken; boosaardig, wanneer hy moedwillig verwerpt, wat hy tegen zijn zin gedwongen is waar te nemen, maar het niet wil erkennen, omdat het, mocht hy de dingen regelen, niet geschied zou zijn. Men sluite slechts niet het oog voor de reeds sedert jaren achtereenvolgende «consequente" houding en handeling dier mannen — allen uit den beschaafden, velen uit den hoogen maatschappelyken stand — by wie de daad onder honderd verschillende vormen de woorden was vooraf-gegaan — en men zal zich genoodzaakt zien te erkennen, dat geene sprake van tijdelyke opgewondenheid de vastheid van hun beginsel ontadelen mag — ten zij men lasteren wil.

De Heer VAN DER BRUGGHEN herdacht den uitnemenden en krachtigen «Volksgeest van 1830—1831", en bracht hem

Digitized by Google

zijne hulde in een waardigen toast, waarvan die des Heeren VAN DAM VAN ISSELT, aan «de Stad *Amsterdam*" gewijd, zoowel eene voortzetting mocht heeten, als eene samentrekking van den blik over de geheele bevolking, meer bepaaldelyk op die van *Amsterdam*. De fiere spreker, die met een enkel woord herhaalde, wat hem dien zelfden morgen uit de ziel was gevloeid, erkende dat de stoffe van zijn feestdronk rijk was, en wees vervolgends vooral met krachtige trekken aan, wáarom hy *Amsterdam* kon noemen «de Hoofdstad, die de vertegenwoordigster was der Nederlandsche trouw", en waar de liefde voor den Vorst, de warme vaderlandsche zin en de broederlyke eendracht, blijkends de stemming die er nu nog heerschte, in die vijf en-twintig jaren gants niet uitgestorven waren; daarby bracht hy ook zijne hulde aan de regeering, die heden weder in alles zoo behulpsaam, voorkomend en zorgend was geweest, en vooral aan hem, die de ziel dier regeering heeten mag, den waardigen Burgemeester BOOT.

De Heer BOOT, wien de luide toejuichingen op de hem geldende toespraak bewezen, hoe de woorden de vertolking waren van aller gezinning, stelde toen in zijn toast «de Volksgeest van 1856", met voortreffelyke bewoordingen in een helder licht. Herhaaldelyk werd zijne gespierde rede onderbroken door luide bravoos! Met gepasten trots — zoo als reeds vroeger is gezegd [1] — wees hy op de zoo kennelyk gebleken uiting van dien volksgeest, en deed met den meesten nadruk en op onwedersprekelyke wijze uitkomen, hoe daardoor allen beschaamd werden, die met vrees de viering van het Feest van Vrede en Trouw hadden te gemoet gezien. Hy schroomde niet — en deed er wel aan — rond wech die geruchten te noemen, en stelde nu in breede en krachtige trekken daarentegen de waarheid met diep gevoel aan het licht; en evenzeer als hy den miskenden en gewantrouwden volksgeest verdedigde en handhaafde, door zegevierend te wijzen op de feiten van den dag — evenzeer verdedigde en handhaafde hy den Koning en de raadslieden der Kroon tegen iedere verdenking, als zouden ooit ORANJE, of wie door een

[1] Zie het Verslag der Augustusfeesten.

Digitized by Google

Vorst uit dat Stamhuis tot raadsman werd gekozen, medeplichtig kunnen zijn aan eedbreuk of aanranding van de vrijheden des volks.

Den edelen redenaar bleek het allerovertuigendst, hoezeer hy de waarheid op elk punt begrepen en getroffen had: de toejuichingen te midden van zijn spreken, die hem dikwerf dwongen een oogenblik te poozen, bewezen hem dat; en de donderende bravoos! die zijn zwijgen vervingen, drukten een krachtig en onwrikbaar zegel op hetgeen hy had gezegd.

De volgende feestdronk werd weder uitgebracht door Prins HENDRIK, en wel op de Nederlandsche Marine, met eene warmte en begeestering, die zijn hart eere deed; waarna de Minister van Oorlog, de Heer FORSTNER VAN DAMBENOY « het Nederlandsch Leger" herdacht, en de Heer SCHIMMELPENNINCK « de Afdeelingen van het Metalen Kruis" toedronk.

Met den Heer ZILLESEN, wiens aankondiging reeds door algemeen gejuich begroet werd, en die het Hoofdbestuur den vollen beker wijdde, sloot de reeks der officiëele toasten.

Er waren er echter, die, schoon onverplicht, behoefte hadden, zich met een woord tot de oude Krijgsmakkers en Wapenbroeders te wenden, het zij als voormalig kampgenoot, het zij als mede-Vaderlander. In deze laatste betrekking trad de Dichter VAN LENNEP op, na den Heer ZILLESEN. Aller verwachting, dat thands de dichterlyke vorm den ongebonden stijl zou vervangen, werd niet te leur gesteld: helder en duidelyk klonken de woorden des Zangers door de zaal:

Een wakkre en trouwe vriendenschaar,
Eens vast verbonden aan elkaâr,
Maar sinds gescheiden en verspreid,
Thands weêr van d' eigen geest geleid,
Te zaam gevloeid uit elk gewest,
Viert vrolyk feest in Aemstels vest;
Hernieuwt er weêr met hart en mond
Den onvergeetbren broederbond,
En richt, als blijvend onderpand
Van liefde en trouw aan 't Vaderland,
In de Aemstelstad een denkzuil op,
En voert er de Eendracht hoog in top.

Digitized by Google

Wel wijs en waardig was de keus
Van zulk een beeld, van zulk een leus.
Prijkt ze op geen zilvren muntstuk meer —
Nog bleef der Vaadren spreuk in eer:
Door Eendracht wordt het kleine groot,
En 't heilig beeld, dees dag ontbloot,
Deel, van zijn hoog verheven steê,
Die gulden les aan 't nakroost meê:

Ja! wat verwissele of verdwijn —
Laat Eendracht steeds de leuze zijn.
Zy hechte door alle eeuwen heen
ORANJE en *Neerland* vast aan een;
Vereenige door trouwe min
De zoons van 't zelfde huisgezin,
En spreide ook buiten dezen grond
Haar zaalgen invloed zeegnend rond,
Tot vede en haat van de aarde wijk,
En ook het verstgelegen rijk
De leus volg', die in *Neêrland* blonk
En 't voorbeeld loov', dat *Neêrland* schonk.

Jonkheer P. H. BICKER, die vervolgends het woord vroeg, bracht met hartelykheid en warm gevoel hulde aan den kameraadschappelyken geest, die ook nu zelfs nog niet had opgehouden te heerschen onder de strijdmakkers van 1830—1831, onverschillig of zy sedert in hoogeren of lageren maatschappelyken kring waren te rug gekeerd, en die door zijn langen duur reeds waarborgde, dat hy niet zou ophouden te bestaan, zoolang er nog harten klopten, die met elkander die gedenkwaardige dagen hadden doorleefd.

Met eene cierlykheid, die den dichterlyken vorm naby kwam, bracht toen de Heer RUTGERS VAN DER LOEFF een feestdronk aan het verbond van MINERVA en MARS, en herdacht den Student-soldaat, die in den Tiendaagschen Veldtocht zich met zooveel kracht, beradenheid en heldenmoed had doen gelden.

Ook de Heer BURLAGE, hoezeer zich nergends op den voorgrond plaatsende (eene bescheidenheid, die het beste bewijs is voor het weinig zelfzuchtige zijner nu zoo uitnemend geslaagde plannen!), ontfing de erkenning en hulde, die aan deze plaats

Digitized by Google

vooral hem zoo zeer als iemant toekwam: de Heer Mr. L. METMAN wijdde hem een hartelyken feestdronk, die door hem op eene waardige wijze werd beandwoord.

Was de dag schoon geweest — de avond was het niet minder; en toen het vertrek des Princen met zijne omgeving het sein gaf dat de feestmaaltijd was afgeloopen, toen scheen het allen, dat de tijd zich moest hebben vergist.

Intusschen was het uur, bepaald voor het groot Vuurwerk, door de Stad *Amsterdam* aangeboden, reeds verstreken — en men haastte zich op weg naar den *Binnen-Amstel*, niet weinig verheugd, dat het regenachtige weder inmiddels had opgehouden, en de wel donkere maar niet meer vochte lucht den gunstigen uitslag van het schitterend schouwspel bevorderlyk zou zijn.

IV.

Het tafreel dat rustig wachtte om gezien, en — laat ons het er by voegen — om genoten te worden, had zijne eigene, zeldsame schoonheid, en maakte daardoor weder een frisschen indruk op het gemoed der feestvierenden, die, door de talrijke illuminatiën op hunnen weg van het Park naar de Hooge-Sluis reeds belet waren om — zoo dat ook buitendien mogelyk ware geweest — te verflaauwen van stemming. Dat zy telkends herinnerd werden, hoe niet zy-alleen, maar ook de gantsche stad hun feest vierde, dat droeg nu zelfs by, om iederen ontfangen indruk levendig te houden. Zoo kwamen zy, wandelende, soms dringende, door eene ontelbare schare die den zelfden weg nam, of zich reeds naby het hoofdpunt verzameld had, eindelyk aan de Jacht-haven.

Aan het afgaan van den trap, waar de toegangskaart de gerechtigdheid tot afdalen bewijzen moest, was het gedrang weinig minder, en daardoor werd de verrassing te grooter, wanneer men eindelyk door een soort van gang, een vertrek, hier een hoek en daar een hoek, altoos zijn voorman slechts volgende, eindelyk weer buiten in de vrije lucht kwam, en dan bespeurde dat men op den *Amstel* wandelde — ten minste zoo ver men kon,

Digitized by Google

want een groot deel van het water-terrein, dat zich vrij ver uitstrekte, was reeds weder overal met gasten bezet.

Een aantal platboomde vaartuigen, nevens elkander gelegd, was met planken bevloerd, waarop tafeltjens en stoelen stonden geplaatst in grooten getale, zoodat er zich als een ruim voorplein bevond voor het locaal der Amsterdamsche Roei- en Zeil-vereeniging «de Hoop." Dat lokaal-zelf, door Bestuurderen met de meeste voorkomendheid opengesteld tot ontfangst van den Prins, met de Ministers en andere Autoriteiten die Zijne Hoogheid omgaven, was daartoe eenvoudig maar hoogst smaakvol door den Behanger BOUMAN ingericht, met bloemen getooid, en helder verlicht. Ook het geheele buitenterrein der «bevloerde" Jachthaven was van afstand tot afstand door heldere gasvlammen beschenen, en gaf volkomen het denkbeeld van een uitgestrekt plein, waarop een kolossale buitenpartij werd gevierd. Het scheen daar alles één groote familie De vrolykste vrolykheid heerschte daar, by de uitmuntendste eensgezindheid. Zeker — donker was de hemel daar boven, maar helder straalden de gaslichten daar beneden, helder paerelde er de wijn in de glazen, helder klonk de muziek over de stilte der wateren, over de ruischende menigte, helderheid glanste er in ieder hart. Een violet-zilverachtig elektriesch licht, naar sterk maanlicht zweemend, door den Heer E. VAN EMDEN vervaardigd, en boven het lokaal «de Hoop" geplaatst, overstraalde herhaaldelyk en als by voortduring met een wonderbaren glans het blijde tafreel, dat zich nog onafzienbaar verlengde door de talloze vaartuigen met toeschouwers op den stroom, en dat in die oogenblikken vooral, voor de duizende toeschouwers van de Hoogesluis, het nabyzijnd lokaal «Apollo", en de beide Amstelzoomen, van eene betooverend fantastische schoonheid moet zijn geweest.

Ook nu werd men even plotselyk als ongezocht herinnerd, dat het een nationaal feest was, wat men vierde. De muziek ving het Volkslied aan. En naauwlyks klonken die geliefde tonen in het oor — of zy trilden door het harte; één enkele stem ving aan ze te begeleiden — en eer er het tweede woord nog klonk, zweeg er geen enkele mond meer, en het

«Wien Neerlands bloed"

Digitized by Google

galmde daar rond van duizende lippen, zoo plechtig en heerlyk, als een psalm in de nacht, de nationale psalm van het Nederlandsche Volk. By het tweede koeplet was er niemant meer zittende gebleven: het lied werd staande gezongen, en gesloten met hoedengezwaai en driewerf hoezee!

De uitvoering van het vuurwerk was op tien ure aangekondigd. Onvoorziene omstandigheden, waaronder de van vocht doortrokken lucht, die niet zoo goed als de regen had kunnen worden afgeweerd, wel een der voornaamste was, maakten dat echter onmooglyk, ondanks de steeds aangewende zorg en den voortdurenden yver des vervaardigers, den Heer P. L. VAN DER BURGH.

Wie daar buiten waren verzameld, moest dat zeker lang vallen, ongeduldig maken, en onaangenaam zijn; wie zich op het terrein bevonden, lagen te veel onder den invloed van «den feestelyken geest", om er zich ook maar een oogenblik over te bekommeren. En ook, even als aan alle zaken, aan dat verdrietig wachten der toeschouwers kwam een einde: omstreeks half twaalf schoot er een vuurpijl in de lucht — en het sein tot den aanvang van het vuurwerk was alzoo gegeven. Het reeds bovengemelde bezwaar was ten deele oorzaak, dat de groote illuzie, die men zich had gevormd van een vuurwerk, door de Stad *Amsterdam* aangeboden, nog al eenigzins schipbreuk leed, hoewel nu en dan de verwachting wel degelyk werd voldaan. En voor wie nu met eenige reeds oude bekenden, of ook vroeger volkomen onbekende maar nu zoo even gemaakte kennissen vriendschappelyk aanzat rondom een kleine vierkante tafel, onder een geurig glas wijn, en een niet minder geurigen sigaar, pratende over de gebeurde, of niet gebeurde, of nog te gebeuren dingen — die werd soms aangenaam verrast en afgeleid door den kleurigen gloed rondom hem; en wanneer hy dan op zag, deed een vonkelende bloemspuwer of een schitterend zonnerad, met hunne roode, blaauwe, geele of groene starrenvonken, tegen den diep donkeren achtergrond eene schoone werking. Lettede men niet op iederen snorrenden vuurpijl, op elken knetterenden zwermpot — de lichtkokers dwongen van zelf reeds de aandacht door hun zacht blaauw licht; en schoon niet alle

Digitized by Google

tien der groote voorwerpen, waaruit het geheel bestond, even goed gelukten — de vier meest kapitale:

Een schitterende dekoratie, aan Zijne Majesteit den Koning gewijd;
Een niet minder schoone, ter eere van Zijne Koninklyke Hoogheid Prins HENDRIK der *Nederlanden*, beiden met vlammende naamcijfers;
Een prachtige voorstelling van het Metalen Kruis, in gloeiende kleuren;
Een afbeelding van het pas onthulde Gedenkteeken aan den Volksgeest van 1830—1831, door eerezuilen omringd, met verlichting van Grieksch en Bengaalsch vuur —

dat alles was schoon en boeiend genoeg, om ten volle van de uitgezochte nacht te genieten, en het gaarne aan de verslaggevers der dagbladen over te laten, om af te dingen op de waarde van het geheel, en op te merken, dat er wel wat kruit en ijzervijlsel of wat daar al zoo benoodigd mag zijn, meer had kunnen worden besteed.

Het was lang na middernacht, toen de Prins, hoogst tevreden over de hem door de oplettende Vereeniging geschonken ontfangst, van het water-lokaal naar het Paleis te rug keerde. Langsamerhand werd ook het vlottende plein van feestelingen ledig. Dommelende en half slapende bedienden ruimden ten ruwste wat noodzakelyk was op; een voor een stierven de gasvlammen boven de gesloten kraan, en de donkere nacht hing weder over den *Amstel* in hare gewone stilte.

V.

Maar nog niet alzoo in de stad.

Den gantschen avond was het er, meer nog dan na de beide eerste dagen, vol levendigheid en drokte geweest. Ontelbaar (in *Frankrijks* hoofdstad zou men hebben gezegd onrustbarend!) in den volsten zin des woords, mocht men de volksmassa heeten, die zich toen langs straten, grachten en pleinen bewoog. Natuurlyk was de grootste toeloop naar de voornaamste straten en grachten gericht, en byzonder naar de hoofdstraten, waar de vrolyke en toch altoos zoo rustige woeling dan ook onbeschrijfbaar werd. Duizenden verdrongen zich daar om de illuminatie te aanschouwen, die niet alleen de openbare ge-

Digitized by Google

bouwen, maar ook algemeen de byzondere huizen vercierde, en waarby het helle gaslicht dikwerf alleraangenaamst werd afgewisseld door den tederen glans der Sinesche ballons, die een kleurig lichtwaas rondom zich uitgoten, en het oog, duizelende van beweging en licht, een verlokkend en aangenaam rustpunt schonken. De maatregelen der politie, omtrent de bepaling van den weg, dien de rijtuigen dezen avond te houden hadden, had de gewenschte uitwerking; want men weet het: waar, onder de uitbundigste vrolykheid, overigends nog de volmaaktste orde en regel heerscht, wordt zy dikwerf verstoord door dat paard-achtige menschenras, dat men met den naam van koetsiers qualificeert, en dat in wildheid (niet in gedresseerdheid!) volkomen gelijksoortig is aan de dieren, waarmeê zy daaglyks omgaan.

Wat fraaie verlichting men evenwel ook elders mochte aantreffen — niets haalde by die op den Dam.

Het zestiental vlaggen, dat de bevriende Staten rondom het Gedenkteeken als vertegenwoordigde, was door bogen aan elkander verbonden. Boven acht dezer bogen prijkte nu eene heldere zon, stralende met zoo schitterend licht, dat het gantsche ruime plein daardoor met een vollen dag werd beschenen. Te midden dier lichtzee rees de blaauw-grijze zuil statig en vast omhoog, en vol ernstige, heerlyke schoonheid teekende ook het blank-geele beeld der Eendracht zijne onberispelyk-schoone vormen tegen den donkeren hemel af.

En de ontelbare menigte daar rondom was in de uitmuntendste samenstemming met dat schoone symbool daar boven; hetzij zy daar stonden, genietende van het schouwspel, met die rustige kalmte, die het uitwendig kenmerk is der beschaving; hetzij zy daar rondom heen krioelden, dansten en jubelden soms, met die vaak uitbundige dartelheid, die nog altoos de uitdrukking der vrolykheid van de lagere klasse blijkt — zy waren allen eendrachtelyk in feestelyken zin.

Wy willen daarmeê niet zeggen, dat er onder die talloze massa wel niet zullen geweest zijn van die «jonge lieden", die SCHIMMEL met zoo uitmuntende waarheid schildert: «wier wieg nimmer (lees nooit) op aangevochten grond had geschommeld; die, van dat zy zich bewust waren, den vrijheidsboom altoos in

Digitized by Google

bloei hadden zien staan; die dartelen konden te midden van de weelde die zy volop smaakten, en wier genietingen niet konden worden gestoord door pijnlyke herinneringen uit het minder bloeiend weleer" — maar deze jonge heeren, of wie zy dan ook zijn mochten, verloren zich zoo gants onder de andersdenkende menigte, dat zy, te midden van het schitterende licht zelfs, niet eens werden opgemerkt.

Middelerwijl vond in het Grand Théâtre des Variétés een feestbal plaats, waartoe allen, die het Metalen eerekruis op de borst droegen, vrijen toegang konden genieten met eene Dame.

En onder en gedurende dat alles heerschte er overal, door de geheele stad, zoo wel in de minste, spaarzaam verlichte buurt, als in de schitterendste hoofdstraat, die «geest van orde en betamelykheid", waarop de Heer Boot zich in de Raadsvergadering van den 29sten Augustus zoo te recht verhief; die der Amsterdamsche bevolking zoo zeer tot eere strekt; die een Franschen uitgewekene, met wien wy ons een poos onderhielden, in de uiterste verbazing had gebracht, en die onzen Legende-dichter gewisselyk in menig opzicht heeft verzoend met Hollands lagere klasse, waar hy die met eene vreemde vergelijkt.

Eindelyk, even als daar buiten op den *Amstel,* doofden ook allengs de laatste feestvlammen binnen de Amstelmuren uit. De hoofdfeestdag was daarmede voorby gegaan, en behoorde tot het verledene. Maar wat niet was voorby gegaan; wat als de onvergankelyke echo van dien schoonen dag spreken blijft — is het arduinen Monument, oprijzende uit den schoot van het grijze *Amsterdam;* dat is het onverwrikbare Gedenkteeken aan den Volksgeest van 1830—1831 gewijd, dat met iederen morgen en by elken avond den Nederlander met sterke stem de spreuk zijner vaderen toeroept:

Eendracht maakt Macht.

Digitized by Google

DONDERDAG, 28 AUGUSTUS.

I.

Naar *Amsterdam* stroomt alles heen:
Men woelt en wart er blij door een
Op 't Volksfeest van 't Metalen Kruis;
Geen kreupel besjen blijft in huis;
Het Monument, met springfontein
En standbeeld, wordt onthuld op 't plein:
Men redeneert en juicht en zingt
En joelt en danst en eet en drinkt;
Maar wie er blij zijn by dit feest —
De parapluiverkoopers 't meest.

Zoo schertste de Redakteur van het Jaarboekjen «Holland;" en waarlyk — zoo een der feestdagen den groot- en kleinhandelaars in regenschermen blijdschap, dat wil zeggen voordeel gebracht heeft — de Donderdag van 28 Augustus is waarschijnlyk niet van de minsten geweest. En zoo er 's Woensdags duizenden waren, die, met een mismoedigen blik op de graauwe, aanvankelyk onmeêdoogend stroomend blijvende lucht uitriepen: «hoe jammer!"..... honderden waren er Donderdag, die het herhaalden: een schoone voormiddag, waarvan men zich een nieuw genot had voorspeld, moest by dat ongunstig weder ongetwijfeld verliezen.

Digitized by Google

Bestuurderen van het Koninklyk Zoölogiesch Genootschap « Natura Artis Magistra " hadden namelyk hunne schoone inrichting op dien dag, van 's morgens negen tot 's namiddags één ure, voor de Vereeniging der verschillende Afdeelingen van « het Metalen Kruis " opengesteld. Dat van die gulhartige welwillendheid zou worden gebruik gemaakt met eene graagte, die het bewijs leveren zou hoe hoogen prijs er op werd gesteld, liet zich verwachten.

Hoe velen onder de van verre gekomenen, die het zich een nieuw genot rekenden om, onder voortzetting van het vriendschappelyk samenzijn, zich te verlustigen in die zoo te recht reeds beroemd geworden Gaarde, waar een degelyke wetenschappelyke kennis, gepaard aan goeden smaak en open zin voor de natuur, zooveel schoons heeft samengebracht; waar

Vol leven, kleur en kracht en heilgen gloed,

de wonderen uit de dierenwaereld met die uit de plantenwaereld samen vereenigd en liefelyk, bevallig, stout, naar eisch der voorwerpen, gegroepeerd zijn; waar een rijke bloemenschat, in schaduwe van hoog geboomte, of door weelderige fonteinen verfrischt, de lucht met welriekende geuren doorbalsemd, en de schitterende paauw of het blanke paerelhoen met deftigen gang de belommerde paden overkruist; waar de prachtige tijger en de fiere leeuw rondstaren met donkeren blik, en de ranke antilope en het bonte damhert vreedsaam herkaauwen op hunne rustige weide; waar de ijsbeer der polen de zonnestralen van den gematigden aardgordel ontduikt in zijn koele grot, en de « oude man " der Nieuw-Hollanders binnen het enge grasperk schijnt te droomen van zijne Australische prairiën; waar de bonte eend fladdert en duikelt in den spattenden plasch, en de gulzige gier met ingetrokken nek indommelt op den knoestigen boomtronk; waar een rijk kabinet ook den inwendigen diervorm voor het oog ontleedt, en weder op eene andere plaats de wonderen der insektenwaereld in heuren duizelingwekkenden rijkdom worden ten toon gespreid; waar de mensch zich kleen voelt — en groot, al naar mate hy zich zijner stoffelyke minderheid, of zijner geestelyke meerderheid bewust is, al naar mate hy den onmetelyken afstand

Digitized by Google

tusschen zijn grooten Schepper en zich-zelf duidelyker beseft — of levendiger de uitnemende plaats waardeert, die zijn Hemelsche Vader hem deed innemen te midden van dat alles, met de begaafdheid om dat alles te onderzoeken, te begrijpen, te overzien, in zich op te nemen — en de kniën te buigen, om dien God te verheerlyken en te aanbidden!

Veel van dat genot moest worden gemist.

Buiten stroomde de regen uit de graauwe lucht over de glibberige paden, en het gedierte school zich wech in hun beschuttende kluize; binnen heerschte dat sombere licht, dat elk voorwerp zijn natuurlyken glans ontneemt, en alles nader brengt aan dien voor de verbeelding zelfs naauwlyks voor te stellen toestand van kleurloosheid, dien de wijsgeeren ons verzekeren het eigendlyk voorkomen der dingen te zijn, wanneer men de tooverwerking der lichtstralen wech denkt. Zelfs in de serres, waar de bonte papegaaien kakelden en kraaiden, schenen de bloemen en planten te zuchten naar het zonlicht, dat anders van daar buiten zoo vriendelyk kon neerzien met een groetenden blik.

Intusschen vond men er ook veel vergoeding.

De tuinzijde van het groote gebouw herinnerde weer aan de feestviering van den dag. Boven den ingang prijkte een schoone vaandeltrofee, waarin het Oranje steeds was verbroederd met *Neerlands* nationale kleuren, en waarby hier nog de fiere vlag was gevoegd, die eenmaal het blazoen der machtige Amstelstad over alle zeën droeg.

De binnentredenden werden reeds terstond getrokken naar de zaal aan hunne linkerhand, al lokte ook ter rechter het op een regenachtigen dag zoo welkome buffet.

De verciering dier zaal was, zoo als ze zich van eene Direktie als die van «Natura Artis Magistra" verwachten liet, hoogst smaakvol en schitterend rijk, zonder overladen te zijn: de kracht van dien tooi was der natuur ontleend.

De ingang, binnen in de zaal, was geflankeerd door prachtige plantengroepen, wier veelkleurig glansend groen hier met breede gladde bladeren, daar met fijn en weelig loover, elders als met gevederte en pluimaadje de beschouwende aandacht verrukte. Vóor

Dat groen en levend achterdoek,

Digitized by Google

en ten deele er van overwuifd, prijkten de bustes, rechts die van Koning WILLEM den Eerste, links die van zijn zoon en volger WILLEM den Tweede, den grooten Veldmaarschalk, en maakten de verciering alzoo tot eene nationale. Niet minder de achtergrond der zaal. De schoone beeltenis des tegenwoordigen Konings, het bekende kunstgewrocht van PIENEMANS penceel, bevond zich nog wel daar, maar niet meer op de oude plaats. De wand ging er als verborgen achter een eigenaardig en keurig dekoratief van bloemen en gewassen. Voor het midden daarvan rees een breed voetstuk, waaraan de schilderij was verhecht. En nu verrees op dat voetstuk, en ten halve door de schilderij verborgen, eene ranke vrouwelyke gestalte, met rozen gekroond, maar zedig van trekken, die den beitel der klassieken herinnerden; in hare naar voren gestrekte handen hield zy een breeden krans, saamgevlochten van eiken- en lauwerbladeren, waarmede zy de Vorstelyke beeltenis bekroonde. Die hulde, door de Bestuurderen van het Genootschap aan den Koninklyken Beschermheer gebracht, was hier te recht aan hare plaats, en treffend door hare eenvoudigheid. Aan de beide hoeken der zaal, ter wederzijde van deze schoone groep, rees mede een pedestal omhoog, waarop de modellen voor een Monument op den Dam waren geplaatst, zoo als de Heer VERDONCK en de Heer MARKELBACH zich dat hadden gedacht en in een schets uitgevoerd. De vinding deed beiden eere aan, ofschoon het «te Wapen!" dat door het eene beeldwerk vertegenwoordigd en aanschouwelyk gemaakt werd, zeker minder beandwoordde aan den meer vredelievenden geest, door het programma uitgesproken. Het andere Monument, waar de Maagd van *Nederland*, staande op een geknotten en door een immortellenkrans met afhangend Metalen Kruis omslingerden zuil, zegenend den lauwer uitstrekt boven de rondom haren voet geschaarde Noordelyke Provinciën, terwijl zy hare speer in ruste houdt — bezat wezendlyke en groote verdienste van gedachte en samenstelling, al miste het natuurlyk ook uit den aart dier samenstelling-zelf, de strengheid van lijnen, die den ernst der gedachte van des Heeren VAN ELVEN kunstschepping zoo heerlyk uitdrukt, en den vorm zoo veel edele waardigheid byzet.

Digitized by Google

Te midden der aldus groenende en den feeste waardig getooide zaal, ontschool men by poozen de vijandige stroomen, waartegen niet te kampen viel, en verlustigde zich met beschouwen en bewonderen, met vriendschappelyk verkeer en gezellig gesprek.

By poozen: — want al ware het niet, dat de diergaardezelf reeds de vreemden tot rondwandelen en bezichtigen noopte — er was éene plaats in den Tuin, van wier bezoek niemant, stadgenoot noch vreemdeling, zich uitsloot, en waar velen zich herhaaldelyk heenwendden, schoon byna allen zonder uitzondering en reeds by hunne aankomst een korteren of langeren blik hadden daar heen geworpen.

Het was de kantine.

Rechts van de eerste toeganglaan naar het groote gebouw, bezijden achter den grijzen beukenboom, was de luchtige tent, even als in dagen van kamp en strijd, uit paalwerk, licht beschot en zeildoek opgeslagen. Dat, als altoos, de Nederlandsche vlag van den top woei; dat breede festoenen van geurig sparrenloover het bekransten; dat een oude wapenbroeder, met zijn eerlyk « metalen " op de borst, voor het met Oranje omplooid en met sparrengroen omslingerd buffet gereed was, om hun een dronk toe te dienen uit een zelfde glas « als waaruit zy zich wel eer, vermoeid van den marsch, of zwart van het kruit, en afgemat van den strijd laafden " — dat was het niet, ten minste niet in 't byzonder, wat elken krijgsman van 1830—1831 derwaart komen en hem er toeven deed.

Aan de beide zijwanden en aan den achterwand der kantine waren een drietal wapenrustingen opgehangen — en deze waren het, die de levendigste herinneringen, de innigste aandoening opwekten.

Stondt ge voor den ingang, leunende des noods op het paar trommen, naar krijgsmanswijze daar op elkaâr gezet, en sloegt ge een blik ter linker, dan zaagt ge den militairen ransel met de saamgerolde kapotjas, gedekt met den chakot, en beneden daarvan, dwars onder den witten koppel van patroontasch en bajonetschede door, het geweer, fier met den tromp opwaart gericht, en aan de greep met een Oranjestrik vercierd. Dat

Digitized by Google

alles herinnerde een van die dapperen, die huis en hof, gade en kroost, vader en moeder verlieten, om onder allerlei ongekende ontbeering den dood in het aangezicht te gaan zien.

Waarom?.....

Lees de Proklamatie, (een blijkbaar, voor de geschiedenis uit die dagen, zorgvuldig bewaard exemplaar) een weinig meer naar voren aan den wand gehecht, en hier meer dan ergends thands by uitnemendheid op hare plaats. Het moet een warm en diep gevoelend harte zijn, waarin de gedachte aan deze onderlinge vereeniging is ontkiemd.

PROCLAMATIE.

«Wij Willem, bij de Gratie Gods, Koning «der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, «Groot-Hertog van Luxemburg, enz. enz. enz.

«Aan allen die dezen zullen zien of hooren lezen, salut!

«De Goddelijke Voorzienigheid, welke aan dit Koningrijk «vijftien jaren van vrede met geheel Europa, inwendige orde en «toenemenden voorspoed schonk, heeft onlangs twee gewesten «met tallooze rampen bezocht, terwijl de rust van onderscheidene «bijgelegene provinciën is gestoord of bedreigd geworden.

«Op het eerste berigt van die onheilen, hebben Wij al aan«stonds eene buitengewone bijeenroeping bevolen van de Staten«Generaal, die, naar luid der Grondwet, het geheele Nederland«sche volk vertegenwoordigen, en zulks, ten einde met gemeen «overleg van Hun Edel Mogenden de maatregelen te beramen, «welke de toestand der Natie en de tegenwoordige omstandighe«den vorderen.

«Te gelijkertijd zijn Onze beminde Zonen, de Prins van «Oranje en Prins Frederik der Nederlanden door Ons belast ge«worden, zich naar die gewesten te begeven, zoo wel om met de «middelen, daartoe te hunner beschikking gesteld, de personen en «eigendommen te beschermen, als om zich te verzekeren van den «waren staat van zaken, en Ons, tot bedaring der gemoederen, «de meest geschikte maatregelen voor te dragen.

«Deze zending, welke volbragt is met eene menschlievend«heid en edelmoedigheid, die door de Natie hoog gewaardeerd zal

Digitized by Google

«worden, heeft ons bevestigd in de overtuiging, dat zelfs dáár, «waar zich de meeste onrust vertoont, de gehechtheid aan Ons Stam-«huis en aan de nationale onafhankelijkheid blijft verzekerd en «wordt verkondigd; en hoe bedroevend ook voor Ons hart de om-«standigheden zijn, die ter Onzer kennis zijn gekomen, Wij mis-«sen de hoop niet, dat het Ons, met den bijstand van den Almag-«tigen God, Wiens hulp Wij, in deze ernstige en treurige gesteld-«heid van zaken, afsmeeken, en door de medewerking van alle «welgezinde en goede burgers in de onderscheidene gedeelten van «het Rijk, zal mogen gelukken de orde terug te brengen, en de «werking der wettige magten, mitsgaders de kracht der wetten te «herstellen.

«Wij rekenen daartoe op het gemeen overleg der Staten-«Generaal. Wij zullen hen uitnoodigen om te overwegen, of de «onheilen waaronder het Vaderland zucht, te wijten zijn aan ee-«nig gebrek in de nationale instellingen, en of er reden zou zijn, «deze te wijzigen, en vooral ook, of de betrekkingen, door de «traktaten en door de Grondwet, tusschen de twee groote afdee-«lingen van het Koningrijk gevestigd, tot bevordering van het «gemeenschappelijk belang, in vorm of in aard, zouden behooren «te worden veranderd. Wij verlangen, dat die gewigtige vraag-«punten met zorg en volkomene vrijheid overwogen worden; en «geene opoffering zal voor Ons hart te zwaar zijn, om de wen-«schen te vervullen, en het geluk te verzekeren van een volk, «welks welzijn het voorwerp is geweest van Onze teederste en be-«stendige zorgen.

«Maar evenzeer als Wij gezind zijn, om met mildheid en «openhartigheid, door ruime en beslissende maatregelen, het heil «des Vaderlands te helpen bevorderen, evenzeer is Ons stellig be-«sluit, de wettig verkregene regten van alle de gedeelten van het «Koningrijk, zonder onderscheid, te handhaven, en tot die maat-«regelen niet anders over te gaan, dan langs den regelmatigen «weg, overeenkomstig den eed door Ons, en aan Ons afgelegd.

«Nederlanders! Bewoners der verschillende streken van dit «schoone land, dat meer dan eens door de Goddelijke gunst en de «aaneensluiting der Ingezetenen is ontrukt geworden aan de on-«heilen waaraan hetzelve ten prooi was, verbeidt alsnu, met «kalmte en vertrouwen, de oplossing der gewigtige vraagpunten,

Digitized by Google

«welke de omstandigheden hebben doen geboren worden; — on-
«dersteunt de pogingen van het wettig gezag ter bewaring der in-
«wendige orde, en van de kracht der wetten, dáár, waar dezelve
«niet zijn verstoord geworden, en tot herstel van orde en wet dáár,
«waar aan dezelve eenig letsel is toegebragt.

«Leent sterkte aan de wet, opdat wederkeerig de wet uwe
«bezittingen, uwe nijverheid en uwe persoonlijke veiligheid be-
«scherme.

«Dat alle verschil van meeningen verdwijne voor de toene-
«mende gevaren eener regeringloosheid, welke zich in verschil-
«lende plaatsen onder de verschrikkelijkste gedaante vertoont, en
«die, zoo zij door de middelen, welke de Grondwet ter beschik-
«king der Regering stelt, en door den ijver der goede burgers niet
«wordt voorgekomen of afgeweerd, eenen onherstelbaren slag aan
«het welzijn der bijzondere ingezetenen en aan den nationalen voor-
«spoed zal toebrengen. Dat alle goede burgers zich overal afschei-
«den van de onruststokers, en dat hunne edele pogingen tot her-
«stel der algemeene rust, dáár, waar zij nog ieder oogenblik be-
«dreigd wordt, eindelijk paal en perk stellende aan zoo groote ram-
«pen, de sporen zelfs daarvan eenmaal geheel mogen uitwisschen.

«En zal deze alomme worden afgekondigd en aangeplakt,
«waar zulks te doen gebruikelijk is, en voorts in het *Staatsblad*
«worden geplaatst.

«Gegeven te 's Gravenhage, den 5den September des jaars
«1830, van Onze regering het *zeventiende*.

(Geteekend) «WILLEM.

«Van wege den Koning,

(Geteekend) «J. G. DE MEY VAN STREEFKERK."

Wie dat daar las (en wie las het er niet!) — was plotselyk met zijne gedachten zes-en-twintig jaren te rug, en hoorde nogmaals den klank dier eerste bazuin in *Nederland*. En onwillekeurig wendde hy te gelijk met den blik ook den voet terstond naar de andere zijde, om zich te voegen by hen die daar reeds stonden en lazen, wat evenzeer door de trouwhartige hand moet bewaard zijn gebleven van iemand, die zijn dag onthield, en die daarom een exemplaar bewaarde dier Proklamatie, zoo als zij in die bange dagen gedrukt werd:

Digitized by Google

PROCLAMATIE.

«Wij Willem, bij de Gratie Gods, Koning «der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, «Groot-Hertog van Luxemburg, enz. enz. enz.

«Aan allen die deze zullen zien of hooren lezen, salut!

«Getrouw aan den eed op de Grondwet gedaan en over«eenkomstig de verpligtingen, die Wij ten aanzien onzer Bond«genooten vervullen moesten, hebben Wij tot hiertoe vruchte«loos alle middelen tot demping van den gewapenden opstand «in de Zuidelijke Gewesten beproefd. Door de zich met verba«zende snelheid opgevolgde gebeurtenissen buiten staat om de «getrouwe ingezetenen aldaar tegen de overmagt te beschermen, «gevoelen Wij dat het noodzakelijk is, thans uitsluitend bedacht «te wezen op het welzijn van die deelen van het Rijk, wier «onwankelbare trouw aan Ons Huis en aan de instellingen eener «welgeordende Maatschappij ook nu weder zóó ondubbelzinnig «aan den dag is gelegd.

«Gij ziet hoe spoedig de beginsels, waardoor eene bekla«genswaardige menigte in beweging is gebragt, tot de vreesse«lijkste jammeren hebben gevoerd. Uwe bedachtzaamheid, uw «pligtgevoel, uw opgeklaarde zin voor waarheid en regt, boven «al het geloof aan God, die de wreker der ongeregtigheid is, «behoede u om door den stroom te worden medegesleept. De «handhaving van die vrijheid, welke in de Vereenigde Neder«landen eeuwen lang gebloeid heeft, zou alsdan, welligt voor «altijd, onmogelijk, en uw verderf onvermijdelijk zijn.

«Uwe krachten, bewoners dier getrouwe gewesten! wor«den in deze oogenblikken tot bescherming van uwen geboorte«grond vereischt. De toestand van dit Rijk vordert dat eene «algemeene Wapening ten dien einde spoedig tot stand gebragt «zij; en dat dezelfde veerkracht, die elders tot vernieling aan«gewend wordt, hier tot behoud van al wat u dierbaar en hei«lig is in het werk worde gesteld.

«De Grondwet schrijft, in omstandigheden gelijk die waar «in Wij thans zijn geplaatst, het dragen der Wapenen voor, als «een der eerste pligten van alle ingezetenen van het Rijk. Dit

Digitized by Google

«voorschrift komt met uwe wenschen overeen. Welaan! TE WA-«PEN, op de dringende bede van uwen Vorst. TE WAPEN, voor «de zaak van orde en van regt. TE WAPEN, onder ootmoedig «en biddend opzien tot den Almagtigen GOD, die Nederland en «Oranje zoo dikwerf uit de grootste gevaren heeft gered.

«Wij gelasten de Hoofden der Stedelijke en Plaatselijke «Besturen onmiddelijk de maatregelen te nemen, voor welke de-«ze Vrijwillige Wapening, naar gelang van de onderscheiden «gesteldheid der localiteiten, met den meesten spoed en op de «meest doeltreffende wijze plaats hebben kan. Zij zullen tot re-«geling derzelve, Onzentwege, spoedig de noodige voorschriften «ontvangen. Voor de aanvankelijke maatregelen worden geene «bijzondere bepalingen vereischt, vermits hetgeen te doen valt, «door Vaderlandsliefde wordt aangewezen.

«En zal deze alomme worden afgekondigd en aangeplakt, «waar zulks te doen gebruikelijk is, en voorts in het *Staatsblad* «worden geplaatst.

«Gegeven te 's Gravenhage, den 5den October des jaars «1830, van Onze Regering het *zeventiende*.

«WILLEM.

«Van wege den Koning,

«J. G. DE MEY VAN STREEFKERK."

Heil den Koning, die met volheid van vertrouwen aldus tot Zijn Volk spreken mocht! Heil het Volk, tot wien zijn Koning aldus met volheid van vertrouwen komen kan!

Als om het zegel te zetten op dat vertrouwen, ja als de schoonste en krachtigste verpersoonlyking van het andwoord der Natie aan haren Vorst, hingen daar die drie wapenrustingen, waarboven men ten motto had kunnen plaatsen de zinsnede uit de Dagorde des Princen van ORANJE van 14 Augustus 1831:

«Wy hebben nu onze taak volbracht."

«Wy hebben gedaan wat Koning en Vaderland van ons eischten."

«Wy hebben gezegevierd over den vijand, tegen wien wy zijn ten strijde getrokken." —

Drie wapenrustingen waren het, «met eere gedragen in

Digitized by Google

den roemvollen strijd, door drie broeders, rechtgeaarde zonen van een onvergetelyken vader, wiens burgerdeugd herhaaldelyk en zwaar was beproefd, en die, hoe lief hy hen had, hoe zeer hy hun steun en hulp behoefde op den moeielyken levensweg, ze afstond aan het Vaderland, dat hy beminde als zy.

Drie wapenrustingen van drie broeders, die, aarzelend by de keuze tusschen gaan voor den Koning, of blijven voor hunnen vader, door dezen uit den tweestrijd werden gered met de woorden: «Gy of ik, jongens!"" [1]

Die, welke wy reeds in oogenschouw namen, werd eenmaal door den oudste der drie broeders, den Heer G. W. WESTERMAN gedragen als vrijwillig Amsterdamsch Schutter.

De wapenrusting aan de achterzijde opgehangen, rijker in voorwerpen, en daarom goed geschikt voor middelstuk, riep den vrijwilligen Jager van ROOKMAKER voor den geest, en behoorde den jongsten broeder, den Heer F. C. WESTERMAN. Even als het Schutters-geweer ter linker, was ook hier de Jager-buks aan de greep met een Oranjestrik vercierd.

Naar de rechterzijde eindelyk hing de wapenrusting van den derde der broeders, den Heer J. C. WESTERMAN, weleer vrijwillig Koninklyk Jager. En hier werd de Oranjestrik niet gezien.

Was hy dan minder getrouw geweest in de vervulling van zijn krijgsmansplicht, of had hem het harte minder warm geslagen voor den Vorst uit het Oranje-Huis?.... Voorwaar niet!

Vol geestdrift in de jeugdige, fiere borst trok hy heen ten strijde, als allen; vol heldenmoed en onverschrokkenheid streed hy; vol liefde voor zijn Vorst en zijn land wijdde hy zijn leven aan de goede zaak — en het offer werd aangenomen. Reeds had hy de overwinning aanschouwd, toen hy sneuvelde door het verraderlyk schot uit *Leuven*.

Daarom buigt zijn trouwe buks ook den tromp nederwaart, en kan zy niet schitteren met het kleurig Oranje, maar is omwonden met het floers der rouwe.

---

[1] Zie: *Ter Herinnering aan* MARTEN WESTERMAN, door A. J. DE BULL, uitgesproken in de Hollandsche Maatschappy van Fraaie Kunsten en Wetenschappen, en geplaatst in *de Tijd*, Deel XVII. Verslag der Augustus-feesten.

Digitized by Google

En menig een der oude, trouwe wapenbroeders voelt zich een traan opwellen in het oog, by het staren op dat vuurroer; dat vuurroer, waarvan de grijze vader in een beroemd geworden dichtstuk zong:

o Pand, dat my zoo dierbaar is,
Schoon niets me een zoon vergoedt,
Gy zijt me een dierbare erfenis,
Gewijd door trouw en moed!

En zoo de nood ten toppunt klom,
De zee hier binnenvaart,
En zich de laatste heldendrom
Op 't puin der steên vergaârt —
Dan, zoo er nog in mijn geslacht
Een manlyk harte slaat,
Zult gy, ten schrik van de overmacht
Nog buldren voor den Staat!

O mogt ik, eer ge in smaad en hoon
Verzinkt, mijn Vaderland!
Zóo sterven als mijn dierbre Zoon,
Zijn wapen in de hand. [1]

Dat vuurroer, wellicht in de smartelyke ure des doods nog in de hand des edelen Jagers geklemd, en nu na vijf-en-twintig jaren met eerbied en geestdrift, als een heilig reliek, door velen met een vochtig oog aanschouwd, gaf een der aanwezigen het volgend extemporé op de lippen:

Een waardig voorbeeld voor ons allen:
De jager-buks in 't floers gekleed —
De brave WESTERMAN met eere er meê gevallen —
Na vijf-en-twintig jaar geen onzer die 't vergeet!
«Onthoudt uw dag!" en hulde aan 't graf
Van hem, die voor zijn land vrijwillig 't leven gaf!

Zoo eerde men op nieuw en rechtmatig de nagedachtenis des jeugdigen helds, van wien de Hoogleeraar VAN KAMPEN

[1] M. WESTERMAN, *Het Vuurroer van mijn Zoon.* Zie het Verslag der Augustusfeesten.

Digitized by Google

opendlyk getuigde, dat hy «een jongeling van groote verwachting" was. Hy ontviel als een starre aan den hemel van het ouderlyk geluk — maar hy ging op als een starre aan het smetteloos azuur van den roem zijns vaderlands.

De indruk, door die eenvoudige kantine in den Tuin van «Natura Artis Magistra" op dien morgen gemaakt, was voor allen diep en onvergetelyk.

II.

«Ziet dien Officier. Hy trilt: hy is lijdende; de koorts «buigt hem neder — doch hy zal zijn post niet verlaten, want «hy heeft het bevel aan de hoofdwacht."

«Ziet dien grijzaart met zilveren hairen. Zijn borst is «overdekt met eereteekenen, zichtbaar door de opening zijner «grijze kapot; hy draagt het geweer van soldaat: hy is een oud «Generaal der Republiek en van het Keizerrijk, en dient thands «als gewoon Schutter."

«Ziet dien tengeren jongeling. Hy veracht de koude en «de guurheid van het seizoen; hy is slechts beschut door een «stroohut, waar de noordenwind snerpend door heen blaast. — «Wie is hy?..... De zoon van een rijken zeehandelaar, mis«schien van een Minister of een Sekretaris van Staat."

«Ziet dien Israëliet, vroeger overal zijne kramerijen rond«ventende, en die geen eigendlyk vast verblijf, geen vaderland «bezat. Thands is hy er trotsch op, dat hy tot het Vaderland «van VAN SPEYK behoort; dat hy in dat vaderland is ingelijfd; «door het eerekleed dat hy draagt, door de wapenen die hy «voert, om dat Vaderland te verdedigen."

Zoo schildert een Franschman,[1] onder de vanen van den Maarschalk GERARD vijandig tegen *Nederland* opgetrokken, de bestanddeelen van het leger dat hy ging bestrijden. Hoe die voorstelling van den vreemdeling, die met eigene oogen zag, verschilt van de beschouwing sommiger Hollanders die toen goedig school gingen, of, op hun dapperst, een tweeden mak-

[1] De Ridder DE RICHEMONT, Kapitein der Infanterie, by het beleg der Citadel van *Antwerpen*.

Digitized by Google

ker knepen achter een derden om, of hem schopten onder de tafel door ... en later spraken van 't «Soldaatjen spelen" tegen *België* — dat rekenen wy niet der moeite waardig om in 't licht te stellen.

Maar wy herinnerden ons de warme taal des braven Ridders, op den avond van 28 Augustus 1856, en wy verheugden ons in het blijde kontrast.

De grijzaart, wiens borst met de ridderteekens uit drie tijdperken werd bedekt, was niet meer daar: — ongevoelig voor lof of blaam, sliep hy reeds lang zijn slaap, misschien onder eene zijner verdiensten waardige tombe; misschien slechts ook wel onder een eenvoudigen zerk; waarschijnlyker nog in een eenvoudig en volstrekt niet gekenmerkt graf, te midden der duizenden, die daaglyks onbemerkt uit het leven wech gaan.

Maar de Officier, man in de kracht des levens toen hy tegen over den vijand RICHEMONT stond, is thands tegenwoordig — als grijzaart; en op zijne beurt draagt hy de teekenen der verdiensten en der onderscheiding, die hem verheffen boven de menigte rondom hem heen, en die hem het recht geven op den eerbied en de hoogschatting van die allen.

De weleer tengere jongeling, de zoon van den Minister of van den Sekretaris van Staat, is ook daar — als een krachtvol man; want de ontbeering heeft hem gehard, en de ruwheid van het seizoen heeft hem versterkt, en de naakte ondervinding van eenige maanden heeft hem gevormd, en hem geleerd den mensch te schatten naar de innerlyke, niet naar de uiterlyke waarde. En twijfelt ge of dat zoo zijn mag?..... Ziet hem dan nu in vrolyken en genotvollen dans met de lieve Jonkvrouwe, wier vader de Jonkheer te recht met trotschheid is verdiept in de beschouwing van zijn bevallig kind, zoo als ze daar heen trippelt, gehoorzaam aan de roepstem van den bekwamen Dansmeester RINKES; maar ziet hem ook een oogenblik later in een warm en hartelyk gesprek met zijn welvarenden pachter (niet over eene te verhoogen huur!), of met den rijken kleinhandelaar (die hem volstrekt onbekend is!), of met den gezeten heereboer (wiens naam hy zich nog herinnert!) — en erken dan ten minste, dat die Tiendaagsche Veldtocht van 1831 nog vruchten heeft nagelaten in 1856; want gy ziet, dat het Metalen Kruis een band heeft ge-

Digitized by Google

schapen zoo hecht en sterk als die mag zijn der Vrijmetselary — wanneer ge misschien niet met een huivering van dat «spookachtig" woord te rug siddert; of van een verstandig en redelyk kommunisme — wanneer ge niet te zeer behoudsman zijt, om daarvoor in een te huiveren; of van een erkentenis van algemeene menschenwaarde — wanneer uw adelyke stamboom u ten minste niet nog lager dan tot den zondaar ADAM doet nederdalen.

Ook de Israëliet is daar, te midden van die feestvierende Christenen, en hy is er geen vreemdeling, want even als hen allen, ciert ook hem het Metalen Kruis, en hy is één dier dappere krijgsliedén van 1831, om wier feest te vieren wy allen hier samen zijn, en in de herinnering van wier verdiensten ieder in *Nederland* zich verheugt wie er slechts Nederlander is, van den minste tot den meeste.

En duidt het ons nu niet ten kwade, dat wy, in die opmerkingen verdiept, en er ons hartelyk in verheugende, als een der groote en merkwaardige uitwerkingen van de verlevendigde verbroedering, door de oprichting der Vereeniging «het Metalen Kruis" — dat wy niet behoorlyke aanteekening hebben gehouden der achtereenvolgende «Polonaises," gevolgd door «Walsen," «Galoppades," «Françaises," «Polkaas," «Polka-Mazurkaas," en wat dies meer zij; maar dat wy, na een enkel offer te hebben gebracht aan de luchtvoetige Godinne van den avond, ons hebben vereenigd met oude en nieuwe vrienden in hartelyk en afwisselend gesprek, als zoo menig «tafeltjen" naby en verre van ons.

Gelukkig evenwel voor ons, was ook de Dichter daar, die in zijne maatschappelyke «Beschäftigung" als Hoofdman de zaken der Amsterdamsche koerant bezorgt, en wy danken het zijner praktische waarneming, dat wy van den door muziek, dans en vriendschappelyk gekout wechsleependen avond van den acht-en-twintigsten, nog het volgende kunnen melden.

Er moest gezorgd worden (zegt hy te recht:), zelfs al had de behoefte aan afwisseling het niet geboden, dat ook de Nederlandsche schoonen op hare plaats schitteren, en het zilveren feest verheerlyken konden. Deelden zy niet voor vijf-en-twintig jaren de geestdrift der mannen, en hadden niet de tederste vrou-

Digitized by Google

wenhanden de brandende wonden helpen verzachten,[1] op het bed van eer ontfangen door hen, die zy ten strijde hadden aangemoedigd? Getuigde niet menig vaandel, door de dapperen verdedigd, en met lauweren bekranst uit den strijd te rug gebracht, van de belangstelling der Nederlandsche vrouwen en maagden in de Nederlandsche zaak?

De Augustusdagen mochten dus niet zonder haar eindigen.

Een bal was het middel by uitnemendheid, om het onwillekeurig verbroken evenwicht, daar tot hiertoe alles byna alleen voor mannen was ingericht, te herstellen.

Daarom las men in het «Programma van Feestviering," onder goedkeuring der Kommissie, in den Boekhandel M. WESTERMAN en ZOON, te *Amsterdam*, tijdig uitgegeven:

«FEEST-BAL EN VAUXHAL
«IN HET PARK
«des avonds ten acht ure.

«Hetwelk uitsluitend bij Inteekening zal plaats hebben, «voor zoo verre de ruimte zulks toelaat, à *f* 5 per Persoon", waarby het «Geïllustreerd Feestblad" by de Erven H. VAN MUNSTER en ZOON uitgekomen, nog voegde:

«HET FEEST-BAL EN VAUXHAL

«in de Groote Zaal van het Park vangt des avonds ten acht ure «aan, en belooft niet minder luisterrijk te zijn dan de feestelyk«heden, die daar gedurende de vorige dagen plaats hadden.

«Al de Officieren der korpsen, die hier van buiten deze «stad dienst zijn komen doen, werden door het Bestuur van het «Metalen Kruis" ter bywoning uitgenoodigd.

«De decoratiën van den avond van 26 Augustus zullen «wederom dien avond den Tuin en de Zaal vercieren, en alles «zal schitterend verlicht zijn." —

De deelneming bewees, dat de Feestkommissie juist had gezien; en had het Damplein op den morgen der onthulling ge-

[1] Men herinnere zich hier de toenmalige Kroon-Princes ANNA PAULOWNA, thands onze geëerbiedigde en geliefde Koninginne-Moeder, die eigenhandig de gekwetsten in het leger, dat door haren ridderlyken Gemaal aangevoerd werd, van pluksel voorzag.

Digitized by Google

schitterd van de prachtigste uniformen en goud — de Parkzaal doet er in luister niet voor onder, en levert aan hen die, zonder aan het bal deel te nemen, op de galerijen rond wandelen, een niet minder heerlyken aanblik op, door tal van cierlyke toiletten en vonkelende edelgesteenten.

Tusschen de vier- en vijf-honderd personen zijn aanwezig in het lokaal, dat sedert het onvergetelyk Rembrandts-feest geen bal als dit heeft aanschouwd.

Prins HENDRIK, en een aantal Generaals en Officieren vertegenwoordigen Vorstenhuis en leger; ook het Ministerie ziet zich gerepresenteerd, nevens de voornaamste standen der Maatschappij.

De Dames VAN DAM VAN ISSELT, BICKER, BURLAGE, ZILLESEN, VAN HALL, en BOON HARTSINCK, met hare echtgenoten zijn «de Dames en Heeren van receptie" als we eens, kortheidshalven, dien technischen term mogen bezigen, hoewel wy, om juist te zijn, ons in der daad wel meer, ja zelfs zoo gracieus mooglyk, mochten uitdrukken.

Ten negen ure wordt het bal door Prins HENDRIK (die tot half-twee ure vertoeft) met Mevrouw VAN DAM VAN ISSELT geopend. Vrienden van statistiek fluisteren ons in het oor, dat het getal Dames, die aan den dans deelnemen, honderd-twintig bedraagt — en de vrienden van schoone vormen, cierlyke toiletten, en genot van den dans..... hebben aan geen tellen gedacht, maar zijn louter bewondering en genoegen.

Het bevallig, dikwerf allerliefst voorkomen; het smaakvol, dikwerf allerkeurigst gewaad; de vlugge, dikwerf allercierlykste passen, bewegingen, wendingen behoeven ook niet te worden opgesomd of breed geschilderd. Zy waren er, en zy boeiden, en zy verlustigden, en zy verlokten, even als by elke andere dergelijke gelegenheid, en zy brachten niet weinig het hunne by, om den avond genoeglyk, vrolyk, opgewonden te maken.

En zoo was dan het bal, waarvan het Programma eindigde ten half-drie, onder de volkomen goede leiding van den Heer A. RINKES, die als gedekoreerde met het Metalen Kruis hier dubbel op zijne plaats was, zeer «geanimeerd."

Digitized by Google

Was het, omdat de feestelyke muziek dikwerf zoo fier en krijgshaftig klonk; was het ten gevolge van den onwillekeurigen loop en de richting der gesprekken, dien avond gehouden; was het de samenvoeging der indrukken van den geheelen dag — wy durven geene bepaalde oorzaken opgeven; maar zeker is het, dat ons onder het thuiswaart wandelen BILDERDIJKS heerlyke dichtregelen voor den geest kwamen, waar hy in (als altoos) gespierde Alexandrijnen TYRTEUS nazingt:

Hy is de roem, de steun van stad en land te gader,
  Die moedig in den drang der legerspitse streeft;
Die strijdend bloed en ziel uit boezem stort en ader,
  En van 't verachtlyk vliên besef noch denkbeeld heeft!
Zijn val versterkt, ontsteekt die aan zijn zijde vechten;
  Zie dan, wat moed vermag in 't grimmig krijgsbedrijf!
Flux schokt men de ordening van 's vijands legerknechten,
  En stort als 't golvend meir zijn drommen over 't lijf.
Hy-zelf, aan 't hoofd des heirs in 't ronnend bloed gezegen,
  Verheerlijkt door zijn dood zijn vader, volk, en stad,
En toont een eedle borst, met wond op wond doorregen,
  Maar wonden, die hy elk eene overwinning schat!
Hy wordt van oude en jeugd beschreid naar 't graf gedragen;
  Heel 't Vaderland, in rouw, vraagt hem te rug van 't lot;
Zijn asch, zijn dierbaar kroost, de laatste van zijn magen,
  Wordt onder 't volk vereerd gelijk zijn overschot.

Gewis, zijn roem, zijn naam is nimmer uit te delgen,
  Maar wordt door aarde en zee en eeuwen uitgebreid,
Die, pal staande in 't geweer voor Vaderland en telgen,
  Door 't woedend krijgsgeweld te vroeg wordt afgeweid.
Of zoo hem de ijzren slaap des sterflots blijft verschoonen,
  En wint hy d' eedlen palm der dierbre zegepraal,
Dan blijft zijn schedel groen door duizend looverkroonen,
  Tot hy, genoegens zat, in 't somber rustbed daal'.
Geen afgunst durft zijn eer, geen nijd zijn recht begrimmen;
  En grijze en jeugd om strijd biedt hem de plaats van eer.
Mijn Vrienden! om dien top van glorie op te klimmen,
  Staat ons d' onfeilbren weg te banen door 't geweer.

Digitized by Google

VRIJDAG, 29 AUGUSTUS.

I.

Op allerlei wijze, en met gebruikmaking van allerlei lokaliteiten, was nu feest gevierd; alles had zijne beurt gehad; het Park, in tuin en in zalen, zoo ook de Tuin «de Nederlanlanden," zoo ook «Natura Artis Magistra"; het Damplein was met het Paleis het hoofdpunt geweest; de scheeps-timmerwerf (eigenaardige plek voor den Hollander!) was niet vergeten; de Hoofd-Schouwburg had de plaats beslagen, waarop hy aanspraak maken mocht — alles onder den rook van *Amsterdam* had by afwisseling met de edelste zonen des lands feest gevierd.

Nu dan ook, verzadigd van de stad, naar buiten, en haar, zelfs zoo 't ondankbaar schijne, een oogenblik vergeten onder den indruk der vrije, schoone natuur!

En zoo geschiedde het.

Maar waarheen dan? De keuze rondom de Hoofdstad is niet groot, is zelfs zeer gering — maar toch — er is keuze. De lommerrijke *Watergraafs-meir* in?

Bravo!..... Tot hoe verre?

Tot Frankendaal.

Alzoo zal de voormalige hofstede Frankendaal, thands sedert weinige jaren tot openbare lustplaats ingericht, met hare

Digitized by Google

«schoone wandeldreven, fraai heerenhuis, bevallige koepels en heremietenhuizen, zwitsersche brug, vijvers en plantsoenen," zich de eere mogen toekennen, de laatste verzamelplaats te zijn der byzonder gerechtigden tot de viering der Metalen-Kruis-feesten van 1856.

In den lommer van het hoog geboomte was de plek uitgezocht, waar de laatste afdeeling van het Programma zou worden in werking gebracht. Die afdeeling luidde aldus:

«*VRIJDAG* 29 *AUGUSTUS*
«des morgens ten acht en een half ure.
«WEDSTRIJD MET DE BUKS,
«*op de Hofstede FRANKENDAAL, in de Watergraafsmeer,*

«Aangeboden door de Scherpschutters Genootschappen «*Claudius Civilis* en *Tref het doel*, aan de daartoe uitgenoo-«digde Nederlandsche Scherpschutterijen, naar Prijzen en Pre-«miën, door Zijne Majesteit den Koning, de Stad *Amsterdam* «en Belangstellenden gegeven."

«Waarby een afzonderlyke Prijs en eene Premie uitge-«loofd worden aan de leden der Schutterijen, die gerechtigd zijn «tot het dragen van het Metalen Kruis."

«De bewijzen van Toegang, tot het niet voor den wed-«strijd afgezonderd terrein, zullen door eene daartoe benoemde «Commissie uit gemelde Genootschappen afgegeven worden."

«De Hofstede is dien dag voor het publiek gesloten."

Het Geïllustreerd Feestblad mocht hier dus te recht zeggen: «Hebben de beide Schutters-Genootschappen «Claudius Ci-«vilis" en «Tref het Doel", reeds tijdens de openstelling der lijsten voor het byeenbrengen der gelden tot oprichting van het Monument, talrijke bewijzen gegeven van hunne ingenomenheid met dat plan — ook by de feestviering zullen die Vereenigingen niet achterstaan, maar die op eene waardige, echt-Hollandsche wijze besluiten."

Zy hebben die verwachting ook degelyk bevestigd, en zijn in niets te kort gekomen.

Levendiger alzoo dan gewoonlyk op dat uur, was het in de Warmoesstraat op den laatsten feestdag, tegen het uur van

Digitized by Google

half-acht. In het lokaal der Vereeniging hadden zich alle gegadigden tot den wedstrijd verzameld, en nu werden zy door de zorg der Feestkommissie in rijtuigen afgehaald, om ter bestemder ure op de bepaalde plaatse te zijn.

Op de hofstede aangekomen, werden zy ontfangen door de Kommissie tot regeling van den Wedstrijd (bestaande uit de Heeren

Jhr. P. H. BICKER, *President.*
J. J. KROOK VAN HARPEN, } *Sekretarissen.*
J. VERBRUGGE, }
H. W. BRIGGS,
F. C. VAN HALL, en
W. PEETERS.)

en door den Heer VAN HALL met een hartelyk woord verwellekoomd en toegesproken.

De schoone tuin, prijkende in vol zomergroen, was met vlaggen vercierd, en de groote laan, tegen over den koepel, tot schietbaan bestemd, was daartoe door de Buksschutterij « Claudius Civilis" opgericht en in gereedheid gebracht.

De Harmonie-kapel van dat zelfde Genootschap was tevens daar, en droeg, door hare fraaie muziek niet weinig by, om de uitmuntende stemming der Schutters te bestendigen.

Dat de prijzen al spoedig de belangstellende nieuwsgierigheid prikkelden, ligt voor de hand, en weldra werd alzoo de koepel bezocht, waar zy waren ten toon gesteld. Zy bestonden uit de volgende keurig bewerkte voorwerpen:

Eerste Societeits-prijs.

Een Zilveren Beker, aangeboden door de Stad *Amsterdam,* benevens een Buste van Z. M. den Koning, aangeboden door een lid der Buksschutterij « Claudius Civilis"; bestemd voor het Genootschap, waarvan vijf leden, ieder in acht schoten, gezamendlyk de meeste punten zouden verkrijgen.

Tweede Societeits-prijs.

Een Kristallen Beker met zilveren voetstuk en deksel, door Z. M. den Koning aangeboden, en bestemd voor het Scherpschutters-genootschap, dat, mede door vijf leden vertegenwoordigd, in acht schoten gezamendlyk het getal punten het naast by het vorige zou bekomen.

Digitized by Google

Een personeele prijs,

bestaande in een Buks met toebehooren, in palisanderhouten kist, aangeboden door Z. M. den Koning, en bestemd voor den Schutter, die, gerechtigd tot het dragen van het Metalen Kruis, in acht schoten de meeste punten verkrijgen zou.

Een tweede personeele prijs,

bestaande in een Koppel Pistolen met toebehooren, in een mahonihouten kist, aangeboden door den Heer J. W. Kerkhoven (als Luitenant-Kolonel, gekommandeerd hebbende het 2de batalion 1ste Afdeeling mobile Noord-Hollandsche Schutterij), en bestemd voor den Schutter, die, gerechtigd tot het dragen van het Metalen Kruis, in acht schoten den vorige in aantal punten het meest naby zou komen.

Eerste personeele prijs.

Kristallen Kaas- en Boterstolpen, met zilver gemonteerd, aangeboden door Z. M. den Koning.

Tweede personeele prijs.

Een Kristallen Roomvaas op zilveren voetstuk, aangeboden door Z. M. den Koning.

Derde personeele prijs.

Drie Portwijn-Karaffen, met zilver gemonteerd, aangeboden door Z. M. den Koning.

Eerste Rozen-prijs.

Een Vermeil Thee-garnituur, in een kistjen, benevens zilveren insignia, aangeboden door Z. M. den Koning, en bestemd voor den Schutter, die in acht schoten de meeste Rozen treffen zou.

Tweede Rozen-prijs.

Een Gouden Medalië, aangeboden door eene Donatrice der Buksschutterij «Claudius Civilis", en bestemd voor den Schutter, die in acht schoten den vorige in aantal getroffen rozen het meest naby komen zoude.

Digitized by Google

Derde Rozen-prijs.

Een Zilveren Inktkoker, aangeboden door een Lid der Buksschutterij « Claudius Civilis. "

Zoo als uit deze bepalingen omtrent het aantal schoten blijkt, was aanvankelyk overeengekomen, om die op 8 te stellen. De talrijke opkomst van Schutters was echter oorzaak, dat er in het programma eene wijziging werd gebracht, en het aantal schoten met 2 verminderd, en alzoo op 6 werd gesteld.

De Scherpschutterijen, die gehoor hadden gegeven aan de uitnoodiging en zich thands op het terrein bevonden, bestonden uit:

Claudius Civilis, van *Amsterdam*, met elf Leden;
Tref het Doel, van *Amsterdam*, met zestien Leden;
Eendracht, van *Amsterdam*, met tien Leden;
Sint-Hubertus, van *Arnhem*, met vijf Leden;
Mik wis en schiet niet mis, van *Arnhem*, met twee Leden;
Neêrlands Weerbaarheid, van *'s Hertogenbosch*, met vijf Leden;
Prins Frederik der Nederlanden, van *Breda*, met één Lid;
Diletto ed Arme, van *Delft*, met zeven Leden;
Midden is ons doel, van *Deventer*, met zeven Leden:
Willem de Derde, van *Deventer*, met één Lid;
Oefening en Vermaak, van *'s Gravenhage*, met twaalf Leden;
Le Petit Saint Hubert, van *'s Gravenhage*, met drie Leden;
Sint Hubertus, van *Haarlem*, met twee Leden;
Wat ge ook doet, Schiet goed, van *Velp*, met vijf Leden;
Neêrlands Koning, van *Zutfen*, met zes Leden, en
Sint Hubert, van *Zutfen*, met twee Leden.

De schijf voor den wedstrijd, welwillend ten gebruike afgestaan door den Heer Donaghy, lid van «Claudius Civilis", was vervaardigd volgends het model der Koninklyke schijf op

Digitized by Google

het Loo, en geplaatst op een afstand van 100 Ned. Ellen, het middenpunt 1,5 Ned. El uit den grond.

Nadat de schietbeurt by loting door het nummer was geregeld, werden de Schutters by tien te gelijk opgeroepen om hunne buks te laden, en, volgends het getrokken nummer, in een daartoe bestemd rek te plaatsen; op deze wijze nam de wedstrijd omstreeks negen ure een aanvang, en werd onder de vrolykste stemming voortgezet en ten einde gebracht.

Alles geschiedde in de volkomenste orde en er viel menig braaf schot, dat van harte door de medeschutters werd toegejuicht.

Tegen twee ure verscheen Prins HENDRIK, als Lid van «Petit Saint-Hubert" van *'s Gravenhage*, en werd, onder het spelen der Volksliederen, door de Kommissie ontfangen en op het terrein geleid. Reeds by het eerste gebruik van zijne buks toonde de Prins zijn vaste hand: toen het schot was gevallen, verrees boven de schijf het Metalen Kruis, dat op dien dag telkends ten bewijze strekte, dat de roos getroffen was.

Onder algemeene vrolykheid duurt de feeststrijd tot halfzeven ure; en wanneer men dan verneemt, dat door de vijf-en-negentig Scherpschutters, in 570 schoten, 69 rozen getroffen zijn (waarvan Jonkheer Mr. J. B. A. J. M. VERHEYEN van *'s Hertogenbosch* er drie trof!) — dan zal men gereedelyk bystemmen, dat er dien dag werkelyk goed geschoten is, terwijl het tevens bleek, dat de hand, die in 1831 het geweer voerde, het gebruik daarvan nog geenszins ontwend was.

II.

Na afloop van den wedstrijd begaven de Schutters zich naar de Vereeniging te rug, om er de feestelykheden te besluiten met een vriendschappelyken maaltijd. De Heeren ZILLESEN, BRANDON MONDOLPHO en KÜHN, Leden des Bestuurs van « het Metalen Kruis," waren daarby als gasten genoodigd, alsmede de Heer BOOT, die echter door overlading van bezigheid verhinderd werd om tegenwoordig te kunnen zijn.

Ook Prins HENDRIK, die naar het Paleis gereden was, kwam weldra weder in te midden der feestelingen, waar hem de

Digitized by Google

eereplaats werd geboden tusschen den Voorzitter des Bestuurs van « het Metalen Kruis », den Heer ZILLESEN, en dien der Kommissie tot regeling van den Wedstrijd, Jonkheer BICKER, welke laatste, als Beschermheer van de « Eendracht, » en lid van « Tref het doel » te *Amsterdam* en van « Sint Hubert » te *Haarlem*, de vertegenwoordiger van drie Genootschappen kon worden geacht.

De maaltijd onderscheidde zich weder door die onbevangen broederlyke gezindheid en die hartelyke vrolykheid, die zoo zeer het eigenaardig kenmerk dezer feesten geweest zijn. 't Was de vijfde der feestdagen — en nog was men even « geanimeerd. »

Tusschen het diner en 't dessert had de uitreiking der prijzen plaats. Prins HENDRIK had die taak welwillend op zich genomen, en zijne toespraken daarby verhoogden de waarde der voorwerpen in het oog der winners. Het bleek nu, dat de afloop van den wedstrijd aldus was gevallen:

De eerste Societeits-prijs, de zilveren Beker en de Buste des Konings, was behaald door het Scherpschutters-genootschap « Oefening en Vermaak » te *'s Gravenhage*, met 370 punten, in zes schoten, door vijf Schutters.

De tweede Societeits-prijs, de kristallen Beker, door het Gilde « Neêrlands Koning » te *Zutfen*, met 341 punten, even eens in zes schoten, door vijf Schutters.

Een personeele prijs, de Buks, door den Baron J. A. DE VOS VAN STEENWIJK, gerechtigd tot het dragen van het Metalen Kruis, lid van « Neêrlands Koning » te *Zutfen*, met 79 punten, in zes schoten.

De tweede personeele prijs, het koppel Pistolen, door den Heer W. PEETERS, gerechtigd tot het dragen van het Metalen Kruis, lid van « Claudius Civilis » te *Amsterdam*, met 77 punten, in zes schoten.

De eerste personeele prijs, de Stolpen, door den Heer W. A. VAN HEUN, lid van « Oefening en Vermaak » te *'s Gravenhage*, met 78 punten, in zes schoten.

De tweede personeele prijs, de Roomvaas, door den Heer D. L. WELSINK, insgelijks lid van « Oefening en Vermaak » te *'s Gravenhage*, met 76 punten, in zes schoten.

Digitized by Google

De derde personeele prijs, de Portwijn-karaffen, door den Heer W. C. Houck, lid van «Midden is ons doel" te *Deventer*, met 76 punten, in zes schoten.

De eerste Rozen-prijs, het Thee-garnituur, door Jonkheer Mr. J. B. A. J. M. Verheyen, lid van «Neêrlands Weerbaarheid" te *'s Hertogenbosch*, met drie rozen, in zes schoten.

De tweede Rozenprijs, de Medalië, door den Heer J. Roosegaarde, lid van «Sint Hubert" te *Zutfen*, met twee rozen, in zes schoten, en na nieuwen wedstrijd met vijftien andere Schutters, die evenzeer twee rozen hadden getroffen.

De derde Rozenprijs eindelyk, de zilveren Inktkoker, door den Heer R. A. Savalle, lid van «Oefening en Vermaak" te *'s Gravenhage*, met twee rozen, in zes schoten, en bovendien, even als de vorige winner, na een vernieuwden wedstrijd met de andere gerechtigden.

Zoo er sprake hadde kunnen zijn van eene verflaauwing der vrolyke stemming — de uitreiking der prijzen, de toejuichingen, de geheel nieuwe richting der gesprekken zou de levendigheid spoedig hebben te rug gebracht. Dat was hier echter onnoodig, en de plechtigheid, die den maaltijd karakterizeerde, kon alleen der vrolykheid weder slechts een anderen prikkel geven.

De Voorzitter, afstand doende van zijn recht, om den heildronk aan Z. M. den Koning te brengen, noodigde daartoe Prins Hendrik uit, die er aan voldeed met eene bescheidenheid die zijn verstand, en toch met eene warmte die zijn broederhart eere deed.

Vervolgends bracht de Voorzitter den toast uit op Prins Hendrik, en de schuimende glazen werden hoog geheven, en de dronk met hartelyke toejuiching begeleid.

Natuurlyk volgden vele andere toasten: het Huis van Oranje, *Neêrlands* palladium; het Vaderland; de Scherpschutterijen; de Prijswinners, enz. — En zoo er onder dat alles een enkele gedachte rijzen kon, die eenige aanleiding kon geven tot ontstemming, dan was het deze: dat dit het laatst gemeenschappelyk samenzijn op de nu ten einde spoedende onvergetelyke feestdagen wezen zou — eene gedachte, waaraan echter de Heer

Digitized by Google

Mr. J. Versfelt, lid van «Neêrlands Weerbaarheid," eenige bitterheid ontnam, door het luid toegejuichte voorstel, om, door eene vereeniging der verschillende Scherpschutters-genootschappen in het Vaderland, een algemeen Nederlandsch Schutters-bond tot stand te brengen.

Omstreeks twee ure in den nacht liep het feestmaal ten einde, en sloot de vijf herinnerings-dagen in eene even voortreffelyke stemming, als waarmede zy waren aangevangen, en die een luide en door *Europa* erkende getuigenis heeft afgelegd, voor de nog altoos onvervalschte degelykheid van den Nederlandschen zin.

Digitized by Google

Onvergetelyk — wy zeggen het met innige overtuiging — onvergetelyk zullen de in de voorafgaande bladen zoo getrouw mogelyk geschetste feesten blijven, zoo wel by allen die er onmiddelijk deel aan namen, als by hen wie het gegeven was ze by te wonen, alleen misschien niet by diegenen, die, zoo als ergends gezegd is, »aan overmate van jeugdige bedaardheid in die oogenblikken leden." De re-unie toch der wakkere verdedigers onzer onafhankelykheid heeft het voordeel gehad, dat er door bewezen is, hoezeer *Nederland* hen wist te waardeeren, in spijt van de te leur gestelde staatkundige Jeremiassen, die wat al niet voorspeld hadden van omkeer en staatsgrepen; zy heeft tevens bevestigd, dat de leuzen Nederland en Oranje geen ydele zijn by het volk, dat nog onbevangen genoeg van oor is, om het te sluiten voor het sirenengevlei der Baatzucht, nog helder genoeg van oog, om te zien, wat tot heil des Vaderlands dient. Of wie, die het heeft willen opmerken, heeft zich niet gedurende dat vijftal dagen op alle plaatsen der Hoofdstad kunnen overtuigen, dat de Vaderlandsliefde nog niet is uitgeroeid in de harten van hen, die in de eendracht des volks de kracht zien tegenover iedere aanmatiging, hetzij die van

Digitized by Google

binnen zich zou trachten te doen gelden, of van buiten dreigen zou. De vele uitingen der Hoofdstad zijn niets anders geweest dan uitingen van geheel het Rijk; de weerklank die de feesten, in *Amsterdam* gevierd, in alle provinciën hebben gevonden, zijn daarvoor een waarborg. [1] Het valt niet te loochenen, dat de feesten zich hebben gekenmerkt door broederlyke gezindheid, dankbaarheid, liefde voor het land door ons bewoond, gehechtheid aan het Stamhuis dat ons regeert, en waarvan BILDERDIJK te recht heeft gezongen:

Ja, Neêrland, ja, gy zoudt bezwijken,
Deed eens 't verderf dien Stam vergaan. [2]

Het moet erkend worden, dat één gevoel de duizende saamgevloeiden beheerschte: tevredenheid over hun toestand, gepaard met verknochtheid aan den Vorst uit dat Huis van ORANJE, dat altijd in de bres stond voor de vrijheid, en wiens woorden — wy weten het — gewis nimmer zullen gelogenstraft worden: »dat hy niets onbeproefd zal laten om zyn braaf volk gelukkig te zien." De vijf dagen hebben een treffend bewijs geschonken aan geheel *Europa*, van wat een band vermag, door Koning en volk geknoopt. Dat *Europa* heeft het aanschouwd, hoe de zucht tot onafhankelykheid nog altijd voortleeft in de harten der jongere telgen van dat *Nederland*, dat in 1830—1831 er goed en bloed veil voor had; en de driestheid zal zich wel wachten by eene mogelyke verandering der politieke kaart van dat waereldeel, de hand te leenen tot de versnippering van een land, welks bevolking in den laatsten tijd zoo schitterend het hoofd heeft geboden aan zoo vele stormen, waarvoor andere natiën zyn bezweken — van een land, welks zonen zoo krachtig getoond hebben, orde en vrijheid, licht en waarheid te waardeeren als de grondzuilen van hunnen Staat. In één woord, de feesten ter inhuldiging van het Gedenkteeken van het Metalen Kruis waren niet het triomfvieren eener

[1] Wy verwijzen naar de berichten in de Dagbladen van dien tijd, waarin nu eens een verslag voorkomt van feesten in den zelfden geest als in *Amsterdam* gevierd (waaronder *Leeuwarden*, en *Sluys* in *Staats-Vlaanderen* in de eerste plaats moeten genoemd worden) dan weder van het inhalen der leden van de Vereeniging »het Metalen Kruis", in de verschillende steden, waar ze thuis behoorden, na hun terugkeer uit de Hoofdstad.

[2] Rotsgalmen, Deel II, Blz. 28.

Digitized by Google

faktie, maar de uitdrukking der Natie, die deze Augustusdagen met zilveren letteren heeft opgeteekend in het geschiedboek dezes tijds; der Natie, die de logenprofeten der Dagbladen schitterend heeft beschaamd; der Natie, die, zoo lang voor haar de woorden God, Koning en Vaderland geen ydele denkbeelden uitdrukken, mag hopen op den bystand van Hem, die in 1831 hare wapenen zegende, en toen door Eendracht kracht verleende aan datzelfde Vaderland, dat in het beeld op den Dam aan den *Amstel* het palladium zie van zijn bestaan, de voorwaarde van zijne ontwikkeling, het symbool van Recht en Waarheid.

Digitized by Google

BYLAGEN EN VERBETERINGEN.

BYLAGE A.

Wij WILLEM, enz.

In aanmerking nemende dat een aantal Rijks- en andere Ambtenaren, zich met een lofwaardigen ijver aanmelden, om, op Onze oproeping, in de tegenwoordige omstandigheden, vrijwillig te dienen, en dat het noodzakelyk is, om ten allerspoedigste bepalingen vast te stellen, wegens de wijze, waarop aan hun verlangen, zonder nadeel, in andere opzichten, voor het Rijk kan worden voldaan; dat ook, in het algemeen, aan personen, als vrijwilligers uittrekkende, eenige verzekering behoort te worden gegeven, dat het Vaderland hunne diensten, bij onverhoopt overlijden of verminking, hetzij aan hunne achterblijvende betrekkingen zal erkennen, en dat Wy, gedachtig aan de treffende bewijzen van Vaderlandsliefde, welke Wy in 1814—1815, door vrijwillige bijdragen van niet uittrekkende personen mochten ontvangen, niet aarzelen willen, om ook hen wederom in de gelegenheid te stellen, om van hunne zucht voor het welzijn des lands te doen blijken;

Gelet enz.

Hebben besloten en besluiten:

Art. 1. Enz.

Art. 5. De Departementen van Binnenlandsche Zaken en van Oorlog zullen aan Ons, zoo spoedig doenlijk, eene nadere voordracht doen, omtrent de wijze waarop de diensten van alle uittrekkende vrijwilligers, die der Schutterijen er onder begrepen, en in het algemeen van hen die niet vallen in de termen der bestaande reglementen, op de militaire pensioenen, — by onverhoopte verminking of overlijden, hetzij aan hun of aan hunne achterblijvende betrekkingen zullen kunnen worden erkend daarby acht gevende op

Digitized by Google

de omstandigheden van hen, die door het bezit van eigen middelen, zoodanige ondersteuning niet zouden behoeven of verlangen; en eindelijk *op Onze begeerte, om de Vaderlandsliefde en trouw, in deze oogenblikken betoond, later door eenig blijvend bewijs van aandenken te beloonen.*

Art. 6. Enz.

Gegeven te *'s Gravenhage*, den 11den October des jaars 1830, van Onze Regeering het *zeventiende.*

(Geteekend) WILLEM.
Enz.

BYLAGE B.

Wy WILLEM, enz.

Begeerende, na de vele en treffelijke bewijzen van trouw aan Ons en aan het Vaderland, gedurende de laatst verloopene maanden, en bepaaldelijk gedurende den roemrijken Tiendaagschen Veldtogt, door het leger, de Zeemacht, de Schutterijen en vrijwilligers aan den dag gelegd, gevolg te geven aan het bepaalde in Art. 5 van Ons Besluit van den 11den October 1830, N°. 77, waarbij Ons verlangen is betuigd om de Vaderlandsliefde en trouw, in deze oogenblikken betoond, later door eenig blijvend bewijs van aandenken te beloonen.

Gezien het rapport, gezamelyk door de Departementen van Oorlog en van Binnenlandsche Zaken, op den 27sten Juny en 6den July 1831, N°. 25, Litt. C, uitgebragt.

Gelet op het advies der by Ons besluit van den 5den April 1831, N°. 18, benoemde Staats-Commissie, van den 26sten Augustus dezes jaars, N°. 8.

Gezien het rapport van Onzen beminden Zoon, den Veldmaarschalk, Opperbevelhebber van het leger, van den 6den September 1831, N°. 454.

Gelet op het nader rapport van de voornoemde Staats-Commissie, van den 10den dezer, N°. 9.

Hebben besloten en besluiten:

Art. 1. Het blijvend bewijs van aandenken zal bestaan in een kruis, vervaardigd uit het, in het gevecht bij *Hasselt* op den 8sten Augustus l.l., veroverde geschut, op welks voorzijde zal gesteld worden eene gekroonde W, te midden van een krans van lauwerbladen en eikenloof, en waarvan de keerzijde zal versierd zijn met de woorden *Trouw aan Koning en Vaderland*, terwijl in het midden tusschen een krans van lauwerbladen en eikenloof, de jaargetallen zullen geplaatst worden van 1830 en 1831; zullende bovendien aan de voorzijde op de armen van het kruis, het woord *vrijwillig* gesteld worden voor de zoodanigen, die vrijwillig gedurende den oorlog, Koning en Vaderland hebben gediend. Dit kruis zal gedragen worden aan een lint, ter breedte van 2¾ Nederl. duim, uit zes gelijke verticale strepen bestaande, en samengesteld voor de vrijwilligers uit *oranje* en *groen*, en voor de overigen uit *blaauw* met *oranje;* zullende geen van deze beide linten als eereteeken zonder het kruis mogen worden gedragen.

Art. 2. Dit bewijs van aandenken zal gegeven worden aan allen, zonder onderscheid van rang, die sedert de hagchelijke omstandigheden, waarin het Vaderland zich heeft bevonden, onder de wapenen zijn geweest, hetzij in land-, hetzij in zeedienst, en welke kunnen geacht worden deel genomen te hebben aan de krijgsverrigtingen.

Art. 3. Het onderscheidend teeken voor de vrijwilligers zal gegeven worden aan hen, die, volgens 's lands wetten niet dienstplichtig zijnde, zonder handgeld, zich in dienst hebben begeven.

Art. 4. Aan allen, aan wie het hierboven omschreven bewijs van aandenken zal uitgereikt worden, zal tevens worden gegeven een certificaat, overeenkomstig het model aan dat besluit gehecht; inhoudende de verklaring, dat hy tot het dragen van dat bewijs van aandenken gerechtigd is, met verdere

Digitized by Google

vermelding van het korps, waarby hy gestaan, en den rang in welken hy gediend en aan de krijgsverrichtingen van 1830—1831 deelgenomen heeft.

Art. 5. Het Departement van Oorlog wordt belast met het doen vervaardigen van het boven omschreven bewijs van aandenken; de kosten van dit onderwerp zullen worden gedragen door dat Departement.

Art. 6. De uitdeeling van het boven voorschreven bewijs van aandenken en het uitreiken van de bovengemelde certificaten, zal geschieden door of van wege het Departement van Oorlog en Marine. De Departementen van Oorlog en voor de Marine zijn belast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit, waarvan afschriften zullen worden gezonden, aan Onzen beminden Zoon, den Prins van Oranje, Veldmaarschalk en Opperbevelhebber van het leger, aan Onzen beminden Zoon, Prins Frederik der Nederlanden, Admiraal en Kolonel-Generaal, aan de Departementen van Binnenlandsche Zaken en van Financiën, aan de Algemeene Rekenkamer en aan de Staats-Commissie, benoemd bij Ons besluit van den 5den April l.l., N°. 18, tot informatie en naricht.

Gegeven te *'s Gravenhage*, den 12den September des jaars 1831, van Onze Regering het *achttiende*.

(*Geteekend*) WILLEM.

Van wege den Koning,

(*Geteekend*) J. G. DE MEIJ VAN STREEFKERK.

Accordeert met deszelfs origineel,

De Griffier ter Staats-Secretarie,

(*Geteekend*) L. H. ELIAS SCHOVEL.

BYLAGE C.

29 Maart 1825. Als dienstplichtig loteling voor de Nationale Militie, sub N°. 10, finaal afgekeurd voor de militaire dienst, wegens lichaamsgebreken. 27 September 1830. Wegens consideratie van de omstandigheden des lands, toegelaten en aangenomen, als Vrijwilliger voor onbepaalden tijd, by het Regiment Lanciers, N°. 10. 30 September 1830. Als zoodanig opgezonden naar de Veld-eskadrons. 17 November 1830. Brigadier titulair. 16 July 1831. Wachtmeester titulair. 2 September 1838. Gepasporteerd. Mei 1839. Voor de Stedelyke Schutterij te *Amsterdam*, finaal afgekeurd wegens lichaamsgebreken. 24 Maart 1848. Vrijwilliger by de Stedelyke Schutterij te *Amsterdam*. Daarvoor eervol bedankt, na volbrachte dienst. Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw. Vrijwillig Metalen Kruis.

BYLAGE D.

In 1813, op zeventienjarigen ouderdom vrijwillig in dienst getreden by de toenmalige Dragonders van TIMMERMANS. In 1814, eervol ontslagen als 2de Luitenant. In 1815, vrijwillig uitgetrokken by de vrijwillige Jagers te paard, als Opperwachtmeester. Als zoodanig de campagne van 1815 medegemaakt. By Koninklyk Besluit van 28 October 1830, N°. 66, als oprichter van het korps vrijwillige Jagers van VAN DAM, benoemd tot Majoor-honorair. By Koninklyk Besluit van 28 Juny 1839, N°. 23, als zoodanig eervol ontslagen. Ridder der Militaire Willems-Orde 4de klasse. Kommandeur der Orde van den Nederl. Leeuw. Ridder der Orde van de Eikenkroon, met de Ster. Ridder der Orde van den Rooden Adelaar 2de klasse, met de Ster. Zilveren Medaille 1813. Idem van 1815. Vrijwillig Metalen Kruis.

BYLAGE E.

1 Maart 1828. In dienst gekomen als buitengewoon Adelborst by de Koninklyke Nederlandsche Marine. April 1831. Bevorderd tot Luitenant ter

Digitized by Google

zee, 2de klasse. 14 November 1831. By Koninklyk Besluit, eervolle melding op de dagorde van den Tiendaagschen Veldtocht. Gediend by het Eskader in de Middellandsche Zee en in Neêrlands *Oost-Indiën*. Van 1830. Op de *Schelde* voor *Andwerpen*, op de Korvet *Komeet* en als Kommandant van de Stoomboot *Chassé* en de Kanoneerboot N°. 6, onder de bevelen van den Kapitein ter zee J. C. Koopman. Krijgsgevangenen in *Frankrijk*. 1 Februari 1836. Op verzoek eervol ontslagen uit Z. M. Marine. Maart 1848. Vrijwilliger by de Stedelyke Schutterij te *Amsterdam*. 1849. Daarvan eervol bedankt, na volbrachte dienst. 1831. Begiftigd met het Metalen Kruis. 2 Februari 1833. By Koninklijk Besluit, benoemd tot Ridder der Militaire Willems-Orde, 4de Klasse. 24 Augustus 1833. Vercierd met de Medaille der Citadel van Andwerpen. Ridder der Orde van den Rooden Adelaar, 3de Klasse.

BYLAGE F.

1820. Kadet op de Koninklyke Artillerie- en Genieschool te *Delft*. 1824. 2de Luitenant der Artillerie. 1830. 1ste Luitenant der Artillerie. 1834. Benoemd tot 1ste Luitenant-Adjudant by het 3de Bataillon Artillerie, Nationale Militie. 1842. Op zijn verzoek eervol uit Z. M. dienst ontslagen, met vergunning om de uniform van het Wapen der Artillerie te mogen blijven dragen. Ridder der Militaire Willems-Orde 4de klasse. Metalen Kruis. Medaille der Citadel van Antwerpen. Gouden Gesp voor XVjarige trouwe dienst als Officier.

BYLAGE G.

Het was niet alleen met de meeste bereidwilligheid, dat de stad *Amsterdam* het benoodigd terrein daartoe afstond, maar ook nam zy, volgends besluit in een harer Raadsvergaderingen, met eenparigheid van stemmen, de kosten van de belangrijke fundeering voor stads-rekening, by het vernemen dat die te gemoetkoming van het hoogste gewicht zou zijn tot bevordering der zaak.

BYLAGE H.

De Heer M. G. Tetar van Elven verontschuldigde zich by de beoordeeling door ongesteldheid: later bleek dat dit uit bescheidenheid geschied was, wetende dat zijn zoon zich gerangschikt had onder de wedstrijders.

BYLAGE J.

Aan den Heer H. M. Tetar van Elven M.Gz., als bericht, namens het Hoofdbestuur, zijner eenparige bekrooning door de Koninklyke Kommissie van beoordeeling. De kenspreuk op het ongeopende naambillet was als volgt:

„Im Fleiss kann dich die Biene meistern,
„In der Geschicklichkeit, ein Wurm dein Lehrer sein;
„Dein Wissen theilest du mit vorgezogen Geistern,
„Die *Kunst*, o Mensch! — hast *Du* allein!"

Schiller.

Van Elven! — naast de kunst ook de eerepalm er bij,
Zoo schittrend onverdeeld in 't strijdperk weggedragen!
In trouwe, wrikkloos slechts, de handen zaamgeslagen,
En nergends is een volk, zoo rein, zoo goed a's wij.
Gods liefderijke hand zal Zijnen zegen geven,
Aan 't land dat woekren kan, in *nood*, met bloed en leven;
En jonge kunstnaars kweekt, in *vrede*, zoo als *Gij!*

Digitized by Google

BYLAGE K.

Korte dagen later zat de vrouw dan ook in een welbeklante winkelnering. Een verzoek lag haar nog op het hart, „of de Heeren niet iemant wisten „die in rijm deed." Haar geluk toch zou volkomen zijn, indien zy nog boven 't winkeltjen een uithangbord mocht hebben met een rijmpjen er op. Toevallig kenden de Heeren wel iemant „die in rijm deed," en weinige dagen later werd de vrouw verrast met een uithangbord, voorstellende *het Metalen Kruis*, waaronder het volgende byschrift:

In ieder huis
Is kruis;—
Maar toen ik zat in nood,
Gaf dit kruis
Aan de weeûw een huis,
En aan haar kindren brood.

BYLAGE L.

Door bijzondere omstandigheden moet deze bylage oningevuld blijven.

BYLAGE M.

VAN SPEYK, geboren in Februari 1802, kwam den 5den Februari 1813, in het Burgerweeshuis zijner Vaderstad, en dus op den zelfden datum alzoo, kwam het hulpelooze kind, de schreiende wees in die voor hem vreemde waereld, waarop hy 18 jaren later, als man, ten koste van zyn leven, *Europa* eerbied zou afdwingen voor *Neêrlands* moed en trouw. Hy was by zijne opname in het Gesticht een tenger, blond, zwak kind. De Regenten wilden hem dus tot kleermaker doen opleiden, maar VAN SPEYK gevoelde in zich, dat hy „een zoon der zee" worden moest. Hoe hy ook herhaalde malen bad, dat men aan zijn verlangen voldoen zou — het baatte niet; hy moest en zou de kleermakerstafel beklimmen. Men zocht derhalve voor hem een baas en men vond dien. Wat doet echter de toekomstige held? Op een blanko-verlofpas van de Regenten verlaat hy in stilte *Amsterdam*. Waarheen? Naar het *Nieuwe Diep*, waar de knaap zich als jongen voor de zeedienst aangeeft. Die stap baatte hem echter weinig, want by het Bestuur der Marine bleek terstond hoe het met de zaak gelegen was. De naar zee hakende VAN SPEYK ging niet naar het element, dat hem later toch als een zijner moedigste lievelingen zou begroeten; maar werd naar *Amsterdam* te rug gezonden, waar hy „voor de Heeren komen moest", rekenschap afleggen — en als een natuurlyk gevolg over zijne overtreding gestraft werd.

Na volbrachten straftijd wilden Regenten hem weder by zijn baas bezorgen, maar het andwoord luidde: „ik wil op zee." Gelukkig voor VAN SPEYK en voor het land, gaven de Regenten 21 Februari 1820 toe, om er den man uit te zien groeien, die op den 5den Februari 1831 aan het geheele leger de energie inboezemde, nadat de Hollanders te velde van lieverlede moedeloos geworden waren door gebeurtenissen van allerhanden aart. In moreelen zin was dus de daad van VAN SPEYK van onschatbare waarde. — Wie destijds op de grenzen lag, zal het zich levendig herinneren, welk een wedergeboorte er ontstond by allen die de wapenen hadden aangegord voor de in stand houding des Vaderlands, en levendig staat het steller dezes voor, hoe hy, na het lezen van het feit in de Bredasche Courant dier dagen, uitriep: „Holland is nog niet van de vaderen verbasterd", en hoe VAN SPEYKS heldendood hem zijn eerste, zeker gebrekkig, maar voor hem onvergetelyk lied, uitlokte, dat de grond werd van zijne volgende richting, gelijk hy het heeft uitgedrukt in zijn „Herinnering"

Digitized by Google

Afgebakend was mijn richting,
En mijn luit mijn volk verpand;
'k Zong voor vrijheid en verlichting,
'k Zong voor 't heilig Vaderland;
'k Heb zijn grootheid luid geprezen,
Wie 't misprijze of doelloos schijn';
't Zal altijd mijn glorie wezen,
Dichter van mijn volk te zijn. [1]

Opmerkelyk is het overigends, dat VAN SPEYK wegends getuigenis van een der oude nog levende Regenten van het Burgerweeshuis, tijdens hy den kleêrmakerswinkel ontvluchtte om matroos te worden, zich moeielyk wist te schikken naar de Weeshuis-reglementen, hoewel hy leerzaam was op school; maar dat deze zelfde jongen, zoo ras hy, ten gevolge van zijn onoverwinnelyke neiging, naauwelyks op zee was, wat men noemt een beste werd. Immers zonder zich goed te hebben gedragen, zou hy nooit in zijn vak zijn geklommen tot Officier, daar hy zijn loopbaan was begonnen van onder op en zonder voorspraak, zonder invloed van familië of wat ook — en alleen door EIGEN WIL en met de hulp van Boven.

BYLAGE N.

PROGRAMMA DER FEESTVIERING.

Maandag 25 Augustus *ten twee ure.*

Ontfangst van het Hoofdbestuur en der Afdeelingen van „het Metalen Kruis," alsmede van de ingeschreven feestelingen, in het Park, in de Plantage.

Ten vier ure.

Maaltijd in den Tuin der Nederlanden.

Ten zes ure.

Gala-voorstelling, by uitnoodiging, in den Stads-Schouwburg, aangeboden door de leden der Afdeeling Amsterdam, Eerste Sektie, aan de feestelingen.

Dingsdag 26 Augustus, *ten twaalf en een half ure.*

Verzameling der Afdeelingen in het Park.

Ten een en een half ure.

Te water brengen van het Clipperschip „het Metalen Kruis", aan de werf *William*, op den Kadijk.

Ten drie ure.

Algemeene volksfeesten door de Stad *Amsterdam* te geven op het Funen en op het Exercitieveld by de Raambarrière.

Ten acht ure.

Groot landelyk feest in het Park.

Woensdag 27 Augustus.

Feestelyke ontfangst van Z. M. den Koning, door al de afdeelingen van „het Metalen Kruis."

Optocht naar den Dam.

De volgorde der Afdeelingen is die van den datum harer oprichting.

Toespraak door den Heer E. W. VAN DAM VAN ISSELT.

Ten tien en een half ure.

Onthulling van het Monument, gewijd aan den volksgeest van 1830—1831.

Overname van het Gedenkteeken door het Hoofd van het Stedelyk Bestuur.

---

[1] Holland, voor 1857.

Digitized by Google

Volkslied van TOLLENS, te zingen door de kinderen des lands, van allen rang, stand en geloof.

Defileeren voorby Z. M. den Koning van de Afdeelingen, de Schutterij en de troepen van het garnizoen.

Ten vijf ure.

Feestmaaltijd in het Park.

Ten Tien ure.

Groot Vuurwerk, door de Stad *Amsterdam* te geven, op den Buiten-Amstel.

Donderdag, 27 Augustus, *van negen tot een ure.*

Vereeniging der Afdeelingen in de tuinen van het Koninklyk Zoölogisch Genootschap „Natura Artis Magistra", welwillend door het Bestuur daartoe opengesteld.

Ten acht ure.

Feestbal en Vauxhal, in het Park.

Vrijdag 29 Augustus,

ALS BESLUIT DER FEESTELYKHEDEN.

Ten acht en een half ure.

Wedstrijd met de Buks, aangeboden door de Genootschappen „Claudius Civilis" en „Tref het doel", aan de daartoe uitgenoodigde Nederlandsche Scherpschutterijen, naar prijzen door Z. M. den Koning, de Stad *Amsterdam* en belangstellenden gegeven, waarbij een prijs en eene premie worden uitgeloofd aan de leden der Genootschappen, die gerechtigd zijn tot het dragen van het Metalen Kruis.

BYLAGE O.

MENU.

Potage au kerry.
Petits pâtés à la Française.
Filet de boeuf en gelée à la jardinière.
Noix de veau piqué à la Française en gelée.
Jambon de Mayence en gelée. Haricots.
Pieds de porc truffées.
Pudding au Cabinet (froid.)
Majonnaise de volaille.
Galantine truffée en gelée.
Saumon en gelée. Salade.
Gelée de Rhum.
Blanc manger à la Vanille.
Piramides aux Amandes.
Piramides aux confitures.
Nougat à la Hollandaise.
Glace à la Vanille.
Pièces montées à la Parisienne.
Fruitages fines.
Compôtes.

DESSERT.

Medoc . . . . . *f* 1,50.
La Moine Ludon . *f* 2,00.
Lynch la Barde. . . . . *f* 3,00.
Devez Camensac. . . . . *f* 3,00.
Mont la Rose St. Estèphe. . . . *f* 5,00.
Liebfraumilch . . . . . *f* 3,00.
Champagne Mousseux. . . . . *f* 4,00.
Wijnen van Ricker en Modderman.

Digitized by Google

Op blz. 29 staat van den Heer Mr. S. P. LIPMAN, pamfletschrijver; de lezer gelieve in het oog te houden, dat wy voor den man, van wien wy meer dan één denkbeeld overnamen, blijkends de aanhalingen aan den voet der bladzijden, hooge achting koesteren; en dat wy pamfletschrijvers bedoelen in den edelsten zin des woords, in dien vooral, waardoor PAUL LOUIS COURIER dien naam verwierf. Pamfletschrijver is hier niet anders dan Vlugschriftschrijver.

Tot aanvulling van blz. 24 diene nog het volgende:

Later ter hand gesteld in *het gesticht*, in verband met de bedoelde regelen, als slaande op 's jongskens terugtocht na volbrachten arbeid, 't schootsvel voor, met het rood-wit-blaauw lint om de lendenen, en het horologie hangende om zijn hals aan een Oranjelint, den zilveren truweel deftig in de hand.

En tot opheldering nog dit:

BURLAGES Vaersregelen op VAN SPEYK werden door ieder der auteurs in het door hen op-zich-genomen gedeelte des voorgaanden werks aangehaald; dat is een blijk hunner ingenomenheid met die schoone regelen, maar ook — de oorzaak eener dubbele plaatsing, die zonder deze opheldering zeker eenigzins zonderling moest hebben geschenen. Kritici en huns gelijken weten thands aan wie zy zich hierin hebben te houden.

De auteurs stellen zich ook niet verantwoordelyk voor de uitvoering van het plaatwerk; zijnde dit buiten hen bezorgd.

Digitized by Google

B

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google